

Maija Salmelin

VANHEMMUUDEN OIKEA AIKA

Ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien näkemyksiä
lastenhankintaan liittyvästä päätöksenteosta

Pro gradu -tutkielma
Syyslukukausi 2005
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Salmelin, Maija. VANHEMMUUDEN OIKEA AIKA. Ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien näkemyksiä lastenhankintaan liittyvästä päätöksenteosta. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2005. 111 sivua. Julkaisematon.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ensisynnyttäjäpariskuntien lastenhankintaan liittyvää päätöksentekoa sekä vanhemmuuteen liittyviä ajatuksia modernisaatio-näkökulmasta. Pyrkimyksenä oli tarkastella lastenhankinnan lykkäämistä ja toisaalta siihen kannustaneita tekijöitä. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, kuinka suunnitelmallista lastenhankinta nykypäivänä on, kumman mielipide parisuhteessa vaikuttaa päätökseen enemmän, mitä lapsi vanhemmilleen merkitsee ja mikä vanhemmuudessa pelottaa. Punaisena lankana läpi aineiston kulki sukupuolten välisten erojen tarkasteleminen.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeiden avulla. Lomakkeita jaettiin äitiysneuvoloiden kautta ensisynnyttäjille ja heidän puolisoilleen. Kyselyyn vastasi 148 henkilöä ja aineisto analysoitiin SPSS for Windows 11.5 -ohjelman avulla. Muuttujien välisiä yhteyksiä ja riippuvuuksia tarkasteltiin ristiintaulukoinnin, korrelaatioiden, t-testin ja yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Lastenhankinnan lykkäämisen syitä ryhmiteltiin faktorianalyysin avulla. Tulokset osoittivat, että suhtautuminen modernisaation myötä tapahtuneisiin perhe-elämän muutoksiin oli kielteisestä. Toisaalta vastauksista heijastui suvaitsevaisuus erilaisia perheratkaisuja kohtaan. Perhe nousi perheellisen ihmisen elämässä työtä ja individualistisia arvoja tärkeämmäksi asiaksi. Lastenhankinnan lykkäämisen tärkeimpiä syitä olivat: 1) kypsyttömyys ja elämästä nauttiminen, 2) työ, talous ja muut kiinnostusten kohteet, 3) terveydentilan ja parisuhteen ongelmat sekä 4) kumppanin puute ja parisuhteen tuoreus.

Lastenhankintaan kannustaneista tekijöistä tärkeimpiä olivat halu kokea äitiys tai isyys, vauvakuume, elämä on taloudellisesti turvattua sekä omien vanhempien tuki ja apu. Päätöksentekoa perheenlisäyksen suhteen pidettiin melko helppona, kun olosuhteet lasta ajatellen olivat kunnossa. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että lastenhankinta oli vastaajille tietoinen ja suunnitelmallinen asia. Toisaalta tietoinen päätöksenteko ei läheskään aina johtanut suunnitelmalliseen raskauden yrittämiseen vaan ”tulee jos on tullakseen” -asenne oli lähes puolella vastaajista. Perheen perustamiseen innostuttiin yleisimmin yhtä aikaa ja vain harvoin miehen aloitteesta. Suvun jatkuminen, parisuhteen lujittuminen ja elämän mielekkyyden lisääntyminen lapsen myötä koettiin tärkeäksi. Vanhemmuudessa pelottavimpina asioina pidettiin lapsen kasvatuksen haasteellisuutta ja vastuuta lapsesta.

Avainsanat: lastenhankinta, lykkääminen, modernisaatio, päätöksenteko, suunnitelmallisuus, vanhemmuus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MODERNISAATIO JA PERHEEN MUUTOS	7
2.1	Modernisaation määrittelyä.....	7
2.2	Individualismi modernisaation ilmenemismuotona	9
2.3	Perhe ja parisuhde modernisaation kourissa	10
3	VANHEMMUUDEN OIKEA AIKA	14
3.1	Perheellistyminen ja sen ihanteet	14
3.2	Lastenhankintaan liittyvä päätöksenteko	16
3.3	Miksi lapsia hankitaan	19
3.4	Vanhemmuuden valitsemisen vaikeus	21
3.5	Lastenhankinnan tukeminen	25
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
4.1	Tutkimustehtävät.....	28
4.2	Tutkimusmenetelmä.....	29
4.3	Kohdejoukko ja aineistonkeruu	31
4.4	Aineiston analyysi.....	31
4.5	Tutkimuksen luotettavuus	32
5	TULOKSET	36
5.1	Vastaajien taustatiedot	36
5.2	Suhtautuminen modernisaatioon ja perheen muutokseen	39
5.2.1	Perhe-elämässä tapahtuneisiin muutoksiin suhtautuminen.....	39
5.2.2	Nykyaikaisuus vs. vanhoillisuus	40
5.2.3	Perhekäsitykset.....	42
5.3	Perheellistymiseen liittyvät yleiset asenteet ja ihanteet	44
5.3.1	Lastenhankinnan lykkäämisen syyt yleisellä tasolla.....	44
5.3.2	Ihanteellinen ikä lastenhankintaan	47
5.3.3	Ihanteellinen lapsiluku suomalaisessa perheessä ja ihanteellinen lasten syntymäväli	48

5.4 Lastenhankinnan ajoittuminen	50
5.4.1 Lastenhankinnan lykkääminen ja lykkäämättömyys	50
5.4.2 Lastenhankinnan lykkäämisen syyt.....	51
5.4.3 Lastenhankintaan kannustaneet tekijät.....	55
5.4.4 Päätöksenteon helppous ja vaikeus	59
5.4.5 Lastenhankinnan suunnitelmallisuus	61
5.4.6 Kenen mielipide oli ratkaisevin lapsenhankintapäätöstä.....	63
5.4.7 Lapsen merkitys	65
5.4.8 Vanhemmuudessa pelottavat asiat	68
5.4.9 Lastenhankinta-aikomukset	71
6 POHDINTA	72
LÄHTEET.....	82
LIITTEET	87
Liite 1. Saatekirje	87
Liite 2. Kyselylomake	88
Liite 3. Liitetaulukot.....	97

1 JOHDANTO

Ensisynnyttäjien keski-ikä on lähentynyt 30 ikävuotta, lapsia syntyy vähän ja väestö ikääntyy. Yksilöllistymiskehityksen myötä lasten hankintaa verrataan kasvaneisiin henkilökohtaisiin elämänmahdollisuuksiin, riskeihin, haluihin sekä yksilöön kohdistuviin vaatimuksiin (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 120). Nykyään ihmiset voivat yhä tarkemmin määrätä milloin ja kuinka monta lasta hankitaan vai halutaanko lapsia hankkia lainkaan. Tämän kehityskulun taustavaikuttajina ovat olleet ehkäisykeinojen kehittyminen, sukupuolten välisen tasa-arvon kasvu ja naisten itsemääräämisoikeuden lisääntyminen. Naisilla on äitiyden ohella muitakin mahdollisuuksia toteuttaa itseään opiskelun ja työelämän tarjoamien haasteiden kautta. (Paajanen 2002, 11.)

Lastenhankinnan päätöksenteko on hyvin tärkeä niin yksittäisten ihmisten elämään vaikuttava kuin väestön kehitykseen ulottuva tekijä. Suomalaisten lastenhankintaa koskevia ihanteita ja aikeita on kuitenkin tutkittu varsin vähän. Ennen vuoden 2002 perhebarometriä (Saako haikara tulla käymään? Suomalaisten lastenhankinnan ihanteet ja todellisuus) Tilastokeskuksen vuoden 1989 keräämä aineisto ”Perheellistyminen ja työ” on ollut ainoa aihetta käsittelevä tutkimusaineisto maassamme. (Paajanen 2002, 76.) Lisää tietoa tarvitaan lastenhankinnan päätöksenteosta sekä lastenhankintaan liittyvistä arvoista ja ilmapiiristä. Kenen mielipide ja toive lapsen hankkimisesta on perheessä ratkaisevin? Onko lastenhankinnan lykkäämisen syynä ihmisten itsekkyyks ja halu elää itselle, vapaana lasten tuomasta vastuusta yhä kauemmin vai yhteiskunnallisen kehityksen aiheuttama taloudellinen epävarmuus ja opiskeluaikojen pidentyminen? Näitä syitä ei ole Suomessa viime aikoina tutkittu, joten aiheen selvittäminen on ajankohtaista ja tärkeää. (Paajanen 2002, 47, 85, 87.) Samoin tulevien isien raskausajan kokemuksia, tuntemuksia ja ajatuksia on tutkittu melko vähän. Yleisesti ajatellaan, että raskausaika koskettaa enemmän äitiä. (Sevön & Huttunen 2002, 75.)

Omien kokemusten myötä innostuin selvittämään lastenhankintaan liittyvää päätöksentekoa. Itse olen saanut lapsia melko nuorena ja kesken opiskeluiden. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ensisynnyttäjäpariskuntien näkemyksiä lastenhankintaan vaikuttavista tekijöistä. Tutkimus pyrki tarkastelemaan, miten

modernisaatiokehityksen mukanaan tuomiin perheellistymisen muutoksiin suhtaudutaan. Keskeisinä mielenkiinnon kohteina oli lastenhankinnan lykkäämisen ja toisaalta lastenhankintaan kannustaneiden tekijöiden tarkastelu. Lisäksi pyrkimyksenä oli löytää vastauksia siihen, kuinka suunnitelmallista lastenhankinta nykypäivänä on, kumman mielipide parisuhteessa vaikuttaa lastenhankintapäätökseen enemmän, mitä lapsi vanhemmilleen merkitsee ja mikä vanhemmuudessa pelottaa. Läpi aineiston punaisena lankana kulki sukupuolten välisten erojen tarkasteleminen.

Tutkimus oli luonteeltaan kvantitatiivinen ja tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeiden avulla Äänekosken ja Jyväskylän äitiysneuvoloiden kautta. Neuvoloiden työntekijät jakoivat lomakkeita henkilökohtaisesti ensisynnyttäjille. Pariskuntia pyydettiin täyttämään kyselylomakkeet itsenäisesti ja palauttamaan ne sitten yhteisesti. Kyselyyn vastasi 148 henkilöä, heistä naisia oli 78 ja miehiä 70. Aineisto analysoitiin SPSS for Windows 11.5 -ohjelman avulla.

Tutkimuksen teoriaosa koostuu kahdesta pääluvusta. Ensimmäisessä osassa käsitellään modernisaatiota ja perheen muutosta. Aihetta lähestytään modernisaatiota määrittelemällä ja käsittelemällä individualismia modernisaation ilmenemismuotona sekä kuvaamalla perheen ja parisuhteen muutoksia. Toinen pääluku keskittyy vanhemmuuden ajoittumiseen ja se sisältää kuvausta perheellistymisestä ja sen ihanteista, lastenhankinnan taustatekijöistä sekä vanhemmuuden valitsemiseen liittyvistä haasteista. Lisäksi pohditaan lastenhankinnan tukemisen ja syntyvyyden kohottamisen keinoja.

2 MODERNISAATIO JA PERHEEN MUUTOS

2.1 Modernisaation määrittelyä

Modernisaatio tarkoittaa ”uudenaikaistumista”. Heiskalan (1998, 165) mukaan modernisoituminen ei ole yhteiskunnallisen muutoksen syy vaan sen sijaan se on kattotermi, jolla viitataan nykyisen elämänympäristömme muotoutumisessa tapahtuneisiin kehityskulkuihin. Modernisaation syntyminen voidaan länsimaissa ajoittaa 1700-1800-luvuille, jolloin tapahtui taloudellisten suhteiden monimutkaistumista ja tavaravaihdon laajenemista. Modernisaation vaikutukset näkyivät kuitenkin selvästi vasta 1900-luvulla. Modernisaatiossa yhteiskunnan perinteinen yhteisöllisyys ja yhteiskunnan yhtenäisyys murtuivat. (Hautamäki 1996, 34.)

Keskeistä modernisuustutkimuksissa on muutoksen idea. Modernisaatio tarkoittaa ennen kaikkea teollistumista, byrokratisoitumista, joukkotiedotuksen paisumista, kaupungistumista ja väestöllisiä muutoksia. Niiden vaikutus ihmisten elämään on suuri ja muutokset tapahtuvat luokka- ja kansallisuusrajoista, etnisyydestä, uskonnollisuudesta sekä ideologioista piittaamatta. (Jallinoja 1991, 36.)

Beckin (1992) mukaan modernisaatio sisältää ajatuksen sosiaalisesta muutoksesta teollisen yhteiskunnan yksinkertaisesta modernisaatiosta kohti riskiyhteiskunnan refleksiivistä modernisaatiota. Beck määrittelee modernisaation Giddensin käsitteiden avulla siten, että modernisaation myötä teolliset yhteiskuntamuodot ensiksi riisuvat puitteistaan (disembed) ja toiseksi puitteistavat uudelleen (re-embed) perinteiset sosiaaliset muodot. Tällöin refleksiivinen modernisaatio tarkoittaa, että toinen modernius ensin riisuu puitteistaan ja tämän jälkeen puitteistaa uudelleen teolliset yhteiskuntamuodot. Tässä uudessa vaiheessa yhdenlainen modernisaatio murentaa ja murtaa toista, ja edistys voi muuttua myös itsetuhoksi. Moderni yhteiskunta siis murentaa mm. omia ammatti-, sukupuoli- ja ydinperhemuodostumiaan. Refleksiivinen modernisaatio edellyttää ja sisältää moderniuden radikalisoitumisen. (Beck 1995, 12-13.) Refleksiivisen moderniuden vaihetta luonnehtii ensinnäkin globalisoituminen ja toisaalta traditionaalisten toimintapuitteiden tyhjentyminen (Giddens 1995, 134). Refleksiivisen modernisaation

myötä jokaisesta ratkaisusta on neuvoteltava ja valintatilanteissa ihmisiä eivät auta perinne eivätkä moraalikoodit. Jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa ratkaisuja joudutaan aidosti harkitsemaan ja refleктоimaan. (Roos 1998, 21.)

Modernisaatiokehitystä voidaan tarkastella elämänpolitiikka-käsitteen avulla. Giddensin (1991, 215) mukaan elämänpolitiikka merkitsee politiikkaa, joka koskee minuutta, identiteettiä, itsereflektiota, elämänkaarta, hyvinvointia ja elämäntapaa. Elämänpolitiikka on siis elämää koskevien päätösten politiikkaa. Roos ja Hoikkala (1998, 12) toteavat, että voidaan puhua myös elämänhallinnasta tai elämänsuunnittelusta. Elämänpolitiikkahan koostuu yhteisistä koko yhteiskuntaa koskevista ratkaisuista, joilla vaikutetaan ihmisten elämänsuunnitelmaan, mahdollisuuksiin, itsensä toteuttamiseen ja hyvinvointiin. Elämä itsessään on elämänpolitiikan kohde.

Riskien näkökulmasta elämänpolitiikka on sitä, että ihmisten on yhä enemmän ohjattava elämäänsä sen mukaan, miten vähentäisimme erilaisia uhkatekijöitä. Riskit ovat uudella tavalla läsnä ihmisten elämässä ja ne ovat myös muuttuneet vaikeammin hallittaviksi. Suurin osa riskeistä jakautuu selkeästi henkilön sosioekonomisen aseman, iän ja sukupuolen mukaan. (Roos & Hoikkala 1998, 12-13).

Gerrisin (1994, 147-148) mukaan länsimaisten jälkiteollisten yhteiskuntien perhe-elämää luonnehtii yhteiskunnallisten kehityskulkujen ja prosessien vuorovaikutus. Tämän vuorovaikutuksen peruskäsitteitä ovat emansipoituminen, sekularisoituminen ja individualisoituminen. *Emansipoituminen* viittaa itsemääräämisen ja autonomian kasvuun sekä vapautumisen köyhyydestä, sorrosta ja tietämättömyydestä. *Sekularisoituminen* merkitsee vapautumista ennalta määräytyistä, institutionalisoiduista tulkinnoista elämän syvemmästä merkityksestä ja ihmiskohtaloista. *Individualisoituminen* viittaa sosiokulttuuriseen prosessiin, jossa ihmiset tyydyttävät keskinäiset suhteensa riippumattomana traditionaalisista viitekehyksistä. Näitä yhteiskunnallisia prosesseja voidaan pitää seurauksena modernisoitumisesta.

Giddensin (1995, 87-88) mukaan modernius on muuttunut globaalilla tasolla kokeelliseksi. Giddens kuvaa elämän olevan vaaralliseen seikkailuun osallistumista. Se on kaikille pakollista, halusimme me sitä tai emme. Osallistumme kaikki arkipäivän kokeisiin, joiden tulokset ovat epävarmoja. Nämä kokeet ilmentävät traditioiden muuttuvaa roolia. Toisaalta Giddens (1990, 140) toteaa, että jälkitraditionaalinen järjestys ei johda traditioiden täydelliseen katoamiseen moderneimmisakaan yhteiskunnissa.

Yhteiskunnallinen eriytyminen murtaa modernin yhteiskunnan ajattelutapoja ja rakenteita. Postmoderni alkaa työntymään esiin ja suhtautuminen yksilöihin muuttuu. Esimodernissa erilaisuutta pelättiin, modernissa vallitsee samankaltaisuuden paine ja postmoderni hyväksyy yksilöiden erilaisuuden. Postmodernissa maailmassa eettinen vastuu siirtyy yksilöille ja vakiintuneet instituutiot ja rakenteet muuttuvat. Myös yhteiskunnan ennakoitavuus vähenee. Ihmisille tulee tärkeäksi oman identiteetin etsintä ja identiteettityössä hyödynnetään kaikkia elämisen alueita. (Hautamäki 1996, 35-36.) Postmodernissa yhteiskunnassa arvostetaan itsemääräämistä ja yksilön vapautta (Kraav & Lahikainen 2000, 91).

2.2 Individualismi modernisaation ilmenemismuotona

Individualismia on määritelty eri tavoin, mutta usein se kytketään modernisaatioon. Lehtonen (1990, 177) määrittelee individualismin yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevaksi oppirakennelmaksi, jossa korostetaan vapautta itsensä toteuttamiseen ja persoonallista riippumattomuutta. Naistutkimuksessa individualismilla tarkoitetaan muun muassa naisten itsenäistymistä, perhe- ja avioriippuvuuden purkamista, sekä vapautumista äitiydestä ja kodista (Nätkin 1997, 32-33). Jallinojan (1984, 116) mukaan individualismin perusajatuksena on näkemys ihmisestä oman itsensä hallitsijana.

Ahponen ja Marttinen (1997, 178-188) toteavat modernisaation moninkertaistaneen taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset elämänmahdollisuudet. Ihmiset ovat vapautuneet toteuttamaan itseään keskinäisissä suhteissaan ja elämänprosesseissaan. Esimerkiksi perheen perustaminen on yksi elämisen vaihtoehto ja valintojen tulos, eikä enää välttämätön osa elämäntähtäystä.

Vaikka modernisaatio luo yksilöllisyyden mahdollisuuden niin se ei välttämättä tue yksilöllisyyttä (Hautamäki 1996, 35). Yksilöllistymisprosessi on ristiriidassa patriarkaalisen perheideologian ja traditionaalisen sukupuoli-identiteetin muodostamisen kanssa (Björnberg 1991, 7). Oechsle ja Zoll puhuvat normaalisuuden kriisistä. Yksilöllistymistä voidaan pitää normaalisuuden kriisin seurauksena ja toisaalta sen nopeuttajana. Normaalisuus on jotain, mikä on osa normaalia biografiaa. Sosiokulttuurisen muutoksen myötä on havaittavissa normaalisuuden eroosiota ja normatiivisten mallien kyseenalaistamista. (Oechsle & Zoll 1992, 46.) Tämän

sosiokulttuurisen muutoksen keskiössä on pyrkimys itsensä toteuttamiseen (self-fulfillment). Itsensä toteuttamisesta ja oman identiteetin etsinnästä tulee velvollisuus. Vanhassa kulttuurisessa mallissa vastuu oli vastuuta muista - muutoksen myötä vastuu suuntautuu omaan persoonaan ja itseen. (Oechsle & Zoll 1992, 50.) Yksilöiden täytyy aktiivisesti ottaa vastuu omasta toiminnastaan ja sen seurauksista sekä toteuttamastaan elämäntyylistä (Giddens 1998, 37).

Beck (1995, 27-29) määrittelee yksilöllistymisen ensinnäkin teollisen yhteiskunnan elämäntapojen riisumiseksi puitteistaan ja toiseksi niiden puitteistamiseksi uudelleen siten, että ”yksilöt joutuvat itse suunnittelemaan, laatimaan, sovittamaan, paikkaamaan ja parsimaan omat elämäkertansa”. Yksilöllistyminen merkitsee teollisen yhteiskunnan varmuuksien hajoamista ja pakkoa löytää sekä keksiä uusia varmuuksia itselleen ja muille. Yksilöllistyminen ei perustu yksilöiden vapaisiin päätöksiin vaan se on pakollista. Yksilön yksilöllisyys rakentuu kaikesta mitä hän on tai mitä hän ajattelee tai tekee.

Beck (1995, 29-30) pohtii yksilöllisyyden toteutumista myös naisten työssäkäynnin näkökulmasta. Teollistuneissa maissa naiset pitävät itsestään selvänä, että he voivat sekä luoda uran että hankkia lapsia. Siirryttäessä kohti kahden uran perheitä ydinperheen puitteissa on toteutettava ja pidettävä koossa kahta yksilöelämäkertaa molempien puolisoitten koulutus, työpaikka ja ura huomioiden. Nykypäivänä on useita ja Beckin mukaan varsinkin negatiivisia elämisen malleja, esimerkiksi naisten opiskelu- ja ammattiuran ylläpito taloudellisen riippumattomuuden takaamiseksi. Nämä mallit murtavat aiemmin vallinnutta yhteisyyttä ja moninkertaistavat avointen kysymysten määrää. Ne pakottavat miehet ja naiset toimimaan ja kestämaan yksilöinä sekä oman elämäkertansa laatijoina.

2.3 Perhe ja parisuhde modernisaation kourissa

Jallinojan (1991, 57) mukaan modernisoituminen ulottuu perheeseen erityisesti emansipaatiota korostavan tasa-arvon ja järkevän suunnitelmallisuuden kautta. Tasa-arvo toteutuu miesten ja naisten sekä vanhempien ja lasten välisissä suhteissa. Sukupuolten välisen tasa-arvon myötä moderni mies suostuu hyväksymään naisen ansiotyön sekä luopuu valta-asemastaan perheessä. Suunnitelmallisuus saa kenties

puhtaimman muotonsa ehkäisyssä. Modernin ihmisen suhtautuminen siihen on myönteistä ja näin lasten hankinta ajoitetaan järkevästi elämään sopivaan ajankohtaan.

Modernin perheen stereotyyppinen ideaalimalli on isän, äidin ja lasten muodostama ydinperhe. Ydinperhe tuotetaan prosessinomaisesti tietoisten päätösten ja ratkaisujen tuloksena. (Ahponen & Marttinen 1997, 180.) Modernin perheen ulkoisten piirteiden osoittaminen on kuitenkin vaikeaa. Ennemmin se on käsite, joka kertoo että perheytymistä koskevat kysymykset eivät ole yksiselitteisesti ratkaistavissa. (Jallinoja 1984, 74.)

Perhekäsitykset ovat yksi keino erilaisten perhettä koskevien ratkaisujen ymmärtämiseksi. Perhekäsitykset heijastavat melko hyvin perheen muutoksen olennaisia tendenssejä. (Jallinoja 1984, 39.) 1960-luvulla yksilöityminen nousi tulkintojen keskeiseksi välineeksi. Perhettä koskevat näkemykset jakautuivat familistisiksi (perhekeskeisiksi) ja individualistisiksi (yksilökeskeisiksi). Moderni perhe perustuu individualistiseen perhekäsitykseen, mutta siitä huolimatta perheissä on nähtävissä sekä perinteisiä että uudenaikaisia piirteitä. (Jallinoja 1984, 32.) Familistisessä perhekäsityksessä korostuu perheen arvo sinänsä ja individualistisessa painotetaan yksilön toiveita, haluja ja oikeutta omaan elämään. Yhteisön ja yksilöt edut osoittautuivat siis ristiriitaisiksi. Olennaista on kuitenkin perheenjäsenten keskinäisten yksilöllisten oikeuksien ristiriita. Tasa-arvon kehittymisen myötä erityisesti naisten yksilölliset oikeudet ovat kohentuneet. Ihmiset kaipaavat ”omaa aikaa”, joka on perheelle annetusta ajasta erillistä. Omasta ajasta nauttiminen näkyy muun muassa perheen perustamisen myöhentymisenä. Ansiotyö on toinen keskeinen elämänalue kilpailussa perheen kanssa. (Jallinoja 1998, 64-65.)

Familistisen perhemallin mukaan ihminen rakastuu vain kerran elämässään. Avioliiton on tarkoitus kestää koko elämän ja vakaaseen perhe-elämään kuuluu myös lapsia. Individualistisen mallin mukaan ihminen rakastuu todennäköisesti usein, koska se tuo suurta mielihyvää. Jotkin rakastumisista päättyvät avo- tai avioliittoon, mikä ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Suuri lapsiluku perheessä rajoittaa elämää, joten lapsia on vähän. (Jallinoja 1984, 55.) Individualistisen ajattelutavan mukaan perhe pysyy koossa niin kauan kuin siitä nautitaan ja siinä vallitsee hyvä henki. Yksilö saattaa tällöin uhmata perheen yhteisyyttä omien tarpeiden niin vaatiessa. Individualismi mahdollistaa sinkkuelämän, naimattomuuden ja lapsettomuuden. Syntyvyyden säätelyä ja pientä lapsilukua perustellaan lasten oikeuksilla hyvään huolenpitoon ja naisten oikeuksilla omaan kehoonsa. (Ahponen & Marttinen 1997, 180-

181.) Individualismin mukaan ihmisellä on oikeus kehittää itseään, parantaa elintasoaan ja nähdä maailmaa ja mikäli perheessä on paljon lapsia, he rajoittavat näiden toiveiden toteuttamista (Jallinoja 1984, 50). Perhemalleista puhuttaessa on kuitenkin hyvä muistaa, että ne ovat vain ideoita ja mielikuvia, joiden mukaan ihmiset jäsentävät elämäänsä. Käytännössä perhekeskeinen ja yksilökeskeinen perhemalli lomittuvat toisiinsa eivätkä ne välttämättä esiinny sellaisenaan puhtaana käytännössä. (Jallinoja 1984, 55.)

Jallinojan (2000, 11, 20) mukaan nykyajan perhettä ei voi ymmärtää tarkastelematta samalla parisuhdetta. Parisuhde vaatii analysointia, koska rakkauden ja rakastumisen tunteen merkitys on kasvanut. Rakastumisesta on voitava vakuuttua yhä uudestaan ja rakkaudesta tulee paitsi tärkeää myös ongelmallista. Parisuhde alkaa romanssilla, jossa rakastuminen on saamassa keskeisen aseman. Parisuhteen onnistumisen edellytyksenä on yhteensopivuus ja vasta siitä varmistumisen jälkeen on perheen aika. Jallinojan (2000, 11) mukaan perhe rakentuu ”kolmansien” huokoistaessa parisuhteen. ”Kolmannet” ovat keitä tai mitä tahansa, jotka astuvat pariskunnan pienoismaailmaan pakottaen heidät yhä useammin erilleen toisistaan. ”Kolmas” voi olla lapsi, työ, köyhyys, kotityö, ystävät tai mikä tahansa, mikä vie huomion toisaalle.

Giddens (1991, 89) puhuu puhtaasta suhteesta, jossa ei tunneta ulkoisia pakotteita ja jonka päämotiivina on romanttinen rakkaus. Puhtaassa suhteessa tasavertaiset ja itsenäiset rakastavaiset tai ystävät tapaavat toisiaan vain silloin, kun molemmat sitä todella haluavat. Suhde jatkuu niin kauan kuin se tuottaa molemmille osapuolille riittävästi emotionaalista tyydytystä. Samoilla linjoilla on myös Strandell (1984, 287), jonka mukaan elämän sirpaloitumisen myötä avioliitto on muuttunut yksityiseksi kahden erillisen yksilön väliseksi asiaksi ja se perustuu subjektiivisiin odotuksiin. Nykyisin avioliitto rakentuu ihanteelle molemminpuolisesta, vapaaehtoisesta tunnesiteestä ja parisuhteen keskipisteenä ovat tällöin omat toiveet, tarpeet ja tulevaisuudensuunnitelmat. Liitto voidaan myös helposti purkaa, ellei se vastaa yksilön toivomuksia ja henkilökohtaisen kehittymisen tarpeita. Avioliitosta on tullut ensisijaisesti emotionaalisen tuen lähde, jossa yksilöiden halut, tarpeet, suunnitelmat ja henkilökohtainen hyvinvointi huomioidaan (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 72).

Elämä muuttuu perinteiden murenemisen myötä. Tämä modernisaatioon liittyvä mielikuva koetaan sekä tervetulleena vapautumisena ja mahdollisuuksina mutta toisaalta se yhdistetään turvattomuuden lisääntymiseen ja elämän riskiytymiseen.

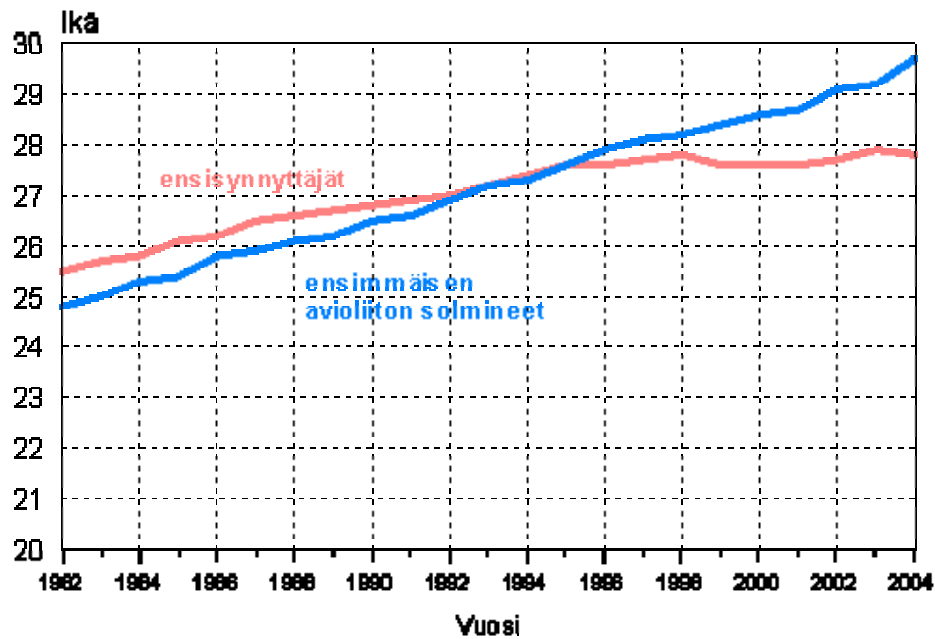
Parisuhteesta modernina elämänmuotona näyttää tulevan riskitila riippuvuuden ja vapauden välissä. Parisuhde joutuu itsetoteutuksen ja toisille omistautumisen ristipaineeseen. (Ahponen & Marttinen 1997, 177.) Beck puhuu *riskiyhteiskunnasta*, joka tarkoittaa modernin yhteiskunnan kehitysvaihetta, jolloin taloudelliset, poliittiset, sosiaaliset ja yksilölliset riskit yhä useammin luistavat teollisen yhteiskunnan seuranta- ja turvainstituutioiden otteesta. Perinteiset avioliitto- ja perhemuodotkin ovat nykyisin valintaan ja päätöksentekoon perustuva henkilökohtainen riski. (Beck 1995, 16, 29.) Beckin riskin käsitteeseen sisältyy ajatus siitä, että vaarat ja ulkoiset uhat käsitteellistetään (rationalisoidaan) riskeiksi. Yksinkertaisessa modernissa niiden oletetaan tulevan kontrolloiduiksi. Refleksiivisessä modernissa niitä tarkkaillaan ja säädellään tieteen, asiantuntijuuden ja populaaritiedon välityksellä. Refleksiivinen moderni on siis evoluution mahdollisuutta, vaarojen valitsemista ja riskien määrittämistä tematisoiva riskiyhteiskunta. (Eräsaari 1995, 177.)

Perheessä myllertävät siis ristiriitaiset voimat. Perheellä on vetovoimaa ja siinä halutaan onnistua. Toisaalta ihmiset tuntevat vetoa muihinkin asioihin ja perhe saattaa tuntua liian sitovalta ja rutiininomaiselta. Vapaamielisyyden ja yksilöitymisen vahvistuessa tähän ristiriitaan ei ole yleispätevää ratkaisua - kukin tarttuu tarjolla olevista ratkaisuvaihtoehdoista sellaiseen, joka sillä hetkellä tuntuu hänelle sopivalta. (Jallinoja 1998, 66.) Vaikka suurin osa nuorista omaksuu aikaisemmista sukupolvista poikkeavia perheratkaisuja, on myös tärkeä todeta, että perusratkaisu on säilynyt ennallaan. Perhe on ylivoimaisesti yleisin ratkaisu. Muuttunutta on vain se, miten ja missä vaiheessa perhe rakennetaan. (Jallinoja 1984, 95-96.)

3 VANHEMMUUDEN OIKEA AIKA

3.1 Perheellistyminen ja sen ihanteet

Modernisaation myötä perheissä on tapahtunut rakenteellisia muutoksia. Avioitumisikä on kohonnut, syntyvyysluvut ovat pienentyneet, ensimmäisen lapsen saaminen ajoittuu yhä myöhemmälle iälle, lapsiluku perheissä on vähentynyt, ja lisäksi avoliitot, avioerot ja yksinhuoltajuus ovat lisääntyneet. (Juntunen & Krats 1997, 3; Björnberg 1991, 2; Nikander 1994, 29-37.) Esimerkiksi 20 vuoden aikana on ensimmäisen avioliiton solmineiden naisten ja ensisynnyttäjien keski-ikä nousseet usealla vuodella (kts. kuvio 1).

KUVIO 1. Ensimmäisen avioliiton solmineiden ja ensisynnyttäjien keski-ikä 1981-2004 (Tilastokeskus)

Vuonna 2004 ensisynnyttäjien keski-ikä Suomessa oli 27,8 vuotta. Synnytyksiä oli 11,5 prosenttia vähemmän kuin vuonna 1994, mutta edellisvuoteen nähden synnytysten määrä kuitenkin kasvoi 1,7 prosenttia. Kaikista synnyttäjistä 19,4 prosenttia oli yli 35-vuotiaita, kun vastaavasti heitä vuonna 1994 oli viisi prosenttiyksikköä vähemmän (14,4

prosenttia). Vuonna 2004 ensisynnyttäjäistä 10,2 prosenttia oli 35 vuotta täyttäneitä. (STAKES tilastotiedote 2005).

Nykyisin avo- tai aviopareilla on takanaan aiempaa pitempi elämänjakso parisuhteessa ennen ensimmäisen lapsen syntymää. Parisuhteet siis aloitetaan yhtä nuorina kuin ennenkin mutta vanhemmuus alkaa entistä myöhemmin. (Nikander 1995, 44.) Ensimmäisen lapsen synnyttämiseksi on yhteydessä koulutuksen pituuteen eli mitä korkeampi koulutus, sitä vanhempana esikoinen synnytetään. Myös naisen sosiaalisella taustalla on merkitystä lasten hankkimiseen. (Nikander 1992, 21, 25.) Jos lasten hankintaa siirretään myöhempisiin ikävuosiin niin myös todennäköisyys lapsettomaksi jäämisestä kasvaa. Arvioiden mukaan vähintään 15 prosenttia suomalaisista naisista ei koskaan synnytä. Huolestuttavaa on, että syntyvyys ei ole riittävä väestömmen uusintamiseksi. Väkiluvun pitämiseksi ennallaan pitäisi lapsia syntyä keskimäärin 0,3 lasta enemmän naista kohti. (Auvinen 1995, 26-27; Jokinen & Saaristo 2002, 192.)

Koulutustasolla on yhteyttä ensimmäisen lapsen hankinnan lisäksi myös liittojen muodostamiseen: mitä korkeampi koulutus niin sitä vanhempana muutetaan ensi kerran yhteen asumaan. Vasta kouluttautumisen jälkeen, sen loppupuolella tai jo työelämään siirtymisen jälkeen muutetaan suuremmissa mitassa yhteen asumaan. Avoliitto ei kuitenkaan ole syrjäyttänyt avioliittoa, sillä ennemmin tai myöhemmin suurin osa naisista menee naimisiin. (Nikander 1992, 12-14, 18.) Avoliitto muutetaan usein avioliitoksi, kun ensimmäistä lasta suunnitellaan tai kun ensimmäinen lapsi on jo syntynyt (Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma 2004).

Vuoden 2002 perhebarometrin mukaan ihanteellisena ikänä saada lapsia pidettiin naisilla 25,4 vuotta ja miehillä 27,4 vuotta. Naiset pitivät sekä naisten että miesten ihanteellista ikää ensimmäisen lapsen hankkimiseen miehiä korkeampana. Korkeimmat ihanneiät ilmoittivat 30-35-vuotiaat. Matalimmat ihanneiät ilmoittivat niin naisille kuin miehillekin vanhimman ja nuorimman ikäryhmän vastaajat. Maaseudulla asuvat ilmoittivat matalimmat ihanneiät kuin pääkaupunkiseudulla asuvat. Koulutustason noustessa myös ihanteellisena pidetty ikä hankkia ensimmäinen lapsi kohosi niin naisten kuin miestenkin osalta. (Paajanen 2002, 30-32.)

Suomalaisten mielestä ihanteellinen perheen lapsiluku on 2,4 lasta. Asuinpaikalla on yhteys ihanteellisena pidettyyn lapsilukuun: maaseudulla asuvien lapsilukuihanne on korkeampi kuin kaupungeissa. Miehet esittivät keskimäärin hieman naisia korkeamman lapsilukuihanteen. Naimisissa olevat ja eronneet ilmoittivat korkeimmat ihanteet ja peruskoulutuksen laskiessa myös lapsilukuihanne laski. Myös

sosiaaliryhmien välillä oli eroja, ylemmät toimihenkilöt ilmoittivat alhaisimmat ja maatalousyrittäjät korkeimmat lapsilukuihanteet. (Paajanen 2002, 24-25.)

3.2 Lastenhankintaan liittyvä päätöksenteko

Makrotasolla läntisen yhteiskunnan alhaisen syntyvyyden taustatekijöinä pidetään sekularisaatiota, vastuullisen vanhemmuuden ideologiaa, kasvavaa individualismia, naisten valtaistumista sekä muuttuneita odotuksia vanhemmuutta kohtaan (Miettinen & Paajanen 2003, 203). Alhaisen syntyvyyden syitä on haettu myös eurooppalaisen arvomaailman, talouden ja työelämän muutoksista (Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma 2004).

Teollistuneessa ja individualistisessa yhteiskunnassa lastenhankinnan päätöksentekoon vaikuttavat niin sosiaalipolitiikka, koulutusjärjestelmän rakenteet, työmarkkinoiden toimivuus, kulttuuriset normit kuin traditiotkin. Lastenhankinnasta on tullut ennen kaikkea naisille ammatillinen, taloudellinen ja eksistentiaalinen riski. Lapsi hankitaan vasta sitten, kun se ei ole uhka naisen itsensä toteuttamiselle ja elämälle. Mitä suuremmat mahdollisuudet ja vaatimukset ihmisillä on ”oman elämän” (a life of their own) suhteen ja mitä suurempia riskit, epävarmuudet sekä vaatimukset ovat niin sitä enemmän lasten hankinta lakkaa olemasta osa normaalia elämäntilanteita. Näin ollen lastenhankinnasta tulee laskelmoitua ja tietoisesti suunniteltua, jopa pelottavaa. (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 124, 126.)

Lapsiluvusta puhuttaessa vedotaan suunnitelmallisuuteen, järkevyyteen ja siihen, että lastenhankinnasta päätetään omasta elämäntilanteesta käsin. Individualistisen ajattelutavan, suunnitelmallisuuden ja järkevyyden taustalla vaikuttavat ennen kaikkea arvot, jotka ohjaavat ihmisten valintoja. (Jallinoja 1984, 52.) Koko Euroopassa nuorten naisten kasvanut koulutustaso ja voimavarojen sijoittaminen ammatilliseen uraan ovat johtaneet lasten hankinnan siirtymiseen myöhempään elämänvaiheeseen sekä lasten lukumäärän vähenemiseen (Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma 2004). Lastenhankinta ja vanhemmuus eivät ole enää ”luonnollinen kohtalo” vaan nykypäivänä lapset ovat todella haluttuja ja vanhemmuus hyvin intentionaalista (Beck 1992, 110). Lapsen aiheuttamia elämänmuutoksia ja vanhemmuuden vastuullisuutta pohditaan usein jo ennen lapsen saattamista alulle (Sevön & Huttunen

2002, 75). Lapsi on tervetullut, kun uranäkymät ja taloudellinen tilanne antavat siihen mahdollisuuden (Kinnunen & Mauno 2002, 104; Juntunen ja Krats 1997, 13). Lapsia ei hankita normaaliin elämänkulkuun kuuluvana, luonnostaan, vaan lapsen hankinta on projekti, jota suunnitellaan harkitusti ja ajankohta optimoiden. Tässä on näkyvissä sukupolviuusi - vanhempien sukupolviuudessa perhe oli itsestäänselvyys. Nuoremmat sukupolvet ajattelevat lasten hankintaa yhtenä elämisen vaihtoehtona. He harkitsevat perheellistymisen ehtoja ja punnitsevat omia odotuksia sekä halujaan. (Ahponen & Marttinen 1997, 184; Neal, Groat & Wicks 1989, 325.)

Lastenhankinnan päätöksenteko etenee usein sekventiaalisesti peräkkäisten valintojen sarjana. Vastuullinen vanhemmuus vaatii taloudellista, sosiaalista ja psykologista sitoutumista lapseen usein jopa kahdeksikymmeneksi vuodeksi. (Miettinen & Paajanen 2003, 205-206.) Miller ja Pasta ovat tutkineet lastenhankintaan liittyvää psykologista päätöksentekoa. Heidän mukaansa lastenhankinta alkaa motivaatioista, jotka johtavat haluihin, jotka taas johtavat lastenhankinta-aikomuksiin. Tämän seurauksena on instrumentaalinen käyttäytyminen eli raskauden alkuun saattaminen. Lastenhankinnan motivaatiot ovat tiedostamattomia tiloja, jotka perustuvat sekä biologiseen kapasiteettiin ja elämäkokemuksiin. Kun nämä motivaatiot aktivoituvat, ne koetaan haluina lasten hankkimiseen. Halut sinällään eivät vielä johda toimintaan. Lastenhankinnan aiomukset sisältävät taloudellisten ja sosiaalisten rajoitusten pohdintaa. Aiomukset toimivat kuitenkin varsin huonosti todellisen käyttäytymisen ennustajina. (Ruokolainen & Notkola 2002, 182.)

Voidaan olettaa, että sekä taloudelliset rajoitukset että ideationaaliset elementit vaikuttavat perheen perustamiseen. Ihmisillä on paljon koulutus- ja työmahdollisuuksia sekä vapaa-aikaa. Ehkäisymenetelmien kehittyminen on antanut ihmisille mahdollisuuden säädellä lastenhankinnan ajankohtaa. Motivationaaliset tekijät, henkilökohtaiset arvot ja harkinnanvaraisuuden korostuminen vaikuttavat enenevässä määrin lastenhankinnan taustalla sosiaalisten normien menettäessä merkittävyytään. Henkilökohtaiset arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, miten taloudellisiin ja situationaalsiin rajoituksiin suhtaudutaan. (Miettinen & Paajanen 2003, 203.)

Jallinoja (1997, 130-131) on tarkastellut vastanaineiden puhetta tulevista tai jo syntyneistä lapsistaan. Tutkituille henkilöille lapset eivät ole itsestäänselvyys. Lapsia ei ”tehdä”, ”suunnitella” tai ”hankita” vaan lapsia ”saadaan”. Eli toisaalta perheen perustamista suunnitellaan hyvin tarkkaan mutta toisaalta lasten hankinta tuntuu olevan hallitsemattomissa oleva asia. Jallinoja selittää tätä niin, että lapsen

hankkimista pohtiessaan ihmiset ovat *epätietoisia* oikeasta ajoituksesta, lasten hankinnalle voi aina löytyä tulevaisuudessa jokin otollisempi hetki. Ihmiset odottavat tunnetta haluta lapsi. Kun sitoutumisen ja lasten hankinnan parhaasta mahdollisesta ajankohdasta ei ole varmuutta, ratkaisun voi jättää muille, esimerkiksi kohtalolle. On myös mahdollista jäädä vain odottelemaan ”vauvakuumetta”, joka on riittävän voimakkaana merkki lapsen hankinnan ”oikeasta hetkestä”.

Vanhemmuuden lykkäämisen taustatekijänä voidaan Oechslen ja Zollin (1992, 51) mukaan nähdä koulutuksen pitkittymisen aiheuttama nuoruuden pitkittyminen. Nuoruus on hedonistista itsensä toteuttamisen aikaa, johon perhe huonosti sopii (Jallinoja 1991, 214). Ketokivi (2002) on pro gradu-tutkielmassaan selvittänyt, miksi perheen perustaminen ei houkuttele alle kolmekymppisiä nuoria. Hänen mukaansa nuoruuden pidentymisen taustalla on sen vapauden mahdollistama erilaisten kokemusten ja elämysten hankkiminen. Vapaus on nuoruutta jäsentävä periaate, josta on tullut nuoruuden pidentymiseen liittyvä normi (Ketokivi 2004, 94). Perhe ei pidentyneen nuoruuden kulttuurissa kuulu nuorten aikuisten elämään, koska nuoruutta kuuluu elää vailla pysyviä sidoksia. Perheen perustaminen myöhentyy myös siksi, että aikuistuminen on ambivalentti prosessi. Nuoruuden aikana refleksiivisesti valmistaudutaan perheen tuoman vastuun kantamiseen. Perhe on nuorelle uhka kahdessa mielessä. Ensinnäkin vanhemmuus uhkaa individualistista elämää eli omaa vapautta, parisuhdetta sekä työssä pärjäämistä ja viihtymistä. Toisaalta vanhemmaksi ryhtyminen tarkoittaa nykypäivänä epäonnistumisen riskiä. Ketokiven mukaan näiden tekijöiden lisäksi nuoruus pidentyy myös familistisista syistä. Eli lapsen parasta ajatellen vanhemmaksi ei kannata ryhtyä ennen kuin tuntuu siltä, että nyt on vanhemmuuden ”oikea aika”. Vasta tuo tunne rohkaisee ottamaan vastuun lapsesta epäonnistumisen mahdollisuudesta huolimatta. (Ketokivi 2002.) Ketokivi (2004, 103) nimeää uusfamilismiksi ajatuksen, jossa yksilön ja perheen näkökulmat kohtaavat henkilökohtaisessa vastuussa lapsen hyvinvoinnista. Uusfamilistisesti ajatteleva henkilö pyrkii sovittamaan individualistiset päämääränsä lapsen parhaaseen ja koska vanhemman ”itsensä panostaminen” uhkaa lapsen hyvinvointia, se pitää hoitaa pois päiväjärjestyksestä ennen perheen perustamista.

3.3 Miksi lapsia hankitaan

Lasten merkitys perheelle on muuttunut. Lasten hankinta instrumentaalisista syistä on korvautunut emotionaalisilla motiiveilla. (Björnberg 1991, 5; Gittins 1985, 93-95; Hoffman & Manis 1982, 157.) Aikaisemmin lapset olivat tärkeä osa työvoimaa, mutta nykyisin korostuu näkemys lapsista sosiaalisena pääomana tai sosiaalisena arvostuksena perheelle (Antikainen 1998, 149). Ennen avioliitto ja vanhemmuus olivat suoraan linkittyneet toisiinsa. Esiteollisessa yhteiskunnassa lapsia hankittiin taloudellisista syistä, avuksi kotitöihin, nimen siirtäjäksi ja vanhuuden turvaksi. Nykyisin avioliiton yhteys vanhemmuuteen on heikentynyt ja lastenhankinnassa korostuvat vanhempien emotionaaliset tarpeet sekä lapsen psykologinen merkitys. Lapsi tuo elämään sisältöä, onnellisuutta ja itsensä merkittävänä kokemisen tunteita. (Beck & Beck-Gernsheim 1995, 104-105; Neal ym. 1989, 319.)

Gittins (1985, 110) toteaa lastenhankinnan olevan kytköksissä perheen perustamiseen liittyviin kulttuurisiin arvoihin. Lastenhankinnan taustalla vaikuttavat monet tekijät: patriarkaaliset arvot, omaisuuden siirtymisen takaaminen ja omien geenien periytyminen, taloudelliset ja poliittiset motiivit, halu kohottaa statusta, rakkaudenkaipuu, yksinäisyyden pelko ja halu nähdä itsensä ”normaalina”.

Ziehen mukaan lapsi on projekti ja yleistä on lapsen näkeminen oman itsensä jatkeena. Lapsi edustaa vanhemmilleen sekä menneisyyttä että heidän tulevaisuuttaan. Vanhemmat tarvitsevat lapsia omia varmuuden ja läheisyyden toiveita tyydyttääkseen. (Ziehe 1991, 86, 100.) Ziehe toteaa, että kulttuurisen vapautumisen seurauksena ihmissuhteista on tullut äärimmäisen merkityksellisiä. Oman elämämaailman pirstoutumisen tähden sekä elämänkumppanilta että lapselta halutaan lisääntyvässä määrin jotain vastineeksi. Vanhempien lapsisuhde on täynnä odotuksia ja lapsi saa alitajuisesti tehtäväkseen edesauttaa vanhempiansa psyykkistä vakautta. (Ziehe 1991, 101-102.) Lapsista on myös muodostunut modernien vanhempiensa elämäntarkoituksen takaajia. Lapset toimivat väylänä maailmaan ja täyttävät sitä tyhjiötä, joka muuten uhkaisi vallata vanhempien elämän ja horjuttaa heidän identiteettiään tai avioliittoaan. Lapset toimivat siten avioliiton ”merkityskiteinä” ja korvikeidentiteetin edustajina. (Ziehe, 1991, 45-46.)

Kun naisilta kysytään heidän tulevaisuudensuunnitelmiaan ja -näkömiään niin suurin osa sanoo haluavansa lapsen (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 120). Jokinen

toteaa, että vaikka vanhemmuudesta kieltäytymisestä on tullut yksi tapa elää aikuista elämää, niin suuri osa aikuisista haluaa nykypäivänä kokea vanhemmuuden (Sevön & Huttunen 2002, 79). Beckin (1992, 118) mukaan suhteesta lapseen on tullut ”viimeinen, liukenematon, irtisanomaton, ei-vaihdettava primaarisuhde” - vaikka kumppanit vaihtuvat niin vanhempi-lapsi-side säilyy. Vaikka lapsia syntyy yhä vähemmän niin lapsen merkitys kasvaa. Usein perheen ainut lapsi on vanhemmille hyvin tärkeä.

Beck & Beck-Gernsheim (1995, 106) toteavat, että korkeasti teollistuneissa maissa ihmiset koulutetaan rationaaliseen käyttäytymiseen, tehokkuuteen, kurinalaisuuteen ja menestykseen. Lapsi edustaa kaiken tämän vastakohtaa, elämän ”luonnollisuutta” ja juuri se tuntuu lastenhankinnassa niin vetoavalta. Lapsen kanssa oleminen auttaa löytämään uusia positiivisia puolia itsestä ja ilmaisemaan tunteita tässä ”hightech” -maailmassa. Äitiys tarjoaa naisille vaihtoehdon työelämään osallistumiselle.

Turunen (1998) on selvittänyt suomalaisten naisten perhearvoja ja lastenhankintasuunnitelmiin vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen aineisto koostui Tilastokeskuksen ”Perheellistyminen ja työ” -väestötutkimuksesta vuodelta 1989. Ensimmäisen lapsen hankkimisen pääasiallinen motivaatio Turusen selvityksen mukaan on läheisen tunnesuhteen luominen vanhempien ja syntyvän lapsen välille. Lastenhankinnan tärkeimpiä kannustimia oli avo- tai avioliiton kumppanuuden ja perhesuhteiden korostuminen. Lasten nähdään siis olevan tarpeellisia aidon perhe-elämän kannalta. Tämän lisäksi lapset ovat tärkeitä oman persoonallisen identiteetin kehittämiseksi ja sosiaalisen jatkuvuuden tunteelle. Turusen mukaan lastenhankinnan suunnittelun taustalla painottuvat siis erittäin vahvasti emotionaaliset ja sosiaaliset syyt eli lapsia halutaan hankkia heistä saatavan mielihyvän takia. Sevönin ja Huttusen (2002, 79) tutkimuksessa halu tulla äidiksi oli keskeinen haave tai motiivi lapsen hankkimiseen. Tämä tunne saattoi olla jo lapsuudesta lähtien tai varmistua vasta aikuisuudessa. Naisten haluan sisältyi pohdintoja taloudellisten puitteiden riittävydestä ja omasta valmiudesta lapsesta huolehtimiseen. Erityisesti naiset pohtivat sitä, ovatko parisuhteen molemmat osapuolet valmiita lapsen hankkimiseen. Myös miehillä elämänsuunnitelmaan kuuluivat lapset mutta usein suunnitelma aktivoitui vasta puolison tultua raskaaksi.

Nikanderin (1995, 52) selvityksen mukaan vuonna 1943-67 syntyneiden suomalaisten miesten lastenhankinnan yleisimmät syyt olivat seuraavanlaisia: elämä jatkuu vain lasten kautta, iloitsen lapsen kasvun ja kehityksen seuraamisesta, haluan

kokea isyyden, lapset tuovat vaihtelua elämään, lapsi tuo elämään tarkoituksen eli on joku jonka puolesta elää ja tehdä työtä. Tärkeimpien syiden joukko oli hyvin samanlainen miesten iästä riippumatta.

Hoffman ja Manis (1982, 143-158) pyrkivät tutkimuksessaan löytämään vastauksen kysymykseen, mikä on lapsen ”arvo”. Heidän mukaansa lapsi täyttää tiettyjä vanhempiansa tarpeita ja lapsi antaa vanhemmilleen psykologista tyydytystä. Lapset antavat vanhemmilleen rakkautta ja kumppanuutta sekä vähentävät yksinäisyyden tunnetta. Lapsen myötä vanhemmat kokevat saavuttavansa aikuisen sosiaalisen identiteetin ja statuksen. Toisaalta lapset tuovat tullessaan uusia kokemuksia ja muutosta. Lapsen kasvaminen ja kehittymisen seuraaminen tekevät muutoksen tilasta jatkuvan. Hoffmanin ja Maniksen mukaan vanhemmat kokevat lapset myös piristykseen ja ilon lähteinä. Myös tunne ”ihmisenä kasvamisena” on vanhemmille tärkeä.

3.4 Vanhemmuuden valitsemisen vaikeus

Yhä useammin lapset jäävät nykypäivänä hankkimatta. Kokonaan lapsettomien naisten osuus on jatkuvasti nousussa. Mahdollisesti haaveita lasten hankinnasta ensin lykätään, odotetaan parempaa ajankohtaa ja lopulta lapsihaaveet kenties tukahdutetaan muiden tavoitteiden saavuttamiseksi. (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 122.) Yksilöllistymiskehitys asettaa naiset monien vastakkaisten paineiden eteen. Naiset joutuvat ”yhteensovittamisen dilemman” eteen. (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 125-126.) Oechsle ja Zoll (1992, 53) puhuvat naisille yleisestä valitsemisen ongelmasta työn ja perheen välillä – nykyajan naiset haluavat molemmat (doppelter Lebensentwurf). Menestyminen työelämässä ja taloudellinen riippumattomuus ovat äitiyden ohella tärkeää naisille itsensä määrittelemisen kannalta. Nuoret naiset joutuvat haastavaan tilanteeseen eri suunnista tulevien paineiden välille.

Vanhemmuudesta on tullut erittäin vaativa tehtävä ja siksi lastenhankinnasta päättäminen on vaikeutunut. Tulevat vanhemmat haluavat tarjota lapselle optimaaliset kasvuolosuhteet ja vanhemmuuteen siirtyminen pitkittyy. Lapsen kasvaessa tarvitaan tilaa, rahaa, leluja, harrastuksia, lomiam, hyvä hoitopaikka ja panostusta koulutukseen. Nuoret aikuiset pohtivat, ovatko he itse emotionaalisesti

kypsiä kasvattamaan tasapainoisia lapsia. (Beck & Beck-Gernsheim 1995, 108-109; Beck 1992, 118.)

Turusen tutkimuksessa selvisi, että mieluisinta lapsilukua tiedusteltaessa vain hyvin harvat suomalaiset naiset ilmoittavat henkilökohtaiseksi ihanteekseen lapsettomuuden. Toisaalta yli 40 prosenttia naisista ajatteli, että elämä voisi olla täysipainoista, vaikka lapsia ei hankittaisikaan. Lastenhankintaa ehkäiseviksi tekijöiksi tutkimuksessa paljastui avoliitossa eläminen, iän lisääntyminen, maan eteläisimmissä lääneissä asuminen sekä työntekijä-, yrittäjä- tai opiskelija-asema. Asenteellisista tekijöistä lapsettomaksi jäämistä selittivät pessimistisyys, individualistiset perhearvot ja joko erityisen hyvä tai huono työtyytyväisyys. (Turunen 1998.)

Nikander (1995, 52) on selvittänyt vuosina 1943-67 syntyneiden suomalaisten miesten mielestä tärkeimpiä syitä siihen, miksi he eivät halua hankkia lainkaan tai lisää lapsia. Vuosina 1943-47 syntyneiden miesten vastauksissa painottuivat seuraavat syyt: olen ehkä liian vanha isäksi, en/kumppanini ei voi luultavasti saada lapsia, en haluaisi sitoa itseäni pieniin lapsiin ja en ole avio- enkä avoliitossa. Vuosina 1953-57 syntyneet olivat sitä mieltä, että en haluaisi enää sitoa itseäni pieniin lapsiin, lapsia on jo sopiva määrä, haluan aikaa yhdessäoloon puolisoni kanssa ja kumppani ei halua enää lapsia. Nuorimmassa ikäryhmässä syyt olivat seuraavanlaisia: en ole avio- enkä avoliitossa, en halua sitoa itseäni pieniin lapsiin, kumppani ei halua lisää lapsia sekä pelkään, että minulta ei riittäisi aikaa muille lapsilleni.

Korhonen huomauttaa, että lasten merkitys on vanhemmille ristiriitaista. Emotionaalisen läheisyyden, ilon ja onnen lisäksi vanhemmat ovat tietoisia siitä, että lapsi on myös taakka, este ja taloudellinen rasite. (Juntunen & Krats, 14.) Myös Ziehen (1991, 98) mukaan lapsi voi olla vanhemmilleen taakka. Ziehe toteaa jo ylipäänsä lasten hankinnan pohtimisen (haluaako lapsia vai ei) eli elämän suunnittelemisen ja siitä päättämisen ilmaisevan valtavaa etäisyyttä sellaiseen luonnollisuuteen, jolla suvunjatkaaminen aikaisemmin tapahtui. Lasten hankinta vaatii siis psyykkisiä voimia ja taloudellista panostusta.

Lasten kokeminen esteenä ja taakkana tulee esiin tendenssinä yksilapsiseen perheeseen. Ammatilliset ja kulutukselliset suunnitelmat ovat alkaneet merkitä ihmisille enemmän kuin halu hankkia lapsia. Lapsi voi olla taakka vaikka lasta olisi kovasti toivottu ja odotettu. Lapsen kaipuu ja todellinen kokemus lapsesta kun eivät ole sama asia. (Ziehe 1991, 99.) Vuoden 2002 perhebarometrissa suomalaisilta kysyttiin mielipidettä, miksi perheisiin ei hankita lainkaan tai vain 1-2 lasta.

Tärkeimmiksi syiksi nousivat itsenäisyyden ja itsensä toteutumisen tarpeen korostuminen, opiskeluaikojen pidentyminen ja halu saattaa opiskelut päätökseen, nykyisen työelämän vaatimusten yhteensovittamisen vaikeudet lastenhankinnan kanssa, työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeudet sekä tulevaisuuden epävarmuus. Loput syistä korostivat talouden ja työtilanteen epävarmuutta sekä yleistä epävarmuutta lasten kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. (Paaianen 2002, 22.)

Vuoden 2002 perhebarometrissa selvitettiin myös lapsettomien suomalaisten miesten ja naisten tärkeimpiä syitä siihen, miksi lapsia ei aiota hankkia. Tärkeimpinä syinä naisvastaajat ilmoittivat kumppanin puutteen, sen että itse tai kumppani on jo liian vanha hankkimaan lapsia tai halunsa olla sitomatta itsensä pieniin lapsiin sekä halun omistautua muille itseä kiinnostaville asioille. Miehet ilmoittivat kumppanin puutteen lisäksi halun olla sitomatta itseään pieniin lapsiin ja halun tehdä muuta kiinnostavaa. Lisäksi miehet ilmoittivat hieman naisia useammin syyksi huolen lasten tulevaisuudesta. (Paaianen 2002, 64.)

Turusen (1998) mukaan ensimmäisen lapsen hankkimista siirretään enimmäkseen siitä syystä, että lapsi rajoittaisi muuta elämää. Naiset, jotka eivät aikoneet hankkia yhtään lasta, perustelivat päätöstään sillä, että he eivät halua sitoa itseään pieniin lapsiin tai rajoittaa työssäkäyntiään ja toisaalta he haluavat omistautua muille itseä kiinnostaville asioille. Lapsettomuuden taustalla on myös biologisia syitä. Turusen tutkimuksessa taloudelliset tekijät eivät juurikaan olleet lastenhankinnan esteenä. Alle 30-vuotiaiden naisten kohdalla suuri osa ilmoitti lapsettomuuden perusteeksi riittämättömän kypsyyden vanhemmuuteen tai työhön ja opiskeluun liittyvät syyt. Yli 30-vuotiaiden kohdalla useimmin mainittu peruste oli se, että lasta ei ole onnistuttu saamaan yrityksistä huolimatta ja lopullisiksi lastenhankinnan esteiksi heidän kohdallaan mainittiin vain harvoin työuraan, kypsymättömyyteen tai taloudellisiin tekijöihin liittyvät syyt. Nealin ym. (1989, 319) tekemän tutkimuksen mukaan lastenhankinnan häiritsevänä on elämäntavan radikaali muutos, lasten aiheuttamat taloudelliset kustannukset sekä lasten negatiivinen vaikutus naisten työssäkäyntiin.

Oechslen ja Zollin (1992, 50-51) mukaan työtä, taloudellista tilannetta ja asuntoakin suurempi lastenhankinnan lykkäämisen syy on psykologisen valmiuden tunteen puute. Nuoret aikuiset eivät halua sitoa itseään lapsiin liian varhain. He haluavat kokeilla ensin siipiään, nauttia elämästä ja omasta ajasta. Myös kokemukset riittämättömästä kypsyydestä ja vastuullisuudesta ovat yleisiä. Vanhemmuus ei ole enää tiettyyn elämänvaiheeseen kuuluva normaali siirtymä vaan vanhemmuutta edeltää pitkä

päätöksentekoprosessi. Vanhemmuus vaatii siis tunteen riittävästä kypsyydestä, sitoutumista, omasta ajasta luopumista ja valmiuden lapsen hoitamiseen. (kts. myös Jallinoja 1984, 51; Buchmann 1989, 160-161.)

Cooney, Pedersen, Indelicato ja Palkovitz (1993, 213-214) havaitsivat isyyden ajoittumista tutkiessaan, että isäksi tulemisen ajankohdalla on yhteyttä vanhemmuuden kokemiseen. Myöhään isäksi tulleet kokivat isyyden positiivisemmin ja myös avioliitto toimi paremmin. Myöhään isäksi tulleilla elämän ja uran tärkeät kysymykset on jo ratkaistu eikä isyyttä häiritse muiden roolien aiheuttamat paineet. Samoin myöhempään vanhemmaksi tulleet ovat kypsempiä ja elämäkokemukset antavat eväitä vanhemmuuteen.

Lastenhankinnan lykkääminen on lineaarista eli nuoremmissa ikäryhmissä lykkääviä on enemmän ja vanhemmissa ikäryhmissä aina vain vähemmän. Eniten lastenhankintaa lykätään alle 30-vuotiaiden naisten ja miesten kohdalla. Alle 30-vuotiaiden suomalaisten viisi yleisintä vanhemmuuden lykkäämisen syytä ovat halu saada omat tai puolison opinnot päätökseen, taloudellisen tilanteen epävarmuus, ”vauvakuumeen” puute, halu omistautua ensin muille itseä kiinnostaville asioille ja oma/puolison kypsymättömyys ottamaan vastuuta lapsesta. Hieman erilaisia syitä ilmoittivat 30-vuotiaat ja sitä vanhemmat, joita oli huomattavasti vähemmän lastenhankintaa lykkäävien joukossa. Heillä yleisimmät syyt lykkäämiseen olivat oma/puolison ”vauvakuumeen” puute ja työ/ puolison työ ei juuri nyt salli lastenhankintaa ja on halua edetä uralla. (Paajanen 2002, 47-49.) Myös yhteiskunnan tuen riittämättömyys lapsiperheille, taloudelliset ja työhön liittyvät epävarmuustekijät sekä pieni asunto oli varsin usein syynä lastenhankinnan lykkäämiseen ja siihen, että ei aiottu hankkia lisää lapsia (Paajanen 2002, 69).

Virtalan (2005) yliopisto-opiskelijoiden jälkiehkäisyn käyttöä selvittävässä tutkimuksessa yleisin syy lastenhankinnan lykkäämiseen oli keskeneräiset opinnot. Sen lisäksi varma parisuhde, vakituinen työpaikka ja kaikin puolin vakaat olosuhteet sekä oma kypsyyt äidiksi olivat vaatimuksena ennen kuin lasta saattoi ajatella. Vaikka yleisesti lastenhankintaa perustellaan tunne-elämän syillä (aikuisuudella, äitiyden ja isyyden kokemisella, elämän jatkumisella ja elämäntarkoituksella), niin perustelut sopimattomuuteen tulla raskaaksi olivat hyvin rationaalisia. Yliopisto-opiskelijoilla on huomattavasti vähemmän lapsia kuin muulla samanikäisellä väestöllä. Yliopistosta valmistuvien mediaani-ikä on 27 vuotta ja näin ollen yliopistossa opiskelevat naiset ovat parhaassa hedelmällisessä iässä. Kuitenkin

vuosien 2000 ja 2004 opiskelijaterveystutkimusten mukaan yliopistossa opiskelevista vain alle kahdeksalla prosentilla oli lapsia, kun vastaavanikäisellä väestöllä Suomessa lapsia oli 38 prosentilla.

Virtala (2005) muistuttaa, että jos lastenhankinnan ajankohtaa siirretään myöhäisemmäksi täydellisten elämänolosuhteiden toivossa, voi käydä niin, että lasten saaminen ei onnistukaan. Uran luominen ja opiskelu on mahdollista myöhemmälläkin iällä, mutta lasten saamista ei voi määrättömästi siirtää. Kohtuulliset elämänolosuhteet ovat riittäviä eikä vanhemmuuteen uskaltautumisessa tarvita erityisominaisuuksia.

3.5 Lastenhankinnan tukeminen

Yhteiskunnan tulevaisuus perustuu uusille syntyville sukupolville. On siis välttämätöntä luoda nuorille mahdollisuuksia perheen perustamiseen ja lastenhankintaan. Huolta aiheuttavat myös näkymät huoltosuhteen vinoutumisesta. Vanhusten suhteellisen osuuden kasvaessa jää tuotannon pyörittäminen ja työelämän ulkopuolella olevasta väestöstä huolehtiminen yhä harvemman harteille. Yhtälön ratkaisemiseksi tarvitaan työvoimaa eli tämän päivän lapsia tulevaisuuden rakentajiksi. (Mönkäre 2004.) Jos syntyvyys ei kasva nykyisestä, on Suomessa kolmenkymmenen vuoden kuluttua yli 200 000 lapsiperhettä vähemmän kuin nykyään. Tämä kääntää väestön kokonaismäärän vääjäamättä laskuun ja tuo ongelmia myös talouselämään. (Kontula 2004, 7.)

Mönkäreen (2004) mukaan perhepolitiikan tavoitteena tulee olla entistä parempien mahdollisuuksien luominen perheen perustamiselle, työn ja perheen yhteensovittamiselle sekä lasten ja perheen hyvinvoinnista huolehtimiselle. Perheellistymisen tulee olla kaikkien sitä haluavien saavutettavissa ja se tulee voida sijoittaa omalla elämänkaarella valinnaiseen aikuisuuden vaiheeseen ilman opiskelun, työn tai toimeentulon reunaehtojen liiallista säätelyä.

Kontula (2004, 137) toteaa, että viimeisten kymmenen vuoden aikana suomalaiset lapsiperheet ovat jakautuneet yhä selvemmin kahteen luokkaan. Poikkeuksena muista perhetuista laajennettiin päivähoitopalveluja ja alennettiin hyvätuloisten päivähoitomaksuja lamankin aikana. Sen myötä hyvätuloisilla perheillä meni hyvin ja työttömyydestä kärsineillä, opiskelijoilla ja lapsia kotona hoitaneilta sen sijaan karsittiin tukia ja heidän taloudellinen asemansa heikentyi. Leikkaukset ovat

kohdistuneet selvimmän pienituloisiin sekä vähän koulutettuihin perheisiin ja heitä on rangaistu lapsimyönteisyydestä. Perheitä eriarvoistava tekijä on ollut myös äitiys- ja vanhempainpäivärahojen jakautuminen kahteen kastiin eli ansiosidonnaiseen päivärahaan ja vähimmäispäivärahaan.

Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma (2004) pyrkii löytämään keinoja, joiden avulla syntyvyyttä saataisiin nostettua. Ensimmäiseksi keinokokonaisuudeksi syntyvyyden lisäämiseksi nostetaan *arvo- ja asennemuutokset*. Perhepolitiikka ja pyrkimys syntyvyyden lisäämiseen kohdistuvat suoraan väestön hyvinvoinnin ja onnellisuuden ytimeen, sillä suomalaiset arvostavat perhettä instituutiona hyvin paljon.

Toinen keinokokonaisuus koskee *lapsettomuutta*. Tahaton lapsettomuus on lisääntynyt lastenhankinnan lykkäämisen myötä - iän lisääntyessä lapsettomuusriski kasvaa voimakkaasti. Tahattoman lapsettomuuden estämiseksi voitaisiin muun muassa lisätä klamydiaseulontoja sekä tukea taloudellisesti pienituloisia perheitä lapsettomuushoidoissa. Itse valittuun lapsettomuuteen voidaan pyrkiä vaikuttamaan edistämällä lapsiystävällisiä arvoja sekä tehostamalla työ- ja perhe-elämän vaatimusten yhdistämistä.

Kolmas keinokokonaisuus liittyy *synnytysten oikeaan ajoittamiseen*. Väestöpoliittinen ohjelma on asettanut tavoitteekseen synnytysiän pudottamisen kahdella vuodella. Tähän tavoitteeseen voidaan päästä lisäämällä opiskelijoiden motiiveja ja mahdollisuuksia hankkia lapsia ennen valmistumistaan. Opintojen eteneminen ja perheen perustaminen pitäisi sovittaa nykyistä paremmin yhteen. Tämä onnistuisi esimerkiksi palauttamalla opintotukeen lapsikorotuksen. Olisi päästävä irti siitä mallista, jonka mukaan lastenhankinta kuuluu ainoastaan valmistumisen jälkeiseen aikaan. Äitiyden arvostamiselle ja lapsiperheiden selviytymiselle olisi tärkeää nostaa minimipäivärahaa alinta työttömyyskorvausta korkeammaksi.

Neljäs keinokokonaisuus kytkeytyy monilapsisten perheiden tukemiseen. Eri naisryhmiä motivoivat lastenhankintaan erilaiset etuudet. Monet nykyisistä perheetuuksista soveltuvat työkeskeisille äideille, jotka synnyttävät vähän. Syntyvyyden erityisenä avainryhmänä ovat kotikeskeiset ja monilapsiset perheet. Väestöpoliittisessa ohjelmassa esitetään, että kotihoidontukea nostettaisiin, jotta lisälasten hankkiminen perheeseen onnistuisi ilman suuria taloudellisia uhrauksia. Työn ja perheen yhdistämisessä yhteiskunta voi auttaa kehittämällä edelleen päivähoitopalveluja, mahdollistamalla ajoittaiset irtautumiset työelämästä sekä kannustamalla miehiä

osallistumaan enemmän lasten ja kodin hoitoon. (Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma 2004.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella lastenhankintaan liittyvää päätöksentekoa ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien näkökulmasta. Pyrkimyksenä on selvittää, miten modernisaatiokehitykseen ja perheellistymisen muutoksiin suhtaudutaan. Lisäksi tavoitteena on selvittää vanhemmuuden ajoitukseen liittyviä tekijöitä eli onko lastenhankintaa lykätty ja jos on, niin minkä vuoksi. Mitkä seikat kannustavat perheen perustamiseen? Lisäksi tavoitteena on selvittää, kuinka suunnitelmallista lastenhankinta nykypäivänä on, kenen mielipide parisuhteessa vaikutti päätökseen enemmän, mitä lapsi vanhemmilleen merkitsee ja mikä vanhemmuudessa pelottaa. Punaisena lankana läpi aineiston kulkee sukupuolten välisten erojen tarkasteleminen. Tutkimusongelmat jakautuvat seuraavalla tavalla:

1. Perheellistymiseen liittyvät yleiset asenteet ja ihanteet

Miten vastaajat suhtautuvat modernisaatiokehitykseen?

Ovatko vastaajat perhekeskeisiä vai individualisteja? Entä tasa-arvoisuus?

Millaisia ovat perheellistymiseen liittyvät yleiset asenteet ja ihanteet?

2. Oman vanhemmuuden ajoittuminen

Onko perheissä lykätty lastenhankintaa? Miksi/miksi ei?

Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että lapsi päätettiin hankkia juuri nyt? Onko päätöksenteko helppoa? Kuinka suunnitelmallista lastenhankinta on?

Kenen mielipide ja toiveet ovat parisuhteessa ratkaisevia päätöstä tehtäessä? Mitä lapsi vanhemmilleen nykypäivänä merkitsee? Mikä vanhemmuudessa pelottaa?

Miten naiset ja miehet eroavat lastenhankintaan liittyvän päätöksenteon suhteen?

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkein (liite 2). Kysely tutkimusmenetelmänä soveltui hyvin tähän tutkimukseen, sillä sen avulla voidaan kerätä tietoja arvoista, asenteista, käsityksistä, mielipiteistä, käyttäytymisestä ja toiminnasta. Kyselyssä aineisto kerätään standardoidusti eli samassa muodossa kaikilta vastaajilta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara ym. 2004, 182, 186.) Kysely mahdollistaa kysymysten yhdenmukaisuuden kaikille vastaajille (Jyrinki 1976, 25). Kyselytutkimuksen etuna on, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Se on tehokas, koska sen myötä voidaan kysyä monia asioita ja se säästää tutkijan aikaa sekä vaivannäköä. Myös aikataulu ja kustannukset voidaan arvioida jo tutkimuksen alkuvaiheessa. (Hirsjärvi ym. 2004, 184; Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 119.) Kyselylomakkeella suoritettussa tutkimuksessa tutkija ei vaikuta läsnäolollaan tai olemuksellaan vastauksiin. Vastaaja voi rauhassa pohtia vastauksiaan ja valita itselleen sopivimman vastaamisajankohdan. (Valli 2001a, 100-101.) Kysely myös soveltuu erityisen hyvin arkaluontoisten asioiden selvittämiseen (Alkula ym. 1994, 138).

Tutkimuslomake koostui saatekirjeestä (liite 1) ja kyselylomakkeesta (liite 2). Saatekirjeen tehtävänä on motivoida vastaajia täyttämään lomake sekä selvittää tutkimuksen taustaa ja vastaamista (Heikkilä 2004, 61). Varsinainen kyselylomake koostui kolmesta osiosta. *Taustatietojen* avulla pyrin kartoittamaan tietoja koskien vastaajien sukupuolta, ikää, asuinkuntaa, siviilisäätystä, yhdessäoloaika, avo- ja avioliitossa oloaika ja onko miehillä ennestään lapsia. Lisäksi pyrin selvittämään vastaajien koulutustasoa, koulutuksen päättymisvuotta tai tutkinnon suorittamisvuotta, ammattiryhmää ja työtilannetta. Toisen osion kysymykset selvittivät vastaajien *elämänarvoja ja -asenteita*, jotka liittyvät modernisaatiokehitykseen. Tämän osion kysymyksillä halusin selvittää vastaajien perhekeskeisyyttä ja individualistisuutta sekä näkemyksiä Suomen syntyvyystilanteen taustatekijöistä. Viimeisessä osiossa selvitin vastaajien *vanhemmuuden ajoittumiseen ja lapsen hankintaan liittyneitä tekijöitä*, kuten lastenhankinnan lykkäämisen ja lykkäämättömyyden syitä, lastenhankinnan

suunnitelmallisuutta, päätöksenteon taustatekijöitä, lapsen merkitystä vanhemmille, vanhemmuudessa pelottavia asioita sekä yleisiä lastenhankintaa koskevia ihanteita.

Lomakkeen laadinnassa hyödynsin Väestöliiton Väestötutkimuslaitoksen DIALOG -tutkimushankkeeseen liittyvää ja vuoden 2002 perhebarometrissa käytettyä PPA2-kyselylomaketta. Lainasin siitä muutaman kysymyksen sanatarkasti (kysymykset 3, 9, 15 ja 28). Joitakin kysymyksiä muokkasin palvelemaan paremmin oman tutkimukseni tavoitteita poistamalla alkuperäisiä ja lisäämällä omia vastausvaihtoehtoja (kysymykset 11, 12, 13, 14, 17, 25 ja 27). Loput kysymyksistä rakensin itse.

Kyselylomake sisälsi pääosin Likert-asteikollisia kysymyksiä. Niissä vastausvaihtoehdot olivat sekä 4- että 5-portaisia. Likert-asteikkoa pidetään ihmistieteissä välimatka-asteikkona, koska suuren vastaajajoukon ollessa kyseessä voidaan olettaa etäisyyksien vakioituvan eri kohdilla asteikkoa. Ääripäiden käytössä ongelmana voi olla, että vastaajat yleensä välttävät niitä. (Erätuuli, Leino & Yli-Luoma 1994, 40.) Lomakkeessa oli myös strukturoituja kysymyksiä, joissa vastaaja ympyröi itselleen parhaiten sopivan vaihtoehdon. Tarvittaessa sekä Likert-asteikon kysymyksissä että strukturoiduissa kysymyksissä oli vastausvaihtoehto ”muu, mikä?” silloin, kun oli epävarmaa tulisiko kaikki mahdolliset vastausvaihtoehdot esiin. Avointen kysymysten avulla kysyttiin muun muassa ikää, asuinkuntaa, parisuhteen kestoa ja ihanteellista lapsilukua. Lomake sisälsi myös kaksi laajempaa avointa kysymystä keskeisimpiin tutkimusongelmiin liittyen (kysymykset 22 ja 23). Avoimet kysymykset ovat tarkoituksenmukaisia silloin, kun vastausvaihtoehtoja ei tarkkaan tunneta etukäteen ja ne myös voivat tuoda esiin uusia näkökantoja (Heikkilä 2004, 49-50). Avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaisevan itseään omin sanoin (Hirsjärvi ym. 2004, 190).

Kyselylomakkeen laadinnassa pyrin huomioimaan erilaisissa elämäntilanteissa olevat vastaajat. Testasin kyselylomaketta toimivuutta tuttavapiirissä ja tämän lisäksi sain palautetta myös seminaariryhmältä sekä työni ohjaajalta. Varsinaista pilottitutkimusta kohdejoukolle ei suoritettu.

4.3 Kohdejoukko ja aineistonkeruu

Tutkimuksen kohdejoukkona oli ensimmäistä lastaan odottavat pariskunnat. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella Äänekosken ja Jyväskylän neuvoloiden kautta. Aineistoon haluttiin vastaajia mukaan niin pieneltä kuin suureltakin paikkakunnalta. Jyväskylän neuvoloiden kohdalla piti anoa tutkimuslupa. Aineistonkeruu alkoi marras-joulukuun vaihteessa 2004. Neuvoloiden työntekijät jakoivat lomakkeita henkilökohtaisesti ensisynnyttäjille. Viimeiset lomakkeet jaettiin helmikuun alkupuolella. Neuvoloissa jaetut kirjekuoret sisälsivät saatekirjeen (liite 1), identtiset kyselylomakkeet äidille ja isälle (liite 2) ja palautekuoren. Vanhempia pyydettiin täyttämään kyselylomakkeet itsenäisesti ja palauttamaan ne sitten Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitokselle yhteisessä palautuskuoressa, jonka postimaksu oli valmiiksi maksettu. Äänekosken neuvolaan lomakkeita vietiin 40+40 kappaletta (yhteensä 80) ja Jyväskylän neuvoloihin 100+100 kappaletta (yhteensä 200). Saatekirjeessä toivottiin vastaajien palauttavan lomakkeet kahden viikon kuluessa. Viimeiset lomakkeet palautuivat 18.2.2005.

Kyselyyn vastasi 148 henkilöä, joista naisia oli 78 ja miehiä 70. Kyselylomakekuorista jäi Äänekoskella jakamatta 6 (yhteensä 12 lomaketta) eli kaiken kaikkiaan lomakkeita jaettiin 268 kappaletta. Jyväskylässä vastausprosentti oli 57,0 (114 palautunutta lomaketta) ja Äänekoskella 50,0 (34 palautunutta lomaketta), siten koko joukon vastausprosentiksi muodostui 55,2. Yhtään lomaketta ei tarvinnut hylätä esimerkiksi puutteellisen täyttämisen vuoksi.

4.4 Aineiston analyysi

Aineiston analysointiin siirryin helmikuun lopulla 2005. Aineistoa käsittelin kvantitatiivisesti SPSS for Windows 11.5-ohjelman avulla. Ennen aineiston syöttöä ohjelmaan lisäsin jokaiseen lomakkeeseen tunnistetiedot. Aineiston käsittely alkoi kuvailevien tunnuslukujen laskemisella koko aineiston tasolla. Joitakin muuttujia rekoodasin (esimerkiksi ikämuuttuja, yhdessäolon, avoliiton ja avioliiton kesto) analyysseja varten.

Aineiston kuvailussa käytin frekvenssi- ja prosenttijakaumia sekä kuvioita. Tulosten raportointia varten tein Microsoft Excel -ohjelmalla yhteenvetotaulukoita

SPSS -tulosteista. Muuttujien välisiä yhteyksiä ja riippuvuuksia tarkastelin ristiintaulukoinnin ja korrelaatioiden avulla. Keskiarvovertailuun sopivia muuttujia käsittelin t-testin ja yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Testasin eroja 5 %:n merkitsevyystasolla. Tämän jälkeen ryhmittelin lastenhankinnan syitä faktorianalyysin avulla. Faktoreille latautuneista syistä muodostin neljä summamuuttujaa, jotka olivat: 1) Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen, 2) Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet, 3) Terveystilan ja parisuhteen ongelmat ja 4) Kumppanin puute ja parisuhteen tuoreus. Muodostin myös summamuuttujat modernisaatiotrendiin suhtautuminen (muuttujat 12a-12g), nykyaikaisuus vs. vanhoillisuus (muuttujat 13a-13e), familistisuus-individualistisuus (muuttujat 14a-14g) sekä tasa-arvoisuus (muuttujat 14h-14j). Frekvenssi- ja prosenttijakaumataulukoita sekä summamuuttujien yhteenvetotaulukoita varten tarkastelin aineistoa seuraavien taustamuuttujien valossa: sukupuoli, ikäryhmä, asuinpaikka, siviilisääty, yhdessäoloaika, avoliitossaoloaika, sosiaaliryhmä, koulutus ja työsuhte.

Avointen kysymysten analysoinnissa hyödynsin luokittelua. Ensin kirjoitin kaikki avoimet vastaukset puhtaaksi Microsoft Word -ohjelmalla liittäen niihin vastauslomakkeen tunnistetiedon avulla sukupuolen ja iän. Tämän jälkeen tutustuin aineistoon lueskelemalla vastauksia useaan otteeseen läpi. Seuraavaksi luokittelin vastauksia sen perusteella, montako mainintaa kuhunkin perustettuun luokkaan kuului. Luokittelun jälkeen siirsin avoimista vastauksista saadun tiedon SPSS -ohjelmaan ja käsittelin niitä kuten muitakin muuttujia.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen *validiteetti eli pätevyys* kuvaa sitä, missä määrin on onnistuttu mittaamaan juuri sitä mitä pitikin mitata. Validiteetin vaikuttaa myönteisesti huolellinen suunnittelu ja tarkkaan harkittu tiedonkeruu. Validiuden kannalta on tärkeää, että tutkimuslomakkeen kysymykset mittaavat oikeita asioita ja lomakkeen kysymysten tulee myös kattaa kaikki tutkimusongelmat. Myös perusjoukon tarkka määrittely, edustavan otoksen saaminen ja hyvä vastausprosentti edesauttavat validin tutkimuksen toteutumista. (Heikkilä 2004, 29, 188.) Sisäinen validiteetti kuvaa sitä, vastaavatko mittaukset tutkimuksen teoriaosassa esitettyjä käsitteitä. Sisäinen validiteetti voidaan

jakaa monella tavalla. Sisäiseen validiteettiin kuuluu muun muassa sisällön validius (käsitteet teorian mukaiset, ilmiön riittävän laaja kattaminen), rakennevalidius (yksittäinen käsite ja sen operationalisointi) sekä kriteerivalidius (mittarilla saadun arvon vertaaminen johonkin arvoon, joka toimii validiuden kriteerinä). (Metsämuuronen 2000, 21-26.) Koska kyselylomake kattoi kaikki tutkimusongelmat, kartoitti tutkittavaa asiaa hyvin ja myös tulokset olivat sopuoinnussa odotusten kanssa, voidaan sisällön validiutta ja rakennevalidiutta pitää hyvänä (Alkula ym. 1994, 92).

Otoksen tulee olla pienoiskuva perusjoukosta, jotta tulokset olisivat luotettavia. Otoksen edustavuus edellyttää, että perusjoukosta valitussa otoksessa on samoja ominaisuuksia samassa suhteessa kuin perusjoukossa. (Heikkilä 2004, 34.) Tässä tutkimuksessa pyrkimyksenä oli saada vastaajia niin maaseudulta kuin kaupungistakin sekä tavoittaa naisten ohella myös miehet. Vastaajia tavoitettiin molemmilta paikkakunnilta ja myös miehet vastasivat kyselyyn melko hyvin (vastaajista naisia 78, miehiä 70). Vastausprosentti 55,2 oli ilman uusintakierrosmahdollisuutta tehdyille postikyselylle kohtuullisen hyvä. Otos poimittiin satunnaisotannalla ja harkinnanvaraisesti, koska neuvolan työntekijät jakoivat lomakkeita aineistonkeruuhetkellä äitiysneuvolan asiakkaana oleville ensisynnyttäjä-äideille. Tutkimukseen osallistuneiden motivoituneisuus vastaamiseen riippui siten neuvolatyöntekijöiden saatesanoista, lomakkeen mukana jaetusta saatekirjeestä, itse kyselylomakkeesta ja aiheen kiinnostavuudesta. Pyrin innostamaan työntekijöitä kyselylomakkeiden jakamiseen viemällä lomakkeet neuvoloihin henkilökohtaisesti ja kertomalla tutkimuksen tarkoituksesta, tutkimustehtävistä ja kyselylomakkeen sisällöstä. Lisäksi jätin työntekijöille ohjemonisteen lomakkeen jakamisen tueksi. Otoksen edustavuudesta voidaan todeta, että tutkimuksessa naisvastaajat olivat ensisynnyttäjien keskiarvoikää nuorempia. Yli 35-vuotiaat synnyttäjät olivat aineistossa aliedustettuina (3,8 % naisvastaajista) sillä vuonna 2004 ensisynnyttäjistä 10,2 % oli 35 vuotta täyttäneitä. Nuoret vastaajat olivat yliedustettuina sillä alle 20-vuotiaita ensisynnyttäjiä oli vuonna 2004 2,9 % ja tässä tutkimuksessa alle 20-vuotiaiden naisten osuus oli 6,4 %. (STAKES tilastotiedote 2005.)

Reliabiliteetti eli luotettavuus tarkoittaa tulosten tarkkuutta. Tutkimuksen tulokset eivät siis saa olla sattumanvaraisia eli tutkimuksen tulee olla toistettavissa samanlaisin tuloksin. Luotettavien tulosten saamiseksi tutkijalta vaaditaan tarkkuutta ja kriittisyyttä. Reliabiliteettiin vaikuttaa erityisesti otoskoko. (Heikkilä 2004, 30.) Tutkimuksen sisäinen reliabiliteetti voidaan selvittää mittaamalla sama tilastoyksikkö

useampaan kertaan. Mittauksen toistettavuus myös muissa tutkimuksissa ja tilanteissa kertoo tutkimuksen ulkoisesta reliabiliteetista. Alhainen reliabiliteetti alentaa mittarin validiteettia, mutta reliabiliteetti on riippumaton validiudesta. (Heikkilä 2004, 187.) Puutteellinen reliabiliteetti johtuu yleensä mittauksen eri vaiheissa tapahtuneista satunnaisvirheistä (Alkula ym. 1994, 94).

Tutkimuksen luotettavuutta parantaa oikeiden mittareiden valinta ja soveltuvuus mittauskohteen mittaamiseen (Valli 2001b, 92). Kyselylomakkeen käyttöön päädyin siksi, että halusin kuvailla kattavasti lastenhankintaan liittyvää päätöksentekoprosessia ja siihen liittyviä tekijöitä. Kyselyn avulla tavoitin enemmän kohderyhmän edustajia kuin esimerkiksi haastattelulla. Luotettavuuden varmistamiseksi pyrin huolellisuuteen tutkimuksen jokaisessa vaiheessa ja muun muassa tarkastin syötettyjä tietoja ja taulukoita useaan otteeseen mahdollisten lyöntivirheiden vuoksi. Tulosten toistettavuudeksi kuvailin tiedonkeruun prosessia ja aineiston analysointia. Otosta ei voida yleistää koko perusjoukkoa koskevaksi mutta toisaalta se antaa kohtuullisen hyvän kuvan ensisynnyttäjäpariskunnista sekä heidän elämäntilanteistaan ja on kooltaan pro gradu-työtä ajatellen varsin hyvä. Lisäksi miehet vastasivat kyselyyn lähes yhtä innokkaasti kuin naiset ja tämä mahdollisti sukupuolten välisen vertailun eri muuttuja-asetelmien suhteen. Tutkimuksen reliabiliteettia heikentää hieman se, että otoskoon vuoksi tutkimuksessa käytettyjen testien joistakin taustaoletuksista jouduttiin välillä tinkimään. Koska tässä tutkimuksessa otoskoko oli suhteellisen pieni, saattoivat jotkut yhteydet sen vuoksi peittyä.

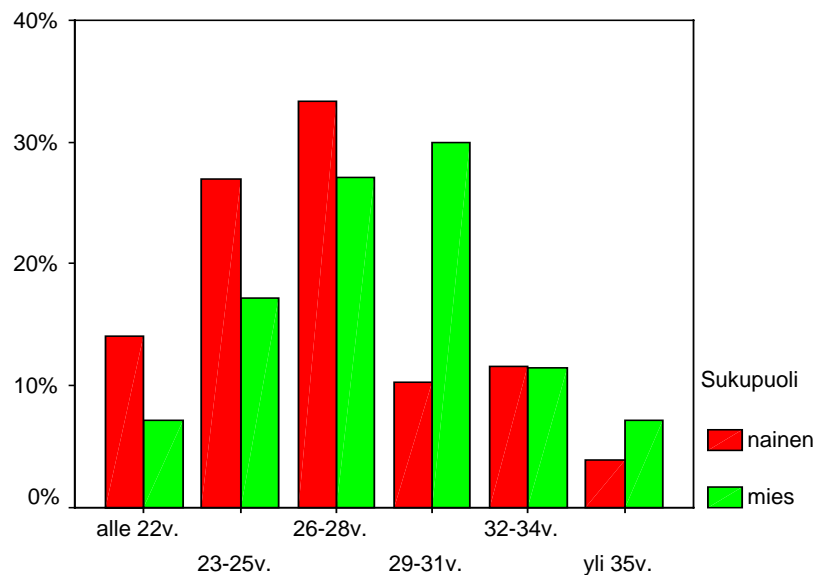
Summamuuttujien reliabiliteettia voidaan mitata sisäisellä johdonmukaisuudella ja sen selvittämisessä suosituin tapa on ollut Cronbachin alfa-kerroin (Valli 2001a, 109). Reliabiliteettikertoimella ei ole mitään yksiselitteistä rajaa, mutta mielellään luku saisi olla yli 0,7 (Heikkilä 2004, 187). Tässä tutkimuksessa muodostettujen summamuuttujien reliabiliteettikertoimet olivat seuraavanlaisia: modernisaatiotrendiin suhtautuminen ($\alpha=.6299$), nykyaikaisuus vs. vanhoillisuus ($\alpha=.6161$), familistisuus-individualistisuus ($\alpha=.1346$), tasa-arvoisuus ($\alpha=.3841$), ”Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen” -faktori ($\alpha=.8806$), ”Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet” -faktori ($\alpha=.7167$), ”Terveystilan ja parisuhteen ongelmat” -faktori ($\alpha=.7635$) sekä ”Kumppanin puute ja parisuhteen tuoreus” -faktori ($\alpha=.6361$). Kysymyksen 14 perusteella muodostettujen summamuuttujien (familistisuus-individualistisuus ja tasa-arvoisuus) osalta reliabiliteettikertoimet olivat alhaisia. Siten

kysymyksen sisältämät muuttujat mittasivat eri asioita eikä näiden summamuuttujien käyttö analyyseissa tuottanut luotettavia tuloksia. Yleisesti lomakkeen kysymysten toimivuutta tarkastellessa huomasin, että lastenhankinnan tarkoituksellinen lykkääminen käsitteenä tuntui olevan osalle vastaajista vaikea hahmottaa ja esimerkiksi lykkäämättömyyden perusteleminen tuotti hankaluuksia. Joillekin oli myös vaikeaa arvioida naisten ja miesten ihanteellista ensimmäisen lapsen hankintaikää tiettyinä ikävuosina (kysymys 28). Lisäksi lastenhankinnan lykkäämiseen liittyvässä kysymyksessä olisi voinut olla useampia vastausvaihtoehtoja. Kokonaisuudessaan kyselylomake kuitenkin toimi mielestäni hyvin ja kartoitti tutkittavaa ilmiötä varsin kattavasti.

5 TULOKSET

5.1 Vastaajien taustatiedot

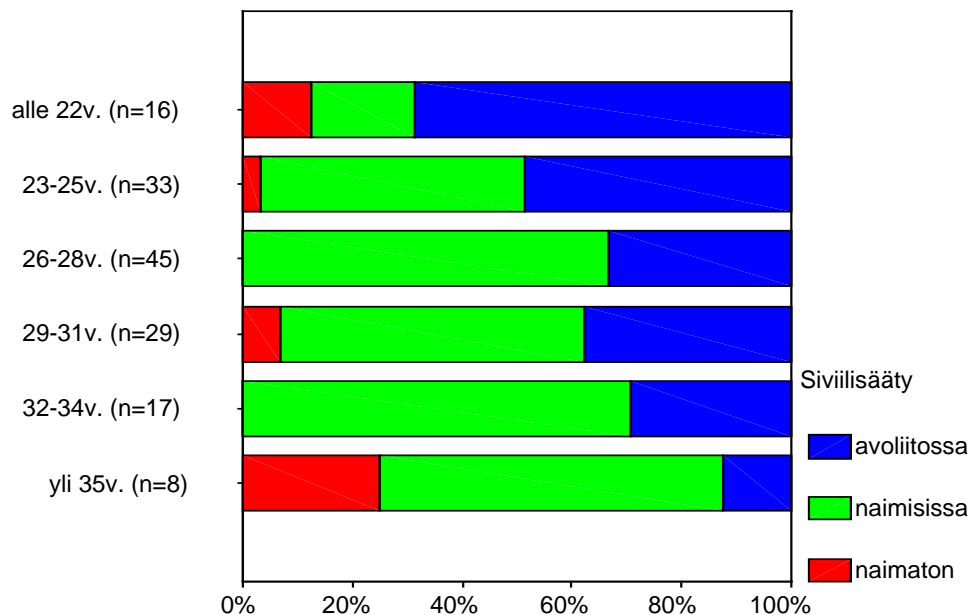
Kyselylomakkeita jaettiin Äänekosken ja Jyväskylän äitiysneuvoloissa yhteensä 268 kappaletta ja niistä palautui takaisin 148 lomaketta. Naisia vastaajista oli 78 ja miehiä 70. Miehistä viisi ja naisista kahdeksan ilmoitti, että tuleva lapsi ei ole miehen ensimmäinen. Näin ollen aineistossa oli mukana viisi pariskuntaa ja kolme yksin vastannutta naista, joiden kohdalla miehellä oli ennestään lapsia.

KUVIO 2. Vastaajien ikäjakauma (n=148)

Ensisynnyttäjien keski-ikä oli vuonna 2004 27,8 vuotta (STAKES tilastotiedote 2005). Tässä aineistossa naisten keskiarvoikä oli 26,8 vuotta (kh=4,472; med=27). Naisvastaajista yli puolet sijoittui ikävuosien 23-28 välille. Aineistossa naisvastaajat olivat selkeästi miesvastaajia nuorempia (kuviota 2). Naisvastaajista nuorin oli 17-vuotias ja vanhin 41-vuotias. Miehistä nuorin vastaaja oli 20-vuotias ja vanhin 44-vuotias. Miesten keskiarvoikä oli 28,4 vuotta (kh= 4,275; med=28). (Kts. liitetaulukko 1)

Vastaajista 55 % oli naimisissa, 40 % avoliitossa ja 5 % naimattomia. Leskiä tai eronneita ei aineistossa esiintynyt lainkaan. Yhdessä pariskunnat olivat keskimäärin olleet viisi vuotta (ka=5,15; kh=3,268). Yhdessäoloaika vaihteli muutamasta kuukaudesta 17 vuoteen.

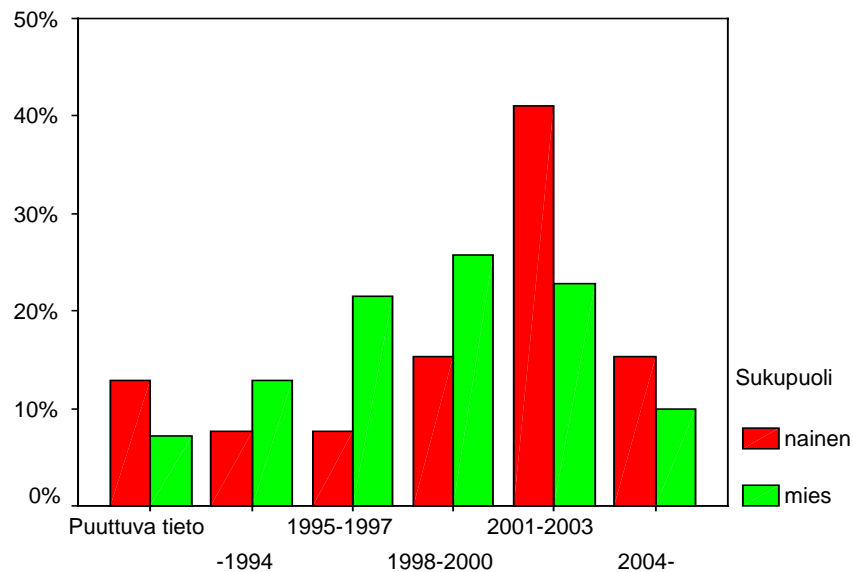
KUVIO 3. Vastaajien siviilisäätty ikäryhmittäin (n=148)

Tarkasteltaessa vastaajien iän ja siviilisäädyn välistä yhteyttä voidaan havaita, että avoliittojen määrä vähenee ja avioliittojen määrä nousee iän myötä (kuvio 3). Avoliitossa olevien keskiarvoikä oli 26,5 vuotta ja naimisissa olevien 28,2 vuotta. Alle 22-vuotiaista avoliitossa asui lähes 70 % ja yli 32-vuotiaista vastaajista avoliitossa on vain noin kolmasosa.

Koko aineiston vastaajista 44 % ilmoitti suorittaneensa korkeakoulutasoisen tutkinnon. Naisista puolella ja miehistä 37 %:lla oli korkeakoulutasoinen koulutus. Ammatillinen koulutus oli miehillä selvästi yleisempi kuin naisilla, miehistä 30,0 %:lla naisista 19,5 %:lla oli ammatillinen koulutus. Opistotasoinen tutkinto oli naisista 10 %:lla ja miehistä 16 %:lla ja ylioppilastutkinnon koulutukseen ilmoitti naisista 18 % ja miehistä 14 %. Peruskoulutasoinen koulutus oli vain noin 3 %:lla naisista ja miehistä.

Ammatillisen koulutuksen päättymisvuosia tai tutkinnon suorittamisvuosia tarkastellessa voidaan havaita, että lähes 65 % naisista on valmistunut vuoden 2001

jälkeen (kuvio 4). Naisten keskiarvo valmistumisen osalta on vuosi 2000 mediaanin ollessa vuosi 2002 (kh=4,878). Miesten osalta valmistuminen on tapahtunut keskimäärin naisia aikaisemmin (ka=1998; kh=4,527; med=2000). Sukupuolten välinen ero ammatillisen koulutuksen päättymisvuoden tai tutkinnon suorittamisvuoden suhteen oli tilastollisesti merkitsevä (t=2,066, df=131, p=.041).

KUVIO 4. Ammatillisen koulutuksen päättymisvuosi tai tutkinnon suorittamisvuosi sukupuolen mukaan.

Tutkimukseen osallistuneista naisista enemmistö kuului työväestöön. Viidesosa naisista oli tutkimushetkellä opiskelijoita tai koululaisia. Kolmanneksi suurin naisvastaajaryhmä toimi johtotehtävissä tai ylempänä toimihenkilönä. Miehistä yli neljännes työskenteli johtotehtävissä tai ylempänä toimihenkilönä. Alempia toimihenkilöitä ja työväestöön kuuluvia oli lähes yhtä paljon. Yrittäjiä oli aineistossa mukana vain muutamia. (Kts liitetaulukko 2).

Miesten työsuhteet olivat naisiin verrattuna selvästi vakaamalla pohjalla. Miehistä vakituinen työsuhte oli 70 %:lla ja naisista 43 %:lla. Miehistä 16 % ja naisista lähes kolmanneks ei ollut tutkimushetkellä työelämässä. Naisten ja miesten välinen ero työtilanteen suhteen oli tilastollisesti merkitsevä (p=.004). Myös ikäryhmien välillä oli tilastollisesti merkitseviä eroja siten, että alle 25-vuotiaista yli puolet ei vielä ollut työelämässä, kun taas 25-29-vuotiaista 56 %:lla ja yli 30-vuotiaista 77 %:lla oli vakituinen työpaikka. Havaittu ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä (p=.000).

5.2 Suhtautuminen modernisaatioon ja perheen muutokseen

5.2.1 Perhe-elämässä tapahtuneisiin muutoksiin suhtautuminen

Modernisaatio on moninkertaistanut taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset elämänmahdollisuudet. Ihmiset ovat vapautuneet toteuttamaan itseään keskinäisissä suhteissaan ja elämänprosesseissaan. Esimerkiksi perheen perustaminen on yksi elämisen vaihtoehto ja valintojen tulos, eikä enää välttämätön osa elämäntapaa. (Ahponen ja Marttinen 1997, 178-188.) Tutkimukseen osallistuneilta tiedusteltiin mielipidettä viime vuosina perhe-elämässä tapahtuneisiin muutoksiin liittyen (taulukko 1). Vastausvaihtoehtoina oli 1=erinomainen, 2=hyvä, 3=ei hyvä eikä huono, 4=huono ja 5=erittäin huono.

TAULUKKO 1. Vastaajien perhe-elämässä tapahtuneisiin muutoksiin suhtautuminen sukupuolen mukaan tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina).

	SP	1 Erin- omainen	2 Hyvä	3 Ei hyvä eikä huono	4 Huono	5 Erittäin huono	KA	p- arvo
Syntyvien lasten määrän väheneminen	N		1,3	29,5	55,1	14,1	3,82	.219
	M	2,9	7,1	24,3	52,9	12,9	3,66	
Yhä useampi pariskunta asuu yhdessä solmimatta avioliittoa	N		11,7	66,2	13,0	9,1	3,19	.691
	M	1,4	14,3	61,4	14,3	8,6	3,14	
Yhä useampi pariskunta päättää olla hankkimatta lapsia	N		1,3	47,4	33,3	17,9	3,68	.549
	M	1,4		37,1	44,3	17,1	3,76	
Ainoiden lasten (ei sisaruksia) määrän kasvu	N			32,1	53,8	14,1	3,82	.844
	M			24,6	66,7	8,7	3,84	
Lasten hankinnan yleistymisen naimattomien pariskuntien keskuudessa	N	2,6	10,4	61,0	20,8	5,2	3,16	.582
	M		12,9	62,9	12,9	11,4	3,23	
Avioerojen yleistymisen	N			1,3	41,0	57,7	4,56	.331
	M		1,4	2,9	42,9	52,9	4,47	
Lasten hankinnan siirtyminen yhä myöhemmälle iälle	N	1,3	1,3	20,5	61,5	15,4	3,88	.094
	M		5,7	28,6	57,1	8,6	3,69	

Avioerojen yleistymiseen vastaajat suhtautuvat erittäin kriittisesti. Mielipiteet syntyvien lasten määrän vähenemisestä, yhä useamman pariskunnan päätöksestä olla hankkimatta lapsia ja lasten hankinnan siirtymisestä yhä myöhemmälle iälle lähentelivät keskiarvoissa vastausvaihtoehtoa neljä eli huono asia. Suhtautuminen avioliitossa

asumiseen sekä lasten hankintaan naimattomien pariskuntien keskuudessa oli neutraalia. Mielipiteet eivät juurikaan vaihdelleet sukupuolen mukaan.

Muuttujista muodostettiin summamuuttuja **modernisaatiotrendiin suhtautuminen**. Summamuuttujaa tarkasteltiin eri taustamuuttujien suhteen (liitetaulukko 3). Myönteisimmin modernisaatiokehitykseen suhtautuivat avoliitossa olevat, pitkään avoliitossa olleet, yrittäjät ja työttömät sekä alhaisen koulutustason omaavat vastaajat ($ka < 3,60$). Kielteisimmin modernisaatiokehitykseen suhtautuivat alle 25-vuotiaat, Äänekoskella asuvat, avioliitossa olevat, opiskelijat, lukio- ja korkeakoulutuksen omaavat sekä määräaikaisessa työsuhteessa olevat vastaajat ($ka > 3,73$). Ainut tilastollisesti merkitsevä ero vastaajaryhmien väliltä löytyi siviilisäädyn suhteen; avoliitossa asuvat suhtautuivat myönteisemmin perhe-elämässä tapahtuneisiin muutoksiin kuin naimisissa olevat vastaajat ($F=10,118$, $df=2,145$, $p=.000$).

5.2.2 Nykyaikaisuus vs. vanhoillisuus

Perinteiden mureneminen on modernisaatioon liittyvä mielikuva. Parisuhteesta modernina elämänmuotona näyttää tulevan riskitila riippuvuuden ja vapauden välissä. Parisuhde on joutunut itsetoteutuksen ja toisille omistautumisen ristipaineeseen. (Ahponen & Marttinen 1997, 177.) Elämän sirpaloitumisen myötä avioliitosta on tullut yksityinen kahden erillisen yksilön välinen asia ja se perustuu subjektiivisiin odotuksiin. Avioliitto rakentuu ihanteelle molemminpuolisesta ja vapaaehtoisesta tunnesiteestä ja se voidaan helposti purkaa, ellei se vastaa yksilön toivomuksia ja henkilökohtaisen kehittymisen tarpeita. (Strandell 1984, 287.)

Tutkimukseen osallistuneilta selvitettiin asenteiden nykyaikaisuutta ja vanhoillisuutta (taulukko 2). Vastausvaihtoehtoina asenneväittämissä oli 1=täysin samaa mieltä, 2=samaa mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=eri mieltä ja 5=täysin eri mieltä.

TAULUKKO 2. Vastaajien asenteiden nykyaikaisuus ja vanhoillisuus (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina).								
	SP	1 Täysin samaa mieltä	2 Samaa mieltä	3 Ei samaa eikä eri mieltä	4 Eri mieltä	5 Täysin eri mieltä	KA	p-arvo
Nuorten tulisi hankkia ammatti ennen kuin hankkivat lapsia	N	16,7	46,2	24,4	11,5	1,3	2,35	.361
	M	27,1	38,6	22,9	10,0	1,4	2,20	
On täysin hyväksyttävää, että nuoret kokeilevat useita parisuhteita ennen vakiintumista ja perheen perustamista	N	26,9	47,4	15,4	3,8	6,4	2,15	.573
	M	31,4	42,9	18,6	2,9	4,3	2,06	
Jos ihminen haluaa lapsia, hänen tulee solmia avioliitto	N	6,4	5,1	15,4	37,2	35,9	3,91	.208
	M	7,1	7,1	22,9	37,1	25,7	3,67	
Kun lapset ovat pieniä, eroaminen ei ole suotavaa	N	14,1	26,9	28,2	23,1	7,7	2,83	.001
	M	27,5	40,6	18,8	10,1	2,9	2,20	
Avioero on aina hyväksyttävää, jos jompikumpi puolisoista haluaa erota	N	6,4	35,9	26,9	25,6	5,1	2,87	.361
	M	11,4	31,4	38,6	11,4	7,1	2,71	

Vastaajat suhtautuivat myönteisesti ennen vakiintumista ja perheen perustamista tapahtuviin parisuhdekokeiluihin. Avioliiton solmimista ei pidetty edellytyksenä lasten hankinnalle. Sen sijaan suuri osa vastaajista koki tärkeäksi ammatin hankkimisen ennen perheen perustamista. Tämän kysymyksen puitteissa avioeroon suhtauduttiin melko myönteisesti toisen puolison sitä halutessa (vrt. taulukko 1: avioeroihin suhtautuminen kriittistä). Sukupuolten välinen tilastollisesti erittäin merkitsevä ero löytyi suhtautumisessa eroamiseen lasten ollessa pieniä. Siihen miehet suhtautuvat selvästi naisia kielteisemmin. Miehistä liki 70 % oli sitä mieltä, että lasten ollessa pieniä eroaminen ei ole suotavaa ja vastaavasti naisista väittämän kanssa samaa tai täysin samaa mieltä oli vain 41 %.

Muuttujista muodostettiin summamuuttuja **nykyaikaisuus vs. vanhoillisuus**. Summamuuttujaa tarkasteltiin eri taustamuuttujien suhteen (liitetaulukko 4). Vanhoillisesti suhtautuvia olivat äänekoskelaiset, avioliitossa elävät, johtotehtävissä toimivat ja ylemmät toimihenkilöt sekä määräaikaissa työsuhhteessa olevat vastaajat (ka<3,00). Nykyaikaisen ajattelutavan omaavia olivat erityisesti naimattomat, yrittäjät, työttömät sekä työelämän ulkopuolella olevat vastaajat (ka>3,43). Tilastollisesti

merkitseviä eroja eri vastaajaryhmien väliltä löytyi siten, että avioliitossa olevat vastaajat suhtautuivat väittämiin vanhoillisemmin kuin avoliitossa olevat ($F=6,556$, $df=2,145$, $p=.002$). Vastaavasti määräaikaissa työsuhhteessa olevat vastaajat suhtautuivat väittämiin vanhoillisemmin kuin työelämän ulkopuolella olevat, joista suurin osa oli siis opiskelijoita ja työttömiä ($F=5,471$, $df=2,139$, $p=.005$).

5.2.3 Perhekäsitykset

Perhekäsitykset heijastavat melko hyvin perheen muutoksen olennaisia tendenssejä. Moderni perhe perustuu individualistiseen perhekäsitykseen, mutta siitä huolimatta perheissä on nähtävissä sekä perinteisiä että uudenaikaisia piirteitä. (Jallinoja 1985, 32, 39.) Oechsle ja Zoll (1992, 53) puhuvat naisille yleisestä valitsemisen ongelmasta työn ja perheen välillä – nykyajan naiset haluavat molemmat. Menestyminen työelämässä ja taloudellinen riippumattomuus ovat äitiyden ohella tärkeää naisille itsensä määrittelemisen kannalta. Nuoret naiset joutuvat haastavaan tilanteeseen eri suunnista tulevien paineiden välille. Tässä tutkimuksessa tiedusteltiin vastaajien mielipidettä joistakin asioista, jotka voivat olla tärkeitä perheellisen ihmisen elämässä (taulukko 3). Vastausvaihtoehtoina oli 1=hyvin tärkeä, 2=tärkeä, 3=ei kovin tärkeä ja 4=ei lainkaan tärkeä asia.

TAULUKKO 3. Vastaajien tärkeinä pitämiä asioita perheellisen ihmisen elämässä sukupuolen mukaan tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina).

	SP	1 Hyvin tärkeä	2 Tärkeä	3 Ei kovin tärkeä	4 Ei lainkaan tärkeä	KA	p-arvo
Riittävästi aikaa itselle ja omille harrastuksille	N	20,5	66,7	12,8		1,92	.952
	M	17,1	72,9	10,0		1,93	
Mahdollisuus kouluttautua perheellisenäkin	N	32,1	56,4	10,3	1,3	1,81	.001
	M	17,4	47,8	33,3	1,4	2,19	
Itsensä toteuttaminen	N	26,9	67,9	5,1		1,78	.014
	M	14,3	71,4	14,3		2,00	
Kummallakin puolisoilla omat tulot	N	3,9	54,5	33,8	7,8	2,45	.003
	M	1,4	30,4	55,1	13,0	2,80	
Työelämässä menestyminen	N	5,1	55,1	33,3	6,4	2,41	.334
	M	7,1	61,4	25,7	5,7	2,30	
Perheen kanssa vietetty aika	N	97,4	2,6			1,03	.001
	M	78,6	21,4			1,21	
Perheen etu menee työn edelle	N	74,4	24,4	1,3		1,27	.002
	M	48,6	48,6	2,9		1,54	
Äiti hoitaa lapsia kotona, kun nämä ovat pieniä	N	16,7	61,5	20,5	1,3	2,06	.490
	M	20,3	46,4	31,9	1,4	2,14	
Isä tekee puolet kotitöistä	N	26,9	57,7	15,4		1,88	.481
	M	20,0	64,3	15,7		1,96	
Lapsiin liittyvän hoitotyön puolittaminen vanhempien kesken	N	23,4	63,6	13,0		1,90	.868
	M	24,6	59,4	15,9		1,91	

Perhe nousi vastauksissa työn ja muiden individualististen arvojen yläpuolelle. Erityisen tärkeää vastaajien mielestä oli perheen kanssa vietetty aika. Myös perheen edun menemistä työn edelle pidettiin tärkeänä. Naiset korostivat näitä asioita miehiä enemmän. Samoin naisille oli tärkeämpää mahdollisuus kouluttautua perheellisenäkin, itsensä toteuttaminen sekä kummankin puolison omat tulot. Havaitut erot olivat tilastollisesti merkitseviä ja naisten keskiarvot näiden muuttujien osalta olivat miehiä alhaisempia ollen siis lähempänä vastausvaihtoehtoa ”hyvin tärkeä” asia. Vastaajat pitivät tärkeänä myös sitä, että äiti hoitaa lapsia kotona kun lapset ovat pieniä, isä tekee puolet kotitöistä ja että lapsiin liittyvä hoitotyö puolitetaan vanhempien kesken.

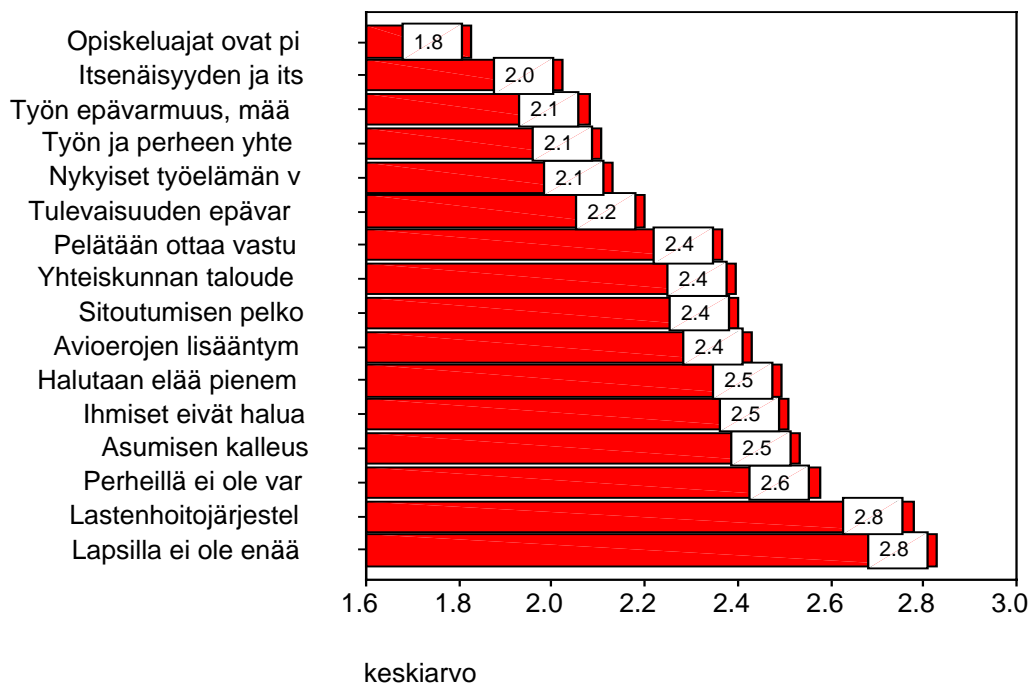
Näiden muuttujien perusteella muodostettiin kaksi summamuuttujaa, jotka kuvastavat vastaajien **familistisuuden ja individualistisuuden** astetta (seitsemän ensimmäistä muuttujaa) sekä **tasa-arvoisuutta** (kolme viimeistä muuttujaa). Muuttujista muodostettiin summamuuttujat, joita tarkasteltiin eri taustamuuttujien

suhteen (liitetaulukko 5). Tilastollisesti merkitseviä eroja eri vastaajaryhmien väliltä löytyi siten, että yli 30-vuotiaat olivat individualistisemmin suuntautuneita kuin nuoremmat ikäryhmät ($F=6,683$, $df=2,142$, $p=.002$). Lukion käyneet olivat muihin koulutustasoihin verrattuna perhekeskeisemmin suuntautuneita ($F=7,020$, $df=4,139$, $p=.000$) ja työelämän ulkopuolella olevat olivat perhekeskeisempiä kuin työssä käyvät ($F=3,945$, $df=2,136$, $p=.022$). Tasa-arvosummamuuttujan osalta havaittiin, että kansat tai peruskoulun ja ammatillisen koulutuksen käyneet olivat tasa-arvoisempia kuin opistotutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittaneet ($F=4,065$, $df=4,140$, $p=.004$). Työelämän ulkopuolella olevat vastaajat olivat tasa-arvoisempia kuin vakituudessa työsuhteessa olevat ($F=4,619$, $df=2,137$, $p=.011$).

5.3 Perheellistymiseen liittyvät yleiset asenteet ja ihanteet

5.3.1 Lastenhankinnan lykkäämisen syyt yleisellä tasolla

Vuoden 2002 perhebarometrin mukaan tärkeimmät syyt siihen, että monet ihmiset hankkivat vain yhden tai kaksi lasta, olivat itsenäisyyden ja itsensä toteuttamisen tarpeen korostuminen, opiskeluaikojen pidentyminen, nykyisen työelämän yhteensopimattomuus lastenhankinnan kanssa, työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeus sekä tulevaisuuden epävarmuus (Paaajanen 2002, 27). Samoja syitä nousi myös tässä tutkimuksessa tärkeimpinä pidettyjen syiden joukkoon (kuvio 5).

KUVIO 5. Vastaajien mielipiteiden keskiarvot siitä, miksi monet ihmiset eivät hanki lainkaan tai hankkivat vain 1-2 lasta (asteikko 1-4; 1=Hyvin tärkeä syy, 4=Ei lainkaan tärkeä syy).

Selvästi tärkeimmäksi esteeksi lastenhankinnalle vastaajat mainitsivat opiskeluaikojen pidentymisen ja halun saada opinnut päätökseen ennen lasten hankintaa. Seuraavat syyt, joita vastaajat pitivät tärkeinä, olivat itsenäisyyden ja itsensä toteuttamisen tarpeen korostuminen, työn epävarmuus ja määräaikaisten työsuhteiden, työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeudet, nykyisten työelämän vaatimusten yhteensopimattomuus lastenhankinnan kanssa sekä tulevaisuuden epävarmuus. Vähiten tärkeimpinä syinä vastaajat pitivät lasten muuttanutta merkitystä perheessä ja lastenhoitojärjestelyjen riittämättömyyttä.

Naiset pitivät miehiä useammin itsenäisyyden ja itsensä toteuttamisen tarpeen korostumista, opiskeluaikojen pidentymistä ja halua saada opinnut päätökseen ennen lasten hankintaa sekä nykyisten työelämän vaatimusten yhteensopimattomuutta lasten hankinnan kanssa tärkeinä syinä siihen, että lapsia ei hankita lainkaan tai hankitaan vain yksi tai kaksi lasta (taulukko 4). Havaitut erot olivat tilastollisesti merkitseviä. Kaikkien näiden muuttujien osalta naisten vastauskeskiarvot olivat miehiin verrattuna alhaisempia.

TAULUKKO 4. Vastaajien mielipide sukupuolen mukaan siitä, miksi monet ihmiset eivät hanki lainkaan tai hankkivat vain 1-2 lasta (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina).

	SP	1 Hyvin tärkeä syy	2 Tärkeä syy	3 Ei kovin tärkeä syy	4 Ei lainkaan tärkeä syy	KA	p-arvo
Itsenäisyyden ja itsensä toteuttamisen tarve on korostunut	N	32,1	47,4	20,5		1,88	.010
	M	10,0	64,3	24,3	1,4	2,17	
Avioerojen lisääntyminen	N	3,8	47,4	44,9	3,8	2,49	.196
	M	7,2	53,6	36,2	2,9	2,35	
Perheillä ei ole varaa moneen lapseen	N	10,4	36,4	41,6	11,7	2,55	.536
	M	10,0	25,7	55,7	8,6	2,63	
Halutaan elää pienemmissä perheissä	N	2,7	54,7	37,3	5,3	2,45	.371
	M	1,5	55,9	27,9	14,7	2,56	
Lastenhoitojärjestelyjen riittämättömyys	N	7,8	23,4	50,6	18,2	2,79	.743
	M		39,7	45,6	14,7	2,75	
Lapsilla ei ole enää samaa merkitystä perheessä kuin ennen	N	3,8	34,6	41,0	20,5	2,78	.674
	M	4,3	33,3	36,2	26,1	2,84	
Työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeus	N	24,4	55,1	15,4	5,1	2,01	.141
	M	14,3	57,1	22,9	5,7	2,20	
Opiskeluajat ovat pidentyneet ja halutaan saada opinnot päätökseen ennen lasten hankintaa	N	43,6	51,3	3,8	1,3	1,63	.000
	M	17,1	65,7	15,7	1,4	2,01	
Pelätään ottaa vastuuta lasten kasvatuksesta ja vanhemmuudesta	N	15,4	44,9	37,2	2,6	2,27	.105
	M	8,6	42,9	41,4	7,1	2,47	
Yhteiskunnan taloudellinen kehitys ja työttömyys	N	11,5	46,2	39,7	2,6	2,33	.249
	M	8,6	41,4	44,3	5,7	2,47	
Tulevaisuuden epävarmuus	N	20,5	52,6	25,6	1,3	2,08	.024
	M	8,5	52,9	34,3	4,3	2,34	
Ihmiset eivät halua tinkiä elintasostaan	N	9,0	47,4	35,9	7,7	2,42	.153
	M	2,9	45,7	40,0	11,4	2,60	
Asumisen kalleus	N	9,1	31,2	51,9	7,8	2,58	.662
	M	10,0	34,3	48,6	7,1	2,53	
Nykyiset työelämän vaatimukset eivät sovi yhteen lasten hankinnan	N	26,9	51,3	17,9	3,8	1,99	.007
	M	10,0	51,4	34,3	4,3	2,33	
Sitoutumisen pelko	N	10,3	42,3	42,3	5,1	2,42	.942
	M	5,7	54,3	32,9	7,1	2,41	
Työn epävarmuus, määräaikaiset työsuhteet	N	29,5	48,7	17,9	3,8	1,96	.076
	M	20,0	45,7	28,6	5,7	2,20	

5.3.2 Ihanteellinen ikä lastenhankintaan

Vuoden 2002 perhebarometrissa naisten ihanteellisena ikänä saada ensimmäinen lapsi pidettiin 25,4 vuotta ja miesten 27,4 vuotta (Paajanen 2002, 30). Tässä tutkimuksessa koko aineiston tasolla vastaajat pitivät naisten ihanteellisena ikänä hankkia ensimmäinen lapsi keskimäärin 24,9 vuotta ja miesten osalta 26,6 vuotta (taulukko 5). Sekä naisten että miesten ihanneikä vaihtelivat 20 ja 35 ikävuoden välillä. Sekä tässä tutkimuksessa että vuoden 2002 perhebarometrissa naiset pitivät sekä naisten että miesten ihanteellista ikää ensimmäisen lapsen hankkimiseen korkeampana kuin miehet.

TAULUKKO 5. Vastaajien ilmoittama naisten ja miesten ihanteellinen ikä saada ensimmäinen lapsi. Luvut ilmoitettu keskiarvoina (merkitsevyyden testaus: t-testi ja yksisuuntainen varianssianalyysi).

	Naisten ihanteellinen ikä hankkia ensimmäinen lapsi	p-arvo	Miesten ihanteellinen ikä hankkia ensimmäinen lapsi	p-arvo
Kaikki vastaajat	24,9		26,6	
Sukupuoli				
nainen	25,2	.168	27,1	.075
mies	24,6		26,2	
Ikäryhmä				
alle 25-vuotiaat	22,7	.000	25,0	.000
26-29-vuotiaat	25,0		26,2	
yli 30-vuotiaat	26,2		28,6	
Asuinpaikka				
Jyväskylä	24,9	.845	26,5	.329
Äänekoski	24,8		27,1	
Siviilisäät				
naimaton	24,3	.002	26,9	.150
avoliitossa	24,0		26,0	
avioliitossa	25,6		27,0	
Yhdessäoloaika				
alle 3 vuotta	24,5	.100	26,9	.035
3-6 vuotta	24,5		25,8	
yli 6 vuotta	25,5		27,3	
Sosiaaliryhmä				
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	25,3	.354	27,6	.043
alempi toimihenkilö	25,6		27,2	
työväestö	24,7		26,4	
yrittäjä	24,5		26,5	
työtön	24,1		26,8	
opiskelija/ koululainen	24,3		25,3	
Koulutus				
kansa- tai peruskoulu	21,7	.000	25,0	.031
ammattillinen koulutus	24,2		26,2	
lukio	23,4		25,3	
opistotutkinto	25,3		27,1	
korkeakoulu	25,7		27,4	

Eri ikäryhmien väliltä löytyi tilastollisesti merkitseviä eroja siten, että alle 25-vuotiaat ilmoittivat naisten ihanteelliseksi lastenhankintaiäksi matalimmat ihanneiat ($F=20,667$, $df=2,129$, $p=.000$). Yli 30-vuotiaat ilmoittivat miesten ihanteelliseksi ensimmäisen lapsen hankintaiäksi muihin ikäryhmiin verrattuna korkeammat iät ($F=19,030$, $df=2,132$, $p=.000$). Avioliitossa olevat ilmoittivat korkeammat ihanneiat naimattomiin ja avoliitossa asuviin verrattuna ja naisten ihanteellisen iän osalta avoliitossa ja avoliitossa asuvien ero oli tilastollisesti merkitsevä ($F=6,679$, $df=2,129$, $p=.002$). Yli kuusi vuotta yhdessä olleet ilmoittivat korkeammat ihanneiat ja miesten ihanneian osalta ero oli tilastollisesti merkitsevä ($F=3,447$, $df=2,130$, $p=.035$). Sosiaaliryhmien osalta johtotehtävissä toimivat ja toimihenkilöt ilmoittivat korkeimmat ihanneiat sekä naisten että miesten osalta ja miesten ihanneian osalta ero oli tilastollisesti merkitsevä ($F=2,224$, $df=6,125$, $p=.043$). Koulutustason noustessa myös ihanteellisena pidetty ikä hankkia ensimmäinen lapsi kohosi niin naisille ($F=5,813$, $df=4,126$, $p=.000$) kuin miehillekin ($F=2,744$, $df=4,129$, $p=.031$).

5.3.3 Ihanteellinen lapsiluku suomalaisessa perheessä ja ihanteellinen lasten syntymäväli

Vuoden 2002 perhebarometrissa ihanteellisena lapsilukuna suomalaisessa perheessä pidettiin 2,4 vuotta ja lasten ihanteellisena syntymävälinä keskimäärin 2,4 vuotta (Paajanen 2002, 24, 29). Tässä tutkimuksessa koko aineiston tasolla ihanteellisena lapsilukuna suomalaisessa perheessä pidettiin keskimäärin 2,5 lasta ja ihanteellisena lasten syntymävälinä 2,4 vuotta (taulukko 6). Koko aineiston tasolla ihanteellinen lapsiluku perheessä ja lasten sopivana pidetty syntymäväli (vuosina) vaihtelivat yhden ja kuuden välillä.

TAULUKKO 6. Vastaajien ilmoittama ihanteellinen lapsiluku suomalaisessa perheessä ja sopiva lasten syntymäväli. Luvut ilmoitettu keskiarvoina (merkitsevyyden testaus: t-testi ja yksisuuntainen varianssianalyysi).

	Ihanteellinen lapsiluku suomalaisessa perheessä	p-arvo	Sopiva lasten syntymäväli (vuosina)	p-arvo
Kaikki vastaajat	2,5		2,4	
Sukupuoli				
nainen	2,5	.763	2,5	.028
mies	2,5		2,2	
Ikäryhmä				
alle 25-vuotiaat	2,7	.073	2,5	.443
26-29-vuotiaat	2,5		2,3	
yli 30-vuotiaat	2,4		2,4	
Asuinpaikka				
Jyväskylä	2,6	.080	2,4	.180
Äänekoski	2,3		2,2	
Siviilisäät				
naimaton	2,5	.395	2,2	.455
avoliitossa	2,4		2,3	
avioliitossa	2,6		2,4	
Yhdessäoloaika				
alle 3 vuotta	2,6	.366	2,4	.120
3-6 vuotta	2,6		2,2	
yli 6 vuotta	2,4		2,5	
Sosiaaliryhmä				
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	2,5	.142	2,3	.951
alempi toimihenkilö	2,4		2,4	
työväestö	2,4		2,3	
yrittäjä	2,9		2,4	
työtön	2,5		2,3	
opiskelija/ koululainen	2,8		2,5	
Koulutus				
kansa- tai peruskoulu	2,5	.068	2,9	.323
ammattillinen koulutus	2,4		2,2	
lukio	2,9		2,3	
opistotutkinto	2,4		2,4	
korkeakoulu	2,5		2,4	

Alhaisimmat lapsilukuihanteet ilmoittivat yli 30-vuotiaat, äänekoskelaiset, avoliitossa olevat, yli kuusi vuotta yhdessä olleet, alemmat toimihenkilöt, työväestöön kuuluvat, ammatillisen koulutuksen tai opistotutkinnon suorittaneet vastaajat. Erot eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä. Sopivana pidetyn lasten syntymävälin osalta naiset pitivät ihanteellista lasten syntymäväliä keskimäärin pidempänä kuin miehet eron ollessa tilastollisesti merkitsevä ($t=2,219$, $df=144$, $p=.028$). Pitkiä syntymävälejä

ilmoittivat naisten ohella myös alle 25-vuotiaat, yli kuusi vuotta yhdessä olleet, opiskelijat sekä kansa- tai peruskoulun suorittaneet. Näiden taustamuuttujien osalta erot eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä.

5.4 Lastenhankinnan ajoittuminen

5.4.1 Lastenhankinnan lykkääminen ja lykkäämättömyys

Vastaajilta tiedusteltiin kyselylomakkeessa oliko lastenhankintaa tarkoituksellisesti lykätty. Lastenhankinnan lykkääminen ja lykkäämättömyys käsitteenä tuntui kuitenkin olevan osalle vastaajista vaikea hahmottaa. Siitä kertoo muun muassa se, että liki puolet lastenhankintaa lykkäämättömistä ei osannut lainkaan perustella, miksi näin oli tehnyt. Vastaajien on ehkä ollut vaikea hahmottaa, onko lastenhankintaa lykätty vai ei ja onko se ollut tietoista. Erään vastaajan kyselylomakkeeseen kirjoittama kommentti kuvastaa käsitteen määrittelyn vaikeutta:

”Yleisesti ottaen asia vain tuli luontevasti ajankohtaiseksi ensimmäistä kertaa noin vuosi sitten kun jätimme ehkäisyn pois. Olimme molemmat aina ajatelleet että sitten joskus. Se joskus vaan nyt sitten tuli ilman suurempaa miettimistä → lykkäsimmekö sittenkään lapsentekoa tietoisesti? Ehkä emme...” (nainen 29v.)

Tutkimukseen osallistuneista 65 henkilöä ilmoitti, ettei ollut tarkoituksellisesti lykännyt lastenhankintaa. Naisista 43 % ja miehistä liki puolet vastasi, että lastenhankintaa ei ole tietoisesti lykätty (liitetaulukko 6). Kieltävästi vastanneilta tiedusteltiin perusteluja sille, miksi lastenhankintaa ei oltu lykätty. Useimmiten mainittiin, että ei ollut syytä tai tarvetta siihen tai ei ollut esteitä perheen perustamiselle. Muutamain mainitsivat lapsen olevan Jumalan lahja ja kokeneensa siten tarkoituksellisen lykkäämisen tarpeettomaksi. Kannatusta sai myös näkemys, että lapset pitää tehdä nuorena. Eräs vastaaja kritisoi elämäntilanteen liiallista valmistelamista lasta varten:

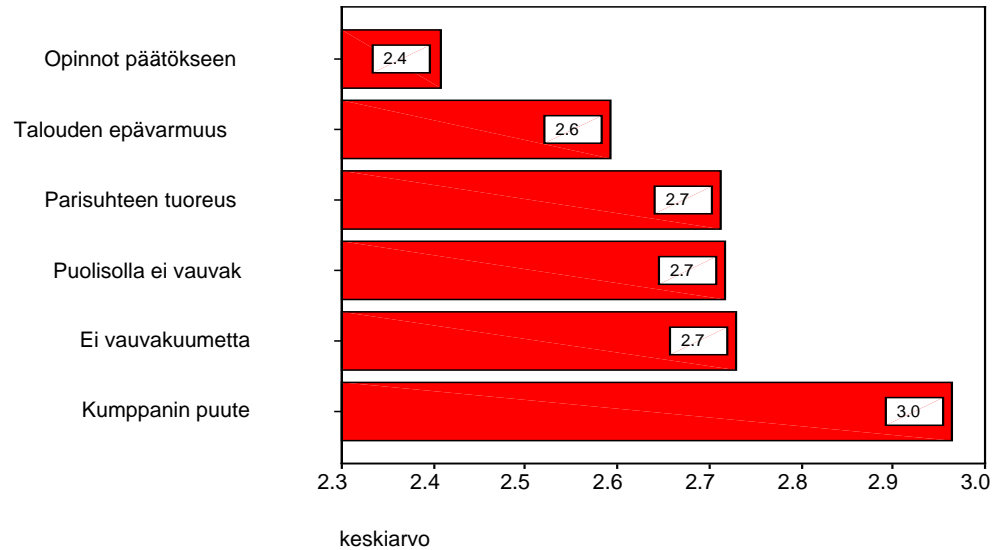
”Lapsen saaminen tuntui luontevalta, koska mielestämme elämä ei tule koskaan ”valmiiksi” (opiskelu, asunto, elämäntilanne). Lapsella on oltava oikeus tulla keskelle ”keskeneräisyyttä”, koska se on elämisen luonnollinen olotila ja rehellisyyttä myös lasta kohtaan.” (nainen 20v)

Tilastollisesti merkitseviä eroja lykkäämisen suhteen löytyi eri vastaajaryhmien väliltä siten, että alle 25-vuotiaat olivat lykänneet lastenhankintaa vähemmän kuin muut ikäryhmät ($p=.002$) (liitetaulukko 6). Samoin alle kolme vuotta yhdessä olleet olivat lykänneet lastenhankintaa vähemmän kuin kauemmin yhdessä olleet ($p=.000$). Myös avoliitossa oloaika oli yhteydessä lastenhankinnan lykkäämiseen siten, että yli viisi vuotta yhdessä olleet olivat lykänneet lastenhankintaa muita enemmän ($p=.015$). Koulutuksella oli yhteyttä lastenhankintaan siten, että lykänneitä oli enemmän kansa- tai peruskoulun ja korkeasti koulutettujen keskuudessa. Vähiten lykänneitä oli ammattikoulutuksen omaavien keskuudessa ($p=.019$). Samoin lastenhankintaansa olivat lykänneet määräaikaissa työsuhhteissa olevat enemmän kuin työelämän ulkopuoliset vastaajat ($p=.006$).

5.4.2 Lastenhankinnan lykkäämisen syyt

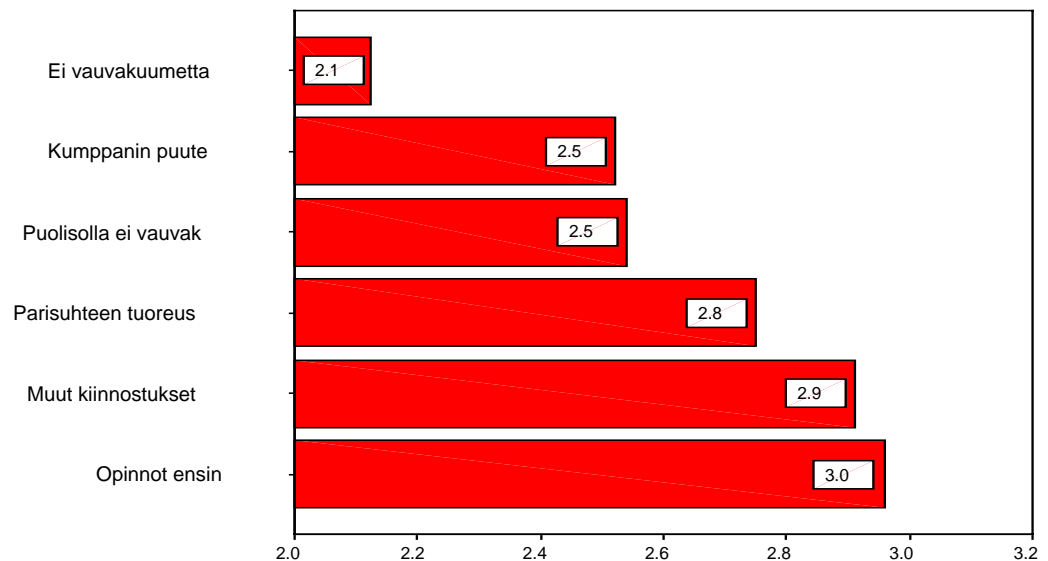
Turusen (1998) mukaan ensimmäisen lapsen hankkimista siirretään enimmäkseen siitä syystä, että lapsi rajoittaisi muuta elämää. Turusen tutkimuksessa taloudelliset tekijät eivät juurikaan olleet lastenhankinnan esteenä. Alle 30-vuotiaiden naisten kohdalla suuri osa ilmoitti lapsettomuuden perusteeksi riittämättömän kypsytyden vanhemmuuteen tai työhön ja opiskeluun liittyvät syyt. Yli 30-vuotiaiden kohdalla useimmin mainittu peruste oli se, että lasta ei ole onnistuttu saamaan yrityksistä huolimatta ja lopulliseksi lastenhankinnan esteiksi heidän kohdallaan mainittiin vain harvoin työuraan, kypsyyttömyyteen tai taloudellisiin tekijöihin liittyvät syyt.

Tässä tutkimuksessa lastenhankintaa lykänneille vastaajille esitettiin kyselylomakkeessa 27 erilaista lastenhankinnan lykkäämisen syytä (liite 2). Heitä pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeitä kyseiset syyt olivat heidän kohdallaan olleet. Luettelo oli mahdollisuus täydentää jos jokin vastaajalle tärkeä syy puuttui kyselylomakkeesta. Vastausvaihtoehtoina oli 1=hyvin tärkeä syy, 2=tärkeä syy, 3=ei kovin tärkeä syy ja 4=ei lainkaan tärkeä syy. Koko aineiston tasolla tärkeimmät syyt lastenhankinnan lykkäämiseen olivat halu saada opinnot ensin päätökseen ($ka=2,57$), oman vauvakuumeen puute ($ka=2,59$), puolison vauvakuumeen puute ($ka=2,69$), parisuhde oli vielä niin uusi, että lasta ei haluttu ($ka=2,69$), taloudellisen tilanteen epävarmuus ($ka=2,76$) ja sopivan kumppanin puute ($ka=2,79$).

KUVIO 6. Alle 30-vuotiaiden lastenhankinnan lykkäämisen tärkeimmät syyt keskiarvojen avulla tarkasteltuna (asteikko 1-4; 1=Hyvin tärkeä syy, 4=Ei lainkaan tärkeä syy).

Alle 30-vuotiaiden lastenhankintaa lykänneiden (n=57-60) tärkeimmät lykkäämisen syyt olivat halu saada opinnot ensin päätökseen, taloudellisen tilanteen epävarmuus, parisuhde oli vielä niin uusi, että lasta ei haluttu hankkia, puolison vauvakuumeen puute, oma vauvakuumeen puute ja sopivan kumppanin puute. (kuvio 6)

KUVIO 7. Yli 30-vuotiaiden lastenhankinnan lykkäämisen tärkeimmät syyt keskiarvojen avulla tarkasteltuna (asteikko 1-4; 1=hyvin tärkeä syy, 4=Ei lainkaan tärkeä syy).

Yli 30-vuotiaiden lykkääjien (n=23-24) tärkeimmiksi lastenhankinnan siirtämisen syiksi nousivat oma vauvakuumeen puute, sopivan kumppanin puute, puolison vauvakuumeen puute, parisuhteen tuoreus, halu omistautua muille kiinnostaville asioille sekä halu saada opinnot ensin päätökseen (kuvio 7).

Naisvastaajien tärkeimpinä esteinä lastenhankinnalle oli halu saada opinnot ensin päätökseen (ka=2,32), puolison vauvakuumeen puute (ka=2,51), oma vauvakuumeen puute (ka=2,58) ja taloudellisen tilanteen epävarmuus (ka=2,64) (kts. liitetaulukko 7). Miehiä vastaavasti jarrutteli eniten puolison halu saada opinnot päätökseen (ka=2,53), oma vauvakuumeen puute (ka=2,61), sopivan kumppanin puute (ka=2,69) sekä parisuhteen tuoreus (ka=2,74). Naisten halu saada opinnot päätökseen miehiä useammin ennen lasten hankkimista oli tilastollisesti merkitsevää ($t=-2,400$, $df=86$, $p=.019$). Tätä tuki myös se, että miehet ilmoittivat lastenhankinnan esteeksi naisia useammin puolison halun saada opintonsa päätökseen ennen lapsen hankintaa ($t=4,271$, $df=62,5$, $p=.000$). Naiset ilmoittivat miehiä useammin, että heidän puolisonsa eivät olleet tunteneet itseään kypsiksi ottamaan vastuuta lapsesta ja tämä havaittu ero sukupuolten välillä oli myös tilastollisesti merkitsevä ($t=-2,499$, $df=86$, $p=.011$).

Faktorianalyysin avulla lastenhankinnan lykkäämisen syitä ryhmiteltiin suuremmiksi kokonaisuuksiksi (liitetaulukko 8). Sisällöllisesti ja tulkinnan kannalta mielekkäimmäksi muodostui neljän faktorin ratkaisu. Näin muodostuneet faktorit nimettiin seuraavasti: 1) **Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen** 2) **Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet** 3) **Terveydentilan ja parisuhteen ongelmat** ja 4) **Kumppanin puute ja parisuhteen tuoreus**. Näille faktoreille latautuneista syistä muodostettiin faktoreittain summamuuttujat. Lopuksi tarkasteltiin yksisuuntaisen varianssianalyysin ja t-testin avulla, mitkä taustamuuttujat olivat yhteydessä kunkin syyjoukon edustamaan faktoriin, eli tietyn syyjoukon syiden tärkeänä pitämiseen lastenhankinnan lykkäämisessä (liitetaulukot 9 ja 10).

Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen -syyryhmään valikoitui 12 korkeimman painokertoimen saanutta syytä. Tähän ryhmään kuuluivat sellaiset syyt, kuten ettei ole tuntenut itseäni kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta tai ei ollut arvioinut puolisoaan kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta tai puolisoni ei arvioinut itseään kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta. Tähän ryhmään kuuluneita syitä olivat myös ne, että vastaaja koki itsensä tai puolisonsa olevan liian nuori hankkimaan lapsia sekä vastaaja tai puoliso halusi nauttia rauhassa parisuhteen seksielämästä. Lisäksi pelko oman tai puolison elämän käymisestä lapsen myötä liian raskaaksi, haluttomuus sitoutua

lapsen kuuluivat ja oma tai puolison vauvakuumeen puute kuuluivat tähän syyryhmään. Kypsymättömyyden ja elämästä nauttimisen vuoksi lastenhankintaansa lykänneet vastaajat olivat tilastollisesti merkitsevien erojen valossa yli kuusi vuotta yhdessä olleita ($p=.015$) ja yli viisi vuotta avoliitossa asuneita ($p=.018$) (liitetaulukko 9).

Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet -syyryhmään kuului viisi syytä. Tähän syyryhmään kuuluvia syitä olivat, että oma työ tai puolison työ ei sallinut lastenhankintaa tai oli halua edetä uralla, vastaajalla ei olisi ollut riittävästi aikaa puolisolalle, halu omistautua muille kiinnostaville asioille ja taloudellisen tilanteen epävarmuus. Työn, taloudellisten seikkojen ja muiden kiinnostavien asioiden vuoksi lastenhankintaansa olivat lykänneet tilastollisesti merkitsevillä eroilla avoliitossa asuvat ($p=.021$) ja kansa- tai peruskoulun suorittaneet vastaajat ($p=.005$) (liitetaulukko 9).

Terveydentilan ja parisuhteen ongelmat -syyryhmään tuli sellaiset kolme syytä kuin että oma tai puolisoni terveydentila tai avio- tai avosuhteen ongelmat eivät sallineet lasten hankintaa. Näiden syiden vuoksi lastenhankintaansa olivat lykänneet tilastollisesti merkitsevillä eroilla naimattomat vastaajat enemmän kuin parisuhteessa elävät ($p=.036$) ja ammatillisen koulutuksen suorittaneet ($p=.046$) (liitetaulukko 10).

Kumppanin puute ja parisuhteen tuoreus -syyryhmään kuuluvia syitä olivat ne, että ei oltu löydetty sopivaa kumppania tai parisuhde oli vielä niin uusi, että lasta ei haluttu. Myös asuminen puolison kanssa eri paikkakunnilla kuului tähän syyryhmään. Tähän syyryhmään kuului yhteensä kolme syytä. Kumppanin puutteen tai parisuhteen tuoreuden vuoksi lastenhankintaansa olivat lykänneet tilastollisesti merkitsevillä eroilla naimattomat ja avoliitossa asuvat ($p=.000$), alle kolme vuotta yhdessä olleet ($p=.000$) sekä alle kaksi vuotta avoliitossa asuneet vastaajat ($p=.000$) (liitetaulukko 10).

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, onko vastaajien asenteilla yhteyttä lastenhankinnan lykkäämisen syihin. Korrelaatioita tarkastelemalla havaittiin, että muodostetuista summamuuttujista modernisaatiotrendiin suhtautumisella oli positiivista riippuvuutta faktoreiden ”Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen” ($r=0,225$) sekä ”Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet” kanssa ($r=0,275$) (liitetaulukko 11). Lisäksi positiivista riippuvuutta oli faktorin ”Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet” ja familistisuus -individualistisuus -summamuuttujan välillä ($r=0,241$).

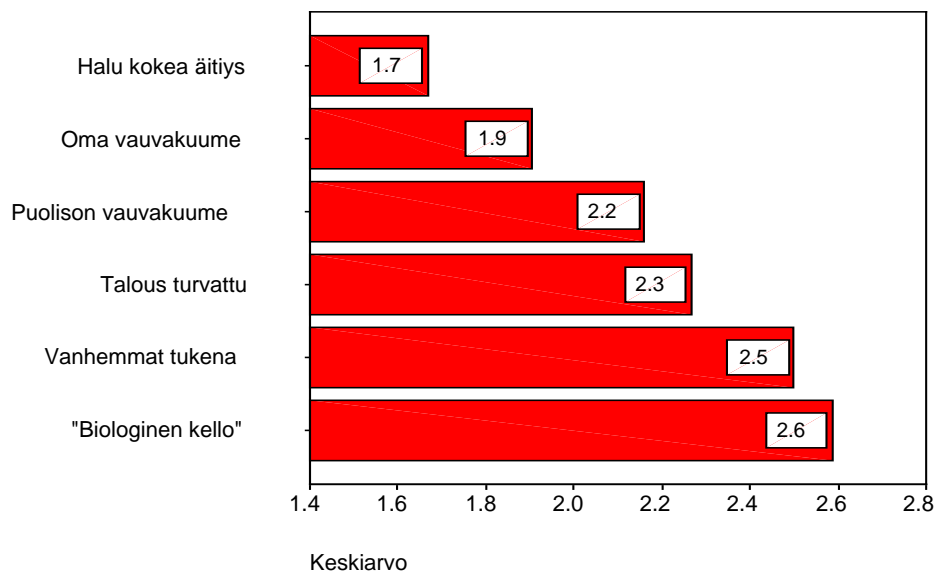
Modernisaatiotrendiin suhtautuminen -summamuuttujasta muodostettiin aritmeettisen keskiarvon perusteella kaksi ryhmää, jotka olivat **modernisaatiotrendin**

hyväksyvät ja modernisaatiotrendiä vastustavat. Samoin familistisuus-individualistisuus -summamuuttujasta muodostettiin kaksi ryhmää, jotka nimettiin familistisiksi ja individualistisiksi. Tämän jälkeen T-testillä tarkasteltiin näiden osaryhmien ja lastenhankintafaktoreiden välisiä yhteyksiä (liitetaulukot 12 & 13). Tilastollisesti merkitseviä eroja löytyi siten, että modernisaatiotrendin hyväksyvillä ensimmäisen ja toisen faktorin summakeskiarvot olivat alhaisempia kuin modernisaatiotrendiä vastustavilla. Siten voidaan todeta, että modernisaation hyväksyjät ovat vastustajiin verrattuna lykänneet lastenhankintaansa enemmän kypsyttömyyden ja elämästä nauttimisen ($t=-2,491$, $df=87$, $p=.015$) sekä työn, talouden ja muiden kiinnostavien asioiden vuoksi ($t=-2,345$, $df=80,811$, $p=.021$). Lastenhankintafaktoreiden ja familistisesti ja individualistisesti suhtautuvien väliltä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja.

5.4.3 Lastenhankintaan kannustaneet tekijät

Nykypäivän suuntaus on, että lapsia ei hankita normaaliin elämäntilanteeseen kuuluvana, luonnostaan, vaan lapsen hankinta on projekti, jota suunnitellaan harkitusti ja ajankohta optimoiden. Lapsi on tervetullut, kun uranäkymät ja taloudellinen tilanne antavat siihen mahdollisuuden. (Kinnunen & Mauno 2002, 104.) Vanhemmuus vaatii tunteen riittävästä kypsydestä, sitoutumista, omasta ajasta luopumista ja valmiuden lapsen hoitamiseen (Oechsle ja Zoll 1992, 51).

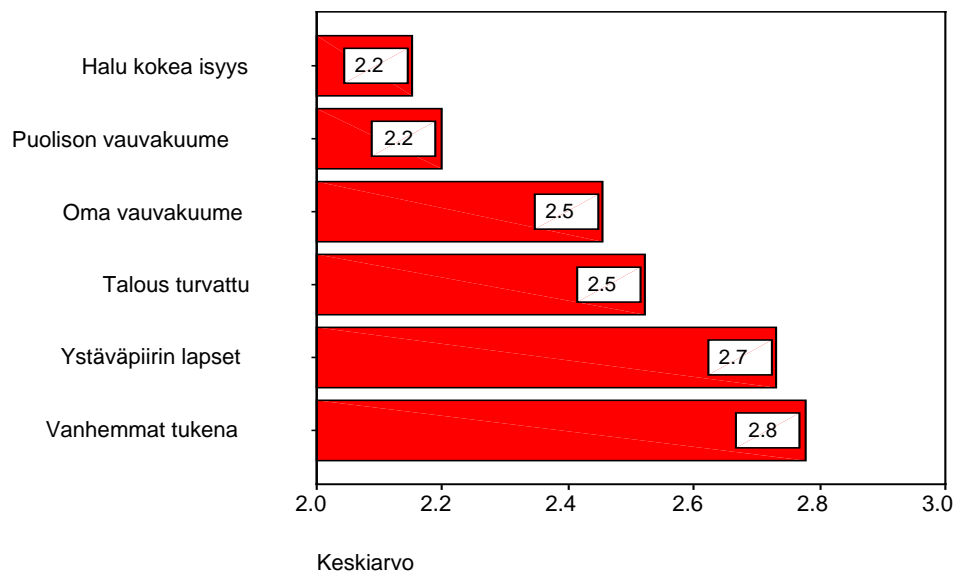
Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää tekijöitä, jotka olivat kannustaneet vastaajia lapsenhankintaan. Kyselylomakkeessa vastaajilta tiedusteltiin tekijöitä, jotka vaikuttivat päätökseen hankkia lapsi juuri nyt (liite 2). Vastausvaihtoehtoina olivat 1=hyvin tärkeä, 2=tärkeä, 3=ei kovin tärkeä ja 4=ei lainkaan tärkeä. Koko aineiston tasolla tärkeimmäksi lastenhankintaan kannustaneeksi tekijäksi nousi halu kokea äitiys tai isyys ($ka=1,89$). Seuraavaksi tärkeimmät syyt olivat oma vauvakuume ($ka=2,16$), puolison vauvakuume ($ka=2,18$), elämä on taloudellisesti turvattua ($ka=2,39$), omat vanhemmat ovat apuna ja tukena ($ka=2,63$) sekä tilanteen sopivuus oman työn puolesta ($ka=2,73$).

KUVIO 8. Naisvastaajien mielestä kuusi tärkeintä tekijää, jotka vaikuttivat päätökseen hankkia lapsi juuri nyt (asteikkona 1-4; 1=Hyvin tärkeä, 4=Ei lainkaan tärkeä).

Naisvastaajien mielestä tärkeimpiä tekijöitä lapsen hankkimiseen olivat halu kokea äitiys ja oma vauvakuume (kuvio 8). Seuraavaksi tärkeimpiä tekijöitä olivat puolison vauvakuume, elämän taloudellinen turvallisuus, omien vanhempien tuki ja apu sekä ”biologisen kellon” tikitys. Naisista puolet piti halua kokea äitiyden hyvin tärkeänä tekijänä ja 40 % tärkeänä tekijänä lapsen hankkimiselle. Vähiten perheen perustamiseen vaikuttivat omat tai puolison uskonnolliset arvot ja ympäristön painostus. (Kts. liitetaulukko 14)

Miesten mukaan tärkein kannustin lapsen hankkimiseen oli halu kokea isyys (kuvio 9). Miehistä 30 % piti halua kokea isyys hyvin tärkeänä tekijänä ja noin kolmannes tärkeänä tekijänä päätöksessä hankkia lapsi juuri nyt (liitetaulukko 11). Puolison vauvakuume (ka=2,2) oli omaa vauvakuumetta (ka=2,5) merkittävämpi asia. Myös miehille oli tärkeää se, että talous oli turvattu ja omat vanhemmat ovat apuna ja tukena. Miesten lastenhankintapäätökseen oli naisia enemmän vaikuttaneet ystäväpiirin lapset. Vähiten miesten lastenhankintapäätökseen vaikuttivat ympäristön painostus, halu irrottautua työelämän oravanpyörästä ja omat uskonnolliset arvot.

KUVIO 9. Miesvastaajien mielestä kuusi tärkeintä tekijää, jotka vaikuttivat päätökseen hankkia lapsi juuri nyt (asteikkona 1-4; 1=Hyvin tärkeä, 4=Ei lainkaan tärkeä).

Tilastollisesti merkitseviä eroja sukupuolen mukaan tarkasteltuna löytyi oman vauvakuumeen ($t=-3,445$, $df=139$, $p=.001$), puolison uskonnollisten arvojen ($t=2,418$, $df=117,723$, $p=.017$), opiskelutilanteen ($t=-3,259$, $df=138,962$, $p=.001$), oman halun irrottautua työelämän oravanpyörästä ($t=-4,111$, $df=123,878$, $p=.000$), puolison halun irrottautua työelämän oravanpyörästä ($t=2,048$, $df=122,956$, $p=.043$) sekä äitiyden/isyyden kokemisen suhteen ($t=-3,184$, $df=139$, $p=.002$). Vastauskeskiarvot olivat naisilla pienempiä oman vauvakuumeen, oman opiskelutilanteen sopivuuden, halun irrottautua työelämän oravanpyörästä sekä äitiyden/isyyden kokemisen kohdalla (asteikkona 1-4; 1=hyvin tärkeä, 4=ei lainkaan tärkeä). Miehet vastasivat naisiin verrattuna useammin, että puolison uskonnolliset arvot vaikuttivat lapsenhankintapäätökseen ja että puoliso halusi irrottautua työelämän oravanpyörästä (liitetaulukko 14).

Kyselylomakkeen avointen kysymysten avulla (kysymykset 22 ja 23) vastaajia pyydettiin kuvaamaan lapsen hankintaan johtanutta pohdintaa ja päätöksentekoa sekä miten päätös lapsen hankinnasta syntyi. Luokittelun avulla vastauksista etsittiin vastaajien itsensä määrittelemiä syitä, edellytyksiä, ajatuksia tai elämän käännekohtia, jotka vaikuttivat lapsen hankintaan (taulukko 7).

TAULUKKO 7. Lapsenhankintapäätöksen taustatekijöitä	
Miten päätös syntyi?	f
aika / elämäntilanne oli sopiva / hyvä	34
oma tai puolison halu saada lapsi	26
avioliiton solmiminen (ensin)	20
työpaikka, työkokemus ok	20
opinnot suoritettu loppuun / loppusuoralla	18
oma tai puolison ikä	15
luonnollinen siirtymä / kehitysvaihe	10
parisuhde kunnossa	9
taloudellisen tilanteen vakaus	7
asuntoasiat kunnossa	5
terveydelliset tekijät (PCO, lääkärin suositus)	4
lähipiirin lapset vauvakuumeen laukaisijana	2
raskautta ei suunniteltu	16

Avoimissa kysymyksissä nousi esiin samoja lastenhankintaan kannustaneita asioita kuin strukturoidussa kysymyksessä. Eniten mainintoja avoimissa kysymyksissä sai ajan ja elämäntilanteen sopivuus lapsen hankintaan. Vahvan kannatuksen sai lapsenhankintapäätöksen taustatekijänä myös oma tai puolison halu saada lapsi, joka tavallaan vastaa strukturoidussa kysymyksessä vastausvaihtoehtoja ”halusin kokea äitiyden/isyyden” sekä ”oma vauvakuume” tai ”puolison vauvakuume”. Samoin taloudellinen vakaus ja elämäntilanteen sopivuus oman työn ja opintojen puolesta korostuivat vastauksissa.

”Olimme aina ajatelleet, että joskus sitten. Jostain syystä tuli ajankohtaiseksi n. vuosi sitten. Kolmenkymppin lähestyminen, lähipiirissä olevat lapset, työelämän vakiintuminen ja talouden vakiintuminen varmaan vaikuttivat asiaan. Elämässä tuntuu nyt olevan tilaa tälle projektille...” (nainen 29v.)

”Päätös syntyi melko helposti.... Päätöksen teon helppouteen vaikuttivat siis se, että olimme päässeet naimisiin, minun opinnot olivat päättyneet ja minulla oli työpaikka (määräaikainen silloin mutta tärkeämpää olikin työkokemus!). Se, että koimme taloudelliset seikat ja muutenkin tulevaisuuden turvalliseksi ”antoi meille luvan” lapsen hankkimiselle.” (nainen 23v.)

Avoimista vastauksista nousi esiin myös sellainen tekijä, mitä kyselylomakkeen strukturoiduissa kysymyksissä ei huomioitu, nimittäin avioituminen ja lapsen hankinta vasta sen jälkeen. Nämä vastaajat (f=20) olivat halunneet solmia avioliiton ensin ja ryhtyneet vasta sitten tietoisesti yrittämään perheenisäystä.

”Ainoa este lapsen hankinnalle oli, että saisin ensin vakituisen työn ja että menisimme ensin naimisiin. Molemmat tapahtuivat vuonna 2003, joten sen jälkeen olemme vain odotelleet, että lapsi saa tulla, kun on tullakseen.” (Nainen 31v.)

”Molemmat halusivat lasta, mies otti asian puheeksi, minä halusin naimisiin ensin, mentiin naimisiin, sitten alkoi yritys.” (Nainen 35v.)

”Puolisolla oli opiskelut kesken, päätös syntyi hyvässä ymmärryksessä kun loppu opinnot ja mentiin naimisiin.” (Mies 27v.)

Lähes kaikki maininnat naimisissa olemisen tärkeydestä ennen lasten hankintaa tulivat naisilta.

5.4.4 Päätöksenteon helppous ja vaikeus

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, oliko lapsenhankintapäätöksen tekeminen ollut ensimmäistä lastaan suunnitteleville vanhemmille vaikeaa. Avoimessa kysymyksessä (kysymys 22) vastaajia pyydettiin arvioimaan, oliko lastenhankintapäätöksen tekeminen ollut heidän mielestään helppoa vai vaikeaa. Vastaajista 50 ilmoitti päätöksen tekemisen olleen helppoa. Heistä naisia oli 27 ja miehiä 23. Vaikka päätöksentekoa pidettiin helppona, sisälsi se usein pitkääkin pohdintaa. Useat vastaajat pitivät päätöksentekoa helppona silloin, kun olosuhteet lapselle olivat kunnossa. Päätöksentekoa helpotti opiskeluiden loppuvaihe tai päättyminen, hyvä taloudellinen ja työtilanne, parisuhteen toimivuus, avioliiton solminen, asunnon osto tai talon rakentaminen, oma tai puolison halu lapsen hankintaan, lääkärin suositus, halu tehdä lapset nuorena tai 40 ikävuoden lähestyminen.

”Olemme halunneet yhdessä lapsia alusta asti, odotimme vain, että saisin opintoni päätökseen ja molemmat työpaikan. Päätöksen tekeminen ei ollut vaikeaa, ajankohta tuntui sopivalta.” (nainen 27v.)

”Päätöksen tekeminen ei ollut vaikeeta. Minä olen töissä ja kumpikin haluaa tehdä lapset nuorena, niin ei tarvinnu kauaa miettiä.” (mies 22v.)

”Löysimme mieheni kanssa toisistamme sielunystäviä, kaikki vain tuntui oikealta: asunnon ostaminen, avoliitto, avioliitto, lapsi. Ei siinä suuria pohdiskeluja tarvittu.” (nainen 32v.)

”Ajoitus tuntui molemmista tällä hetkellä luontevalle. Tunsimme olevamme ihmisinä ja parisuhteessa valmiita lapsen tuloon. Päätös ei ollut vaikea, mutta vastuu lapsesta tuntuu pelottavalta!” (mies 23v.)

”Me halusimme yhdessä perustaa kunnan perheen ja hoitaa lasta yhdessä. Päätös ei ollut vaikea päinvastoin tekotapa on mukava.” (mies 31v.)

Vastaavasti 21 vastaajaa kuvasi päätöksenteon olleen vaikeaa. Heistä naisia oli 13 ja miehiä kahdeksan. Nämä vastaajat kuvasivat mietinnän lapsen hankinnasta kestäneen kauan tai ajatuksen kypsyneen pikkuhiljaa. Osa vastaajista kertoi, että lastenhankintaa siirrettiin paremmin sopivaan ajankohtaan, joka oli usein opinnoista ja työtilanteesta riippuvainen. Tämän lisäksi päätöstä siirrettiin muun muassa sen vuoksi, että ei ollut vielä vauvakuumetta, parisuhde ei ollut kunnossa sekä vanhemmuus tuntui aikaisemmin liian pelottavalta, lopulliselta ja vastuulliselta.

”Päätös ei ollut helppo: ajankohta/elämäntilanne ei tuntunut koskaan olevan sopiva lapsenhankinnan kannalta, joten ajankohdan päätös oli vain tehtävä. Ajattelin myös että ”parempi liian aikaisin kuin liian myöhään”.” (mies 29v.)

”Keskustelimme aluksi asiasta ja jätimme sen sitten ”hautumaan”. Kuukausien aikana usein keskustelimme asiasta ja viimein yhdessä päätimme jättää ehkäisyn pois.” (nainen 23v.)

”Päätös pillereiden lopettamisesta tuntui vaikealta ja lopulliselta. Opinnot olivat loppusuoralla ja mietitytti pitäisikö ensin olla vähän aikaa töissä. Muutaman kuukauden mietinnän jälkeen päätin lopettaa pillerit ja päätös tuntui heti hyvältä ja oikealta.” (nainen 26v.)

Päätöksenteon helppouden ja vaikeuden takana olevat syyt olivat siis samankaltaisia. Päätöksenteko tuntui helpolta silloin, kun tietyt perusasiat tuntuivat olevan kunnossa ja vanhemmilla edellytyksiä tarjota lapselle turvallinen tulevaisuus. Avoimet vastaukset vahvistavat Ketokiven (2002) näkemystä, jonka mukaan vanhemmaksi ei haluta ryhtyä ennen kuin tuntuu siltä, että nyt on vanhemmuuden ”oikea aika”. Vasta tuo tunne rohkaisee ottamaan vastuun lapsesta epäonnistumisen mahdollisuudesta huolimatta.

5.4.5 Lastenhankinnan suunnitelmallisuus

Avointen kysymysten avulla pyrittiin myös tarkastelemaan, kuinka vastaajat arvioivat omaa toimintaansa lastenhankinnan suhteen eli kuinka tietoista ja suunnitelmallista lapsen hankinta oli ollut. Luokittelun myötä muodostui neljä luokkaa: 1) lastenhankinta oli tietoista ja/tai suunniteltua, 2) lastenhankinta oli tietoista mutta ei erityisen suunnitelmallista (esimerkiksi lapsi saa tulla jos on tullakseen), 3) lastenhankinta ei ollut suunniteltua (esimerkiksi vahinkoraskaudet) ja 4) lapsi on saatu tai lahja Jumalalta (taulukko 8).

TAULUKKO 8. Lastenhankinnan suunnitelmallisuus		
	f	%
tietoista ja/tai suunniteltua	62	56,4
tietoista mutta ei erityisen suunniteltua	27	24,5
ei suunniteltua	16	14,5
lapsi on saatu/ Jumalan lahja	5	4,5
yhteensä	110	100

Suurin osa avoimiin kysymyksiin vastanneista ilmoitti lastenhankinnan olleen tietoista ja suunnitelmallista. Lapsi oli siis monen vastaajan mukaan ”tietoisesti ja suunnitelmallisesti tehty”. Useat vastaajista myös mainitsivat, että etukäteen oli suunniteltu ajankohta, jolloin esimerkiksi ehkäisytabletit jätetään pois ja lasta ryhdytään yrittämään. Suunnitelmallisuuteen kuului usein se, että perusasiat olivat kunnossa ennen kuin vauvaa ryhdyttiin yrittämään. Vastaajat myös mainitsivat, että tunteilla oli vaikutusta asiaan mutta kuitenkin ”järki ja halu kulkivat käsikädessä”.

”Oli tietoista ja tunnepohjaista. Asiasta oli päätetty ja kun päivä koitti milloin olimme päättäneet että yritys saa alkaa, olimme molemmat valmiita.” (nainen 27v.)

”Kyllä lapsi päätettiin tehdä ja mietittiin sopivaa ajankohtaa melko tarkastikin.” (nainen 28v.)

”Suunnittelimme lapsen hankintaa jo ennen kuin menimme naimisiin tai aloitimme seksielämän. Häiden jälkeen pystyimme siis (halusimme) heti alkaa yrittämään lasta. Se oli siis ihan tietoista ja suunniteltua.” (mies 23v.)

”Olin haudutellut asiaa pitkään mutta yllätyin itsekkin miten nopeasti tein lopullisen päätöksen, kun yleensä mietin tärkeitä ratkaisuja pitkään. Oli se kuitenkin hyvin suunnitelmallista, laskimme milloin pillerit voi jättää pois niin että jos tulisin heti raskaaksi niin ehtisin kuitenkin valmistua.” (nainen 27v.)

Toinen vastaajaryhmä piti lastenhankintaa tietoisena mutta ei erityisen suunnitelmallisena. Lapsenhankinta oli tälle vastaajaryhmälle suunnitelmallista siinä määrin, että ehkäisy jätettiin tietoisesti pois mutta sen jälkeen ”lasta ei varsinaisesti tehty vaan lapsi on saanut tulla, jos on tullakseen”. Raskauden mahdollisuus oli siis tiedostettu mutta varsinaista yrittämistä ja laskelmointia ei näissä perheissä harrastettu.

”Melko tietoista. Varsinaista suunnittelua ei tapahtunut, että tehtäisiin niin ja niin. Ainoastaan suunnittelimme jättävämmehäiskäisyä pois.” (nainen 28v.)

”Olimme siis orientoituneet perheen perustamiseen, mutta emme varsinaisesti väkisin yrittäneet lasta (emme siis laskeneet, että milloin olisi hyvä päivä yrittää tulla raskaaksi). Totesimme, että se tulee, kun on tullakseen.” (nainen 31v.)

”Ei oikeastaan suunniteltu. Se oli tullakseen sitte ku on tullakseen.” (mies 22v.)

Kolmas vastaajaryhmä kertoi raskauden alkaneen suunnittelematta. Heillä lapsenhankinta ei ollut vielä ollut ajankohtaista. Osalle tieto raskaudesta oli vaikea hyväksyä ja aluksi ”lapsen saaminen ei tuntunut kovin todelliselta”. Toisaalta joillekin päätös lapsen pitämisestä oli helppo eikä tätä päätöstä ”ole kaduttu hetkeäkään”.

”Lapset eivät olleet suunnitelmissa vuosiin, ehkei koskaan. Tilanne tuli yllättäen ja siihen on ollut pakko oppia suhtautumaan.” (mies 25v.)

”Lapsi tuli suunnittelematta. Päätös lapsen pitämisestä oli helppo vaikka päätös tarkoitti yksin jäämistä lapsen kanssa.” (nainen 25v.)

Viimeinen vastaajaryhmä ajatteli, että lapset saadaan tai että ”Taivaan isä halusi meille käyvän näin”. Nämä vastaajat eivät halunneet olla suunnitelmallisia lastenhankinnan suhteen eikä lapsen hankinta sanakaan tuntunut heistä hyvälle.

”Suunnitelmallisuus on väärä sana meidän kohdallamme. Annamme

mahdollisuuden vauvan tulolle emme tee tai hanki lapsia. Lapset saadaan jos saadaan.” (mies 26v.)

”Lapset on Jumalan lahja. Ei niiden tekemistä tarvii suunnitella. Lapsia tulee jos Jumala on niin sallinut ja hän antaa niitä niin paljon kuin hyväksi näkee.” (nainen 22v.)

Vastaajilta tiedusteltiin myös strukturoidun kysymyksen avulla, *kuinka kauan raskautta suunniteltiin ennen kuin ”ryhdyttiin tosi toimiin”* (kts. liite 2). Enemmistö vastaajista ilmoitti suunnitelleensa raskautta kuukausien ajan (51,7 %). Päivien ajan raskautta suunnitteli 2 %, muutaman viikon 13 % ja vuosia joka kymmenes vastaaja. Noin neljäsosa vastaajista ilmoitti, että raskautta ei suunniteltu etukäteen lainkaan.

Tutkimukseen osallistuneilta tiedusteltiin myös sitä, *kuinka kauan raskautta yritettiin saada alkamaan*. Vastausvaihtoehdon ”emme erityisesti yrittäneet, vauva sai tulla jos on tullakseen” valitsi 65 vastaajaa (44,5 %). Alle 25-vuotiaista liki 60 % valitsi tämän vastausvaihtoehdon. Kuukausien ajan raskautta yritti 60 vastaajaa (41,4 %). Joka kymmenes vastaaja ilmoitti, että raskauden alkuun saattamiseen meni vuosia. Kahdeksan vastaajaa ilmoitti raskauden alkaneen vahingossa (5,5 %).

Osa vastaajista (n=75) ilmoitti raskauden yrityksen keston kuukausina, jonka avulla laskettiin raskauden yrittämisen keskiarvoajaksi noin kuusi kuukautta (ka=5,71). Raskaaksi tulo oli onnistunut heti ensimmäisen kuukauden aikana 30 % vastaajalla. Yli puolet vastaajista sai tiedon perheenisäyksestä kahden kuukauden yrittämisen jälkeen ja vuoden sisään raskaus oli onnistunut 88 % vastaajista. Kautien raskautta oli yrittänyt pariskunta, jolle vauva oli tulossa kolmen vuoden yrittämisen jälkeen.

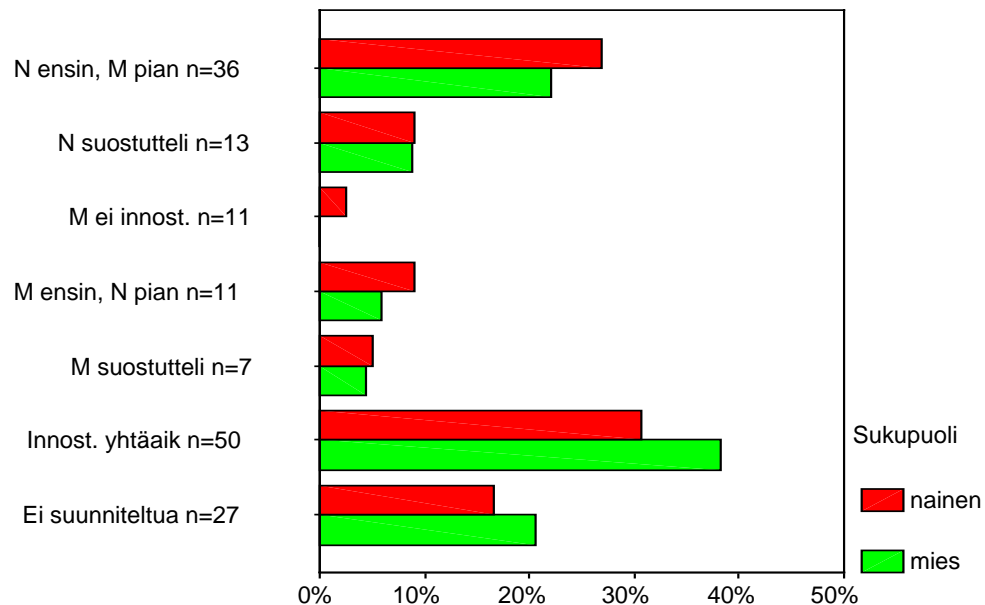
Raskauden keskeytystä oli harkinnut vain viisi vastaajaa koko aineistosta. Näistä vastaajista neljä oli naisia ja yksi mies. Heistä naimattomia oli kaksi ja avoliitossa kolme henkilöä. Yleisin perustelu raskauden keskeytyksen harkinnalle oli parisuhteen epävakaus.

5.4.6 Kenen mielipide oli ratkaisevin lapsenhankintapäätöstä tehtäessä

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, kumman mielipide ja toive oli parisuhteessa ollut ratkaiseva lapsenhankintapäätöstä tehtäessä. Vastausvaihtoehtoina olivat 1=nainen

innostui lapsen hankinnasta ensin, ja mies melko pian sen jälkeen, 2=nainen innostui ajatuksesta ensin ja joutui suostuttelemaan miestä melko kauan, 3=nainen innostui ajatuksesta ensin mutta mies ei oikein vielääkään, 4=mies innostui lapsen hankinnasta ensin, ja nainen melko pian sen jälkeen, 5=mies innostui ajatuksesta ensin ja joutui suostuttelemaan naista melko kauan, 6=mies innostui ajatuksesta ensin mutta nainen ei oikein vielääkään, 7=innostuimme ajatuksesta yhtä aikaa ja 8=emme erityisesti suunnitelleet raskautta.

Vastaajista 34 % (n=50) ilmoitti, että lastenhankintapäätöksestä innostuttiin yhtä aikaa. Toiseksi eniten sai kannatusta vaihtoehto, jossa nainen innostui lastenhankinnasta ensin ja mies pian sen jälkeen (24,7 %). Vain noin joka kymmenennessä perheessä lastenhankintaan ryhdyttiin miehen toivomuksesta. Vastaajista viidesosa ilmoitti, että raskautta ei erityisesti suunniteltu. Vaihtoehtoa ”mies innostui ajatuksesta ensin mutta nainen ei oikein vielääkään” ei valinnut kukaan vastaajista.

KUVIO 10. Vastaajien näkemys siitä, kenen mielipide ja toive olivat parisuhteessa ratkaisevia lastenhankintapäätöstä tehtäessä.

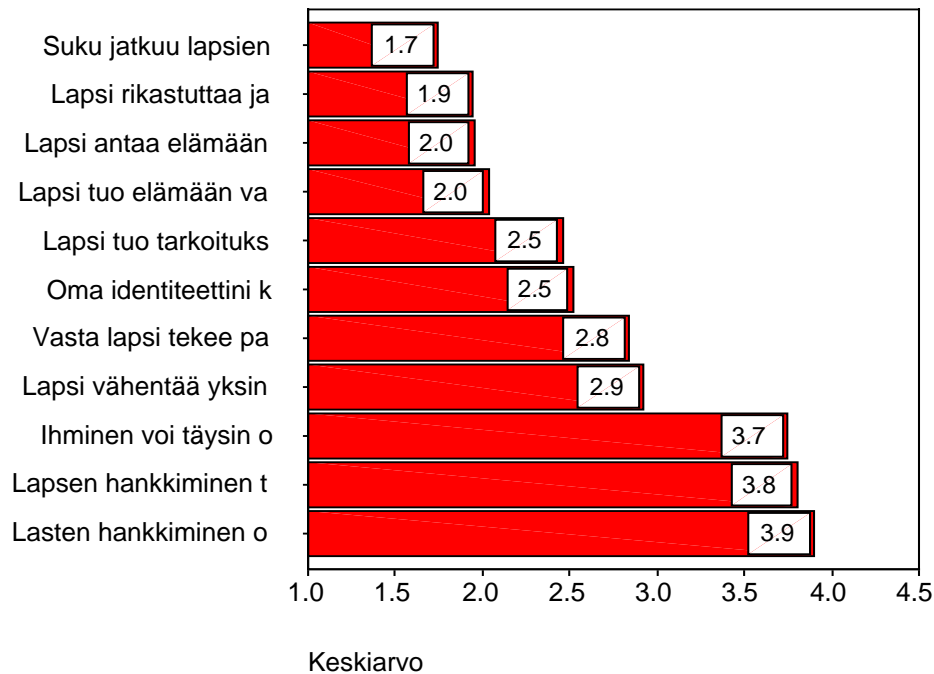
Sukupuolen mukaan vastauksia tarkastellessa havaittiin, että naisvastaajat ilmoittivat miehiä useammin aloitteen lastenhankintaan lähteneen heidän toivomuksestaan ja miehen innostuneen ajatuksesta pian sen jälkeen (kuviokuva 10). Myös vaihtoehdon ”mies

innostui ajatuksesta ensin ja nainen pian sen jälkeen” valitsi enemmän naisia kuin miehiä. Miehet taas vastasivat naisia useammin, että innostuminen lapsen hankintaan oli tapahtunut yhtä aikaa tai että raskaus ei ollut suunniteltu.

5.4.7 Lapsen merkitys

Lapsen merkitys perheelle on muuttunut. Lasten hankinta instrumentaalisista syistä on korvautunut emotionaalisilla motiiveilla. (Björnberg 1991, 5; Gittins 1985, 93-95; Hoffman & Manis 1982, 157.) Lastenhankinnan taustalla vaikuttavat monet tekijät: patriarkaaliset arvot, omaisuuden siirtymisen takaaminen ja omien geenien periytyminen, taloudelliset ja poliittiset motiivit, halu kohottaa statusta, rakkaudenkaipuu, yksinäisyyden pelko ja halu nähdä itsensä ”normaalina” (Gittins 1985, 110). Ziehen (1991, 45-46) mukaan lapsista on myös muodostunut modernien vanhempiensa elämäntarkoituksen takaajia. Lapset toimivat väylänä maailmaan ja täyttävät sitä tyhjiötä, joka muuten uhkasi vallata vanhempien elämän ja horjuttaa heidän identiteettiään tai avioliittoaan. Lapset toimivat siten avioliiton ”merkityskiteinä” ja korvikeidentiteetin edustajina.

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, mikä on nykypäivänä lapsen merkitys vanhemmilleen. Kyselylomakkeessa esitettiin väittämiä koskien lasten erilaisia merkityksiä (liite 2). Vastausvaihtoehtoina oli 1=täysin samaa mieltä, 2=samaa mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=eri mieltä ja 5=täysin eri mieltä.

KUVIO 11. Lapsen merkitys vanhemmille keskiarvojen avulla tarkasteltuna (asteikko 1-5; 1=Täysin samaa mieltä, 5=Täysin eri mieltä)

Tulokset ovat yhteneviä Turusen (1998) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan lastenhankinnan tärkeimpiä kannustimia on avo- tai avioliiton kumppanuuden ja perhesuhteiden korostuminen sekä emotionaaliset ja sosiaaliset syyt. Tässä tutkimuksessa koko aineiston tasolla tarkasteltuna vahvimman tuen sai näkemys, jonka mukaan suku jatkuu lapsien myötä (kuviokuva 11). Samaa mieltä oltiin myös siitä, että lapsi rikastuttaa ja lujittaa parisuhdetta, lapsi antaa elämään mielekkyyttä sekä lapsi tuo elämään vaihtelua. Eri mieltä tai täysin eri mieltä oltiin sen suhteen, että lasten hankkiminen on yksilön velvollisuus yhteiskuntaa kohtaan, lapsen hankkiminen tuo statusta tai ihminen voi olla täysin onnellinen vasta kun hän hankkii lapsia.

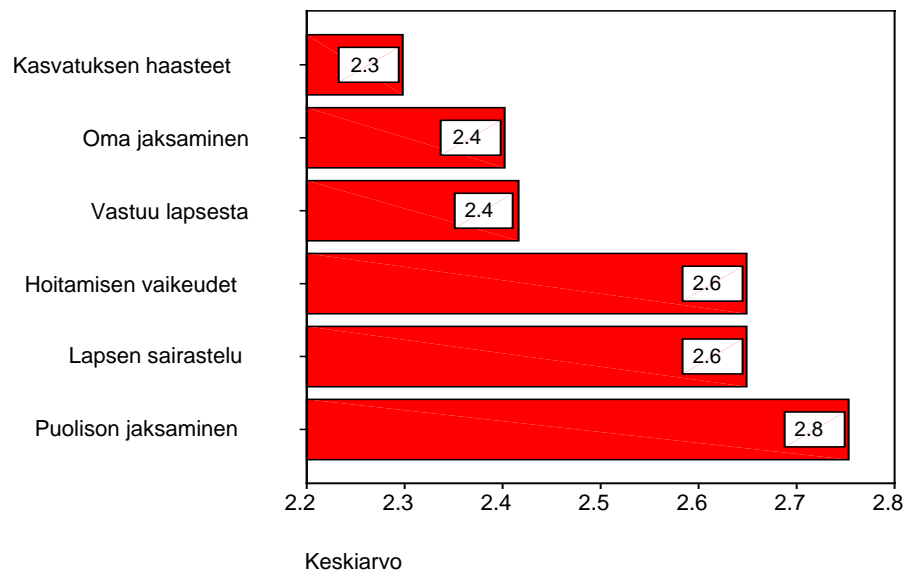
TAULUKKO 9. Lapsen merkitys sukupuolen mukaan tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina)

	SP	1 Täysin samaa mieltä	2 Samaa mieltä	3 Ei samaa eikä eri mieltä	4 Eri mieltä	5 Täysin eri mieltä	KA	p-arvo
Vasta lapsi tekee parisuhteesta perheen	N	9,0	39,7	17,9	19,2	14,1	2,90	.520
	M	10,0	40,0	20,0	22,9	7,1	2,77	
Lapsi vähentää yksinäisyyden tunteita	N	3,8	33,3	32,1	19,2	11,5	3,01	.251
	M	4,3	41,4	30,0	17,1	7,1	2,81	
Lapsen hankkiminen tuo statusta	N		5,1	28,2	33,3	33,3	3,95	.054
	M	4,3	10,0	28,6	32,9	24,3	3,63	
Lasten hankkiminen on yksilön velvollisuus yhteiskuntaa kohtaan	N		5,1	21,8	32,1	41,0	4,09	.022
	M	2,9	8,6	31,4	28,6	28,6	3,71	
Lapsi rikastuttaa ja lujittaa parisuhdetta	N	25,6	61,5	9,0	2,6	1,3	1,92	.772
	M	24,3	55,7	20,0			1,96	
Ihminen voi olla täysin onnellinen vasta kun hän hankkii lapsia	N	1,3	10,3	23,1	39,7	25,6	3,78	.619
	M	2,9	7,1	31,4	34,3	24,3	3,70	
Lapsi tuo tarkoituksen elämään	N	15,4	51,3	19,2	9,0	5,1	2,37	.355
	M	10,0	50,0	24,3	8,6	7,1	2,53	
Lapsi antaa elämään mielekkyyttä	N	24,4	66,7	7,7	1,3		1,86	.070
	M	17,4	65,2	11,6	5,8		2,06	
Suku jatkuu lapsien myötä	N	39,7	43,6	12,8	3,8		1,81	.350
	M	44,3	47,1	5,7	1,4	1,4	1,69	
Lapset ovat vanhuuden turva	N	5,1	37,2	43,6	9,0	5,1	2,72	.739
	M	10,0	31,4	37,1	14,3	7,1	2,77	
Oma identiteettini kehittyy lapsien myötä	N	10,3	46,2	29,5	7,7	6,4	2,54	.732
	M	10,0	42,9	37,1	8,6	1,4	2,49	
Lapsi tuo elämään vaihtelua	N	20,5	52,6	20,5	3,8	2,6	2,15	.048
	M	30,0	54,3	12,9	2,9		1,89	

Tilastollisesti merkitseviä eroja sukupuolten välillä lapsen merkitystä tarkasteltaessa löytyi siten, että miehet kokivat naisia useammin lapsen tuovan vaihtelua elämään (taulukko 9). Tässä väittämäkeskiarvot lähentelivät arvoa 2 eli samaa mieltä. Samoin miehet vastasivat naisia useammin lasten hankkimisen olevan yksilön velvollisuus yhteiskuntaa kohtaan. Tämän väittämän keskiarvot tosin molempien ryhmien osalta lähentelivät arvoa 4 eli eri mieltä.

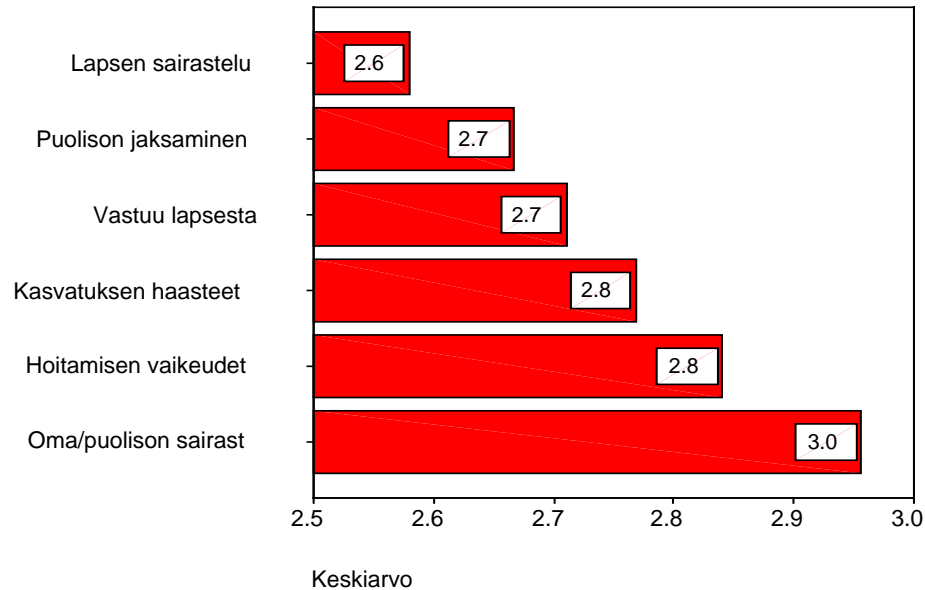
5.4.8 Vanhemmuudessa pelottavat asiat

Tutkimukseen osallistuneilta tiedusteltiin, mitkä asiat vanhemmaksi tulemisessa pelottavat. Vastausvaihtoehtoina oli 1=erittäin paljon, 2=paljon, 3=vähän ja 4=ei lainkaan. Koko aineiston tasolla vanhemmaksi tulemisessa pelotti eniten lapsen kasvatuksen haasteellisuus ja siinä onnistuminen (ka=2,51) sekä vastuu lapsesta (ka=2,55). Myös lapsen sairastelu (ka=2,61), puolison jaksaminen (ka=2,71), oma jaksaminen (ka=2,73) ja lapsen hoitamisen vaikeudet (ka=2,73) mietityttivät vastaajia. Vähiten pelottavimpana vanhemmuudessa pidettiin puolison vastuunoton puutetta ja osallistumattomuutta (ka=3,71) sekä opiskelun ja perheen yhdistämisen vaikeutta (ka=3,62).

KUVIO 12. Naisvastaajien mielestä kuusi pelottavinta asiaa vanhemmuudessa (asteikkona 1-4; 1=Erittäin paljon, 4=Ei lainkaan).

Naisia vanhemmaksi tulemisessa pelotti eniten lapsen kasvatuksen haasteellisuus ja siinä onnistuminen (kuvio 12). Yli 60 % naisista pelkäsi lapsen kasvatusta ja sen haasteellisuutta paljon tai erittäin paljon. Seuraavaksi eniten vanhemmuudessa pelotti oma jaksaminen ja vastuunotto lapsesta. Myös lapsen hoitamisen vaikeudet, lapsen sairastelu ja puolison jaksaminen mietityttivät naisvastaajia. Vähiten naisvastaajia pelotti puolison vastuunoton puute ja osallistumattomuus (ka=3,61) sekä ystäväpiiriin muutos (ka=3,58).

KUVIO 13. Miesvastaajien mielestä kuusi pelottavinta asiaa vanhemmuudessa (asteikkona 1-4; 1=Erittäin paljon, 4=Ei lainkaan).

Miesvastaajia pelotti vanhemmuudessa kaikkein eniten lapsen sairastelu (kuvio 13). Yli puolet miehistä pelkäsi lapsen sairastelua paljon tai erittäin paljon. Seuraavaksi eniten miehiä pelotti puolison jaksaminen, vastuu lapsesta, lapsen kasvatuksen haasteellisuus ja siinä onnistuminen, lapsen hoitamisen vaikeudet sekä oma tai puolison sairastelu. Miesvastaajia pelotti vähiten puolison vastuunoton puute ja osallistumattomuus (ka=3,83) sekä vartalon muutokset (ka=3,75).

Tilastollisesti merkitseviä eroja sukupuolen mukaan tarkasteltuna löytyi siten, että naiset pelkäsivät miehiä enemmän vastuunottoa lapsesta, puolison vastuunoton puutetta ja osallistumattomuutta, parisuhteen muutosta, lapsen kasvatuksen haasteellisuutta ja siinä onnistumista, vartalon muutoksia ja omaa jaksamista (taulukko 10). Näiden muuttujien osalta naisilla keskiarvot oli miehiin verrattuna alhaisempia. Miehet taas pelkäsivät naisia enemmän (tilastollisesti merkitsevällä erolla) omista harrastuksista luopumista.

TAULUKKO 10. Vanhemmuudessa pelottavat tekijät sukupuolen mukaan tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina)

	SP	1 Erittäin paljon	2 Paljon	3 Vähän	4 Ei lainkaan	KA	p-arvo
Vastuu lapsesta	N	14,1	39,7	37,2	9,0	2,41	.043
	M	13,0	23,2	43,5	20,3	2,71	
Puolison vastuunoton puute ja osallistumattomuus	N		9,1	20,8	70,1	3,61	.016
	M		1,4	14,3	84,3	3,83	
Parisuhteen muutos	N	2,6	22,1	59,7	15,6	2,88	.026
	M	4,3	11,4	48,6	35,7	3,16	
Lapsen hoitamisen vaikeudet (imetyks, nukkuminen jne.)	N	6,4	30,8	55,1	7,7	2,64	.081
	M	4,3	17,4	68,1	10,1	2,84	
Työn ja perheen yhdistämisen vaikeudet	N	5,2	28,2	51,9	24,7	2,96	.396
	M	2,9	17,1	50,0	30,0	3,07	
Opiskelun ja perheen yhdistämisen vaikeudet	N		9,0	25,6	65,4	3,56	.244
	M		7,1	17,1	75,7	3,69	
Elämän arkipäiväistyminen	N		7,7	23,1	69,2	3,62	.682
	M	1,4	5,7	27,1	65,7	3,57	
Oman ajan väheneminen	N		11,5	55,1	33,3	3,22	.175
	M	4,3	14,5	52,2	29,0	3,06	
Omista harrastuksista luopuminen	N		7,7	44,9	47,4	3,40	.032
	M	5,8	17,4	36,2	40,6	3,12	
Lapsen kasvatuksen haasteellisuus ja siinä onnistuminen	N	17,9	42,3	33,3	6,4	2,28	.001
	M	8,6	25,7	45,7	20,0	2,77	
Vartalon muutokset	N	3,8	6,4	48,7	41,0	3,27	.000
	M	1,5	1,5	17,6	79,4	3,75	
Oma jaksaminen	N	10,3	42,3	43,6	3,8	2,41	.000
	M		20,3	50,7	29,0	3,09	
Puolison jaksaminen	N	3,9	28,6	55,8	11,7	2,75	.510
	M	5,7	35,7	44,3	14,3	2,67	
Ulkopuolisen avun puute lapsen hoidossa	N	2,6	9,0	44,9	43,6	3,29	.332
	M	4,3	2,9	40,0	52,9	3,41	
Ystäväpiirin muutos	N	1,3	5,1	28,2	65,4	3,58	.605
	M		2,9	31,4	65,7	3,63	
Kotitöiden jakautuminen	N		11,5	28,2	60,3	3,49	.056
	M		4,3	22,9	72,9	3,69	
Rahanmeno, lapsesta aiheutuvat kustannukset	N	2,6	14,1	57,7	25,6	3,06	.171
	M	2,9	10,0	48,6	38,6	3,23	
Lapsen sairastelu	N	6,4	30,8	55,1	7,7	2,64	.664
	M	12,9	42,3	54,3	8,6	2,59	
Oma tai puolison sairastelu	N	1,3	20,8	44,2	22,8	3,10	.277
	M	8,6	12,9	52,9	25,7	2,96	

5.4.9 Lastenhankinta-aikomukset

Vastaajista 58 % ilmoitti hankkivansa vielä lapsia. Naisista 63 % ja miehistä hieman yli puolet olivat varmoja, että aikovat vielä hankkia lapsia. Epävarmoja lastenhankinnan suhteen koko aineiston tasolla oli 41 % vastaajista. Vain yksi vastaaja ilmoitti, että ei aio enää hankkia lapsia. Epävarmimpia lastenhankintansa suhteen olivat ammatillisen koulutuksen omaavat, 2-5 vuotta avoliitossa olleet ja yli 30-vuotiaat vastaajat. Varmimpia sisarusten hankkimisesta olivat alle kolme vuotta yhdessä olleet, opiskelijat ja lukiokoulutuksen omaavat vastaajat. Eri vastaajaryhmien väliset erot eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä. (liitetaulukko 15)

Vastaajista 41 % osasi vastata kysymykseen, jossa tiedusteltiin perheen lopullista lapsimäärää. Näin ollen yli puolet vastaajista ei vielä osannut sanoa omaa lapsilukumäärätöivettaan. Kysymykseen vastanneista 90 % ilmoitti aikovansa hankkia 2-3 lasta. Ilmoitetut lasten lukumäärät vaihtelivat yhden ja viiden lapsen välillä.

6 POHDINTA

Tutkimukseni tarkoituksena oli tarkastella lastenhankintaan liittyvää päätöksentekoa ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien näkökulmasta. Pyrkimyksenä oli selvittää, miten modernisaatiokehitykseen ja perheellistymisen muutoksiin suhtaudutaan. Lisäksi tavoitteena oli selvittää vanhemmuuden ajoitukseen liittyviä tekijöitä eli tarkastella lastenhankinnan lykkäämistä ja lykkäämättömyyttä sekä perheen perustamiseen kannustaneita tekijöitä. Lisäksi pyrkimyksenä oli löytää vastauksia siihen, kuinka suunnitelmallista lastenhankinta nykypäivänä on, kenen mielipide parisuhteessa vaikutti lastenhankintapäätökseen enemmän, mitä lapsi vanhemmilleen merkitsee ja mikä vanhemmuudessa pelottaa. Aineiston läpi kulkevana punaisena lankana oli sukupuolten välisen erojen tarkasteleminen lastenhankinnan päätöksentekoon liittyen.

Aineistossani ensisynnyttäjänaiset olivat keskimäärin 26,8-vuotiaita ja miehet 28,4-vuotiaita. Yli puolet vastaajista oli naimisissa. Korkeakoulutasoinen tutkinto oli koko aineiston vastaajista 44 prosentilla ja naisista puolella. Miehet olivat luoneet uraa naisia pitempään ennen lastenhankintaa, naiset olivat siis ryhtyneet lastenhankintaan melko pian tutkinnon suorittamisen jälkeen. Enemmistö naisista kuului työväestöön kun taas miehistä yli neljännes työskenteli johtotehtävissä tai ylempänä toimihenkilönä. Työsuhteet olivat miehillä vakaammalla pohjalla kuin naisilla.

Modernisaation myötä tapahtuneisiin perhe-elämän muutoksiin vastaajat suhtautuivat kielteisesti. Avioerojen yleistyminen tuomittiin erittäin jyrkästi. Toisaalta lähes puolet hyväksyi avioeron jos jompikumpi puolisoista sitä haluaa. Giddensin (1991, 89) ajatukset puhtaasta suhteesta saivat siis vahvistusta tämän tutkimuksen tulosten myötä. Sukupuolten välinen tilastollisesti erittäin merkitsevä ero löytyi suhtautumisesta eroon lasten ollessa pieniä, sillä sitä miehet vastustivat selvästi naisia enemmän. Huonoina modernisaatioon liittyvinä suuntauksina pidettiin syntyvien lasten määrän vähenemistä, yhä useamman pariskunnan päätöstä olla hankkimatta lapsia ja lapsenhankinnan siirtymistä myöhemmälle iälle. Toisaalta vastauksista heijastui hyväksyntä nuoruuden pidentymisen taustatekijöiden suhteen (vrt. Oechsle & Zoll 1992, 51; Jallinoja 1991, 214; Ketokivi 2002), sillä vakiintumista ja perheen perustamista tapahtuvat parisuhdekokeilut hyväksyttiin ja tärkeänä pidettiin sitä, että nuorten tulisi hankkia ammatti ennen kuin hankkivat lapsia. Suhtautuminen avoliitossa

asumiseen sekä lastenhankintaan naimattomien pariskuntien keskuudessa oli neutraalia. Avioliittoa ei pidetty edellytyksenä lastenhankinnalle. Suomen suhteellisen korkea syntyvyys onkin ollut yhteydessä siihen, että avioitumista ei ole pidetty edellytyksenä lastenhankinnalle (Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma 2004). Avioliitossa asuvat suhtautuivat modernisaatiotrendiin myönteisemmin kuin naimisissa olevat vastaajat. Samoin avioliitossa asuvat olivat vapaamielisempiä nykyaikaisuus vs. vanhoillisuus- asenneväittämiä suhteen. Myös työelämän ulkopuolella olevat suhtautuivat asenneväittämiin myönteisesti. Ikä, sukupuoli, yhdessäolon kesto, avioliitossa oloaika, sosiaaliryhmä tai koulutus eivät olleet merkittäviä tekijöitä modernisaatiotrendiin suhtautumisessa tai asenteiden nykyaikaisuudessa. Tuloksista voidaan päätellä, että vaikka modernisaation mukanaan tuomaa kehitystä vastustetaan, niin samalla tätä kehitystä myös itse tuotetaan omaan elämään liittyvillä valinnoilla, kuten lastenhankinnan lykkäämisellä.

Perhe nousi työtä ja individualistisia arvoja tärkeämmäksi asiaksi. Perheellisen ihmisen elämässä tärkeimpinä asioina pidettiin perheen kanssa vietettyä aikaa ja perheen edun menemistä työn edelle. Naiset korostivat näitä seikkoja miehiä enemmän. Samoin individualistiset arvot (itsensä toteuttaminen, kouluttautuminen perheellisenäkin, omat tulot) olivat naisille tärkeämpiä. Kuten Oechsle ja Zoll (1992, 53) toteavat, menestyminen työelämässä ja taloudellinen riippumattomuus ovat äitiyden ohella tärkeää naisille itsensä määrittelemisen kannalta. Vahvistusta sai myös Jallinojan (1985, 32) näkemys, jonka mukaan moderni perhe perustuu individualistiseen perhekäsitykseen, mutta siitä huolimatta perheissä on nähtävissä sekä perinteisiä että uudenaikaisia piirteitä. Yli 30-vuotiaat olivat vahvasti individualisteja; heille oma aika, harrastukset, itsensä toteuttaminen sekä työelämässä menestyminen olivat muihin ikäryhmiin verrattuna tärkeämpiä asioita. Työelämän ulkopuolella olevat vastaajat ja lukiokoulutuksen omaavat olivat vastaavasti perhekeskeisesti suuntautuneita. Kotitöiden ja lapsiin liittyvän hoitotyön puolittamista pidettiin tärkeänä. Kansa- tai peruskoulutason ja ammatillisen koulutuksen suorittaneet olivat tasa-arvoisempia opisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneisiin nähden. Työelämän ulkopuolella olevat vastaajat arvostivat isän osallistumista kotitöihin ja lasten hoitoon vakituudessa työsuhhteessa olevia enemmän. Saattaa olla, että työelämän ulkopuolella olevilla vastaajilla on enemmän aikaa osallistua kodin- ja lasten hoitoon ja sitä myöten kotityötkin jakaantuvat tasaisemmin. Mahdollisesti korkeasti koulutetuilla uran luominen vie aikaa perheeltä ja esimerkiksi lastenhoidon puolittaminen ei käytännössä onnistu.

Tutkimukseen osallistuneiden näkemykset siitä, miksi monet eivät hanki lainkaan tai hankkivat vain 1-2 lasta olivat varsin yhteneviä Paajasen (2002, 27) tutkimuksen kanssa. Tärkeimpänä esteenä lastenhankinnalle yleisesti yhteiskunnassa vastaajat pitivät opiskeluaikojen pidentymistä ja halua saada opinnot päätökseen ennen lastenhankintaa. Seuraavaksi tärkeimpinä syinä pidettiin itsenäisyyden ja itsensä toteuttamisen tarpeen korostumista, työn epävarmuutta ja määräaikaista työsuhteita sekä työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeuksia. Naiset pitivät näitä esteitä miehiä tärkeimpinä. Lastenhoitojärjestelmää pidettiin toimivana eikä sen koettu olevan este lastenhankinnalle.

Naisten ihanteellisena ensimmäisen lapsen hankintaikänä pidettiin 25 vuotta ja miesten osalta 27 vuotta. Nykyisin ensisynnyttäjät ovat kuitenkin jo lähes 28-vuotiaita. Paajasen (2002, 30) tutkimukseen verrattuna tämän aineiston ihanneiät olivat hieman alhaisempia. Sekä tässä että vuoden 2002 perhebarometrissa naiset pitivät ihanneikiä korkeampina kuin miehet. Samoin molemmissa tutkimuksissa alle 25-vuotiaat ilmoittivat ihanteelliseksi lapsenhankintaiäksi matalimmat ihanneiät ja korkeita lastenhankinnan ihanneikiä ilmoittivat yli 30-vuotiaat ja korkean koulutuksen omaavat. Lisäksi tässä tutkimuksessa korkeita ihanneikiä ilmoittivat avioliitossa asuvat ja yli kuusi vuotta yhdessä olleet vastaajat. Kuten Paajanen (2002, 78) toteaa, tässä saattaa näkyä pidempien opiskeluaikojen vaikutus lastenhankintaa lykkäävänä tekijänä omassa elämässä ja sitä kautta ihanteissa. Ihanteiden perusteella ihmiset ehkä haluaisivat lapsia nuorempina, mikäli se vain olisi mahdollista nyky-yhteiskunnan eri suunnista tulevien paineiden puristuksessa.

Ihanteellisena lapsilukuna suomalaisessa perheessä pidettiin keskimäärin 2,5 lasta ja ihanteellisena lasten syntymävälinä 2,4 vuotta. Tulokset ovat yhteneviä Paajasen (2002, 24, 29) perhebarometrin tulosten kanssa. Tässä tutkimuksessa tilastollisesti merkitsevä ero miesten ja naisten väliltä löytyi sopivana pidetyssä lasten syntymäväleissä miesten kannattaessa keskimäärin 2,2 vuoden ikäeroa ja naisten 2,5 vuoden ikäeroa. Miehet ovat siis naisia valmiimpia tekemään lapset pienellä ikäerolla.

Lastenhankintaa ilmoitti lykänneensä 55 prosenttia vastaajista. Lastenhankintaansa lykänneitä oli paljon yli 25-vuotiaissa kun taas alle 25-vuotiaista 71 prosenttia ei ollut lykännyt lastenhankintaa. Vastaavasti lykänneitä löytyi paljon yli kolme vuotta yhdessä olleiden ja pitkään avioliitossa asuneiden joukosta. Työsuhteella oli myös merkitystä lastenhankintaan: määräaikaissa työsuhteissa olevista 76 prosenttia oli lykännyt lastenhankintaa kun taas työelämän ulkopuolisista lykänneitä oli

vain noin kolmannes. Määräaikaiset työsuhteet ovat siis todella suuri este perheen perustamiselle. Tutkimustuloksia saattoi vääristää se, että osalle vastaajista lastenhankinnan lykkääminen oli käsitteenä vaikea hahmottaa. Todellisia lykkääjiä on todennäköisesti enemmän jos lastenhankinnan lykkäämiseksi lasketaan esimerkiksi ehkäisy menetelmien käyttö.

Lastenhankinnan lykkäämisen tärkeimpiä syitä olivat koko aineiston tasolla halu saada opinnot päätökseen ennen lastenhankintaa, oman vauvakuumeen puute, puolison vauvakuumeen puute, parisuhde oli vielä niin uusi, että lasta ei haluttu, taloudellisen tilanteen epävarmuus ja sopivan kumppanin puute. Myös Virtala (2005) ja Oechsle ja Zoll (1992, 50-51) ovat löytäneet vastaavia perusteluja lastenhankinnan lykkäämiselle omista tutkimuksissaan. Kuten Paajasen (2002, 85) tutkimuksessa, itsensä toteuttamisen tarve ei korostunut tässä tutkimuksessa ja perustelut lykkäämiselle olivat varsin rationaalisia. Alle 30-vuotiaiden tärkeimpiä syitä olivat halu saada opinnot päätökseen, talouden epävarmuus, parisuhteen tuoreus sekä vauvakuumeen puute. Samoja syitä mainittiin myös Turusen (1998) tutkimuksessa. Toisaalta tässä tutkimuksessa painottuivat taloudelliset syyt enemmän kuin Turusen selvityksessä. Tässä tutkimuksessa yli 30-vuotiaat ilmoittivat tärkeimpien syiden joukkoon vauvakuumeen puutteen, kumppanin puutteen, parisuhteen tuoreuden, puolison vauvakuumeen puutteen sekä halun omistautua muille kiinnostaville asioille. Vuoden 2002 perhebarometrin tuloksiin verrattuna tässä tutkimuksessa nousi enemmän esiin parisuhteen tuoreus ja kumppanin puute lastenhankinnan lykkäämisen taustatekijöinä. Toisaalta työhön ja uraan liittyvät tekijät eivät nousseet tässä tutkimuksessa kovinkaan merkityksellisiksi. Naisia jarrutteli eniten halu saada opinnot päätökseen sekä puolison/oma vauvakuumeen puute, ja miehiä jarrutteli vastaavasti puolison halu saada opinnot päätökseen sekä oma vauvakuumeen puute. Naiset ilmoittivat miehiä useammin, että heidän puolisonsa eivät tunteneet itseään kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta.

Myös Sevõnin ja Huttusen (2002, 79) tutkimuksessa naiset pohtivat erityisesti sitä, ovatko parisuhteen molemmat osapuolet valmiita lapsen hankkimiseen. Sen lisäksi tulokset vahvistavat Beckin ja Beck-Gernsheimin (2002, 124) näkemystä, jonka mukaan lastenhankinnasta on tullut ennen kaikkea naisille ammatillinen, taloudellinen ja eksistentiaalinen riski. Lapsi hankitaan vasta sitten, kun se ei ole uhka naisen itsensä toteuttamiselle ja elämälle. Samoin tukea saa Jallinojan (1997, 130-131) näkemys, jonka mukaan epätietoisena oikeasta lastenhankinnan ajoittumisesta ihmiset

odottavat tunnetta haluta lapsi. Vauvakuume on riittävän voimakas merkki lapsen hankinnan ”oikeasta hetkestä”.

Tämä tutkimus vahvistaa Oechslen ja Zollin (1992, 50-51) havaintoja, että tärkeimpänä lastenhankinnan lykkäämisen syynä on psykologisen valmiuden tunteen puute. Nuoret aikuiset haluavat kokeilla ensin siipiään, nauttia elämästä ja omasta ajasta ja kokemukset riittämättömästä kypsyydestä ja vastuullisuudesta ovat yleisiä. Tässä tutkimuksessa lastenhankinnan syitä ryhmiteltiin faktorianalyysin avulla suuremmiksi kokonaisuuksiksi. *Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen* -syyryhmä selitti noin viidesosan saatujen syyryhmien selityskyvystä. Tässä syyryhmässä lastenhankintaansa lykänneet vastaajat olivat yli kuusi vuotta yhdessä olleita ja yli viisi vuotta avoliitossa asuneita vastaajia. *Työn, taloudellisten tekijöiden ja muiden kiinnostusten* vuoksi lastenhankintaansa olivat lykänneet avoliitossa asuvat ja kansa- tai peruskoulun käyneet vastaajat. *Terveystilan ja parisuhteen ongelmien* vuoksi lykänneitä olivat naimattomat vastaajat sekä ammatillisen koulutuksen suorittaneet vastaajat. *Kumppanin puutteen ja parisuhteen tuoreuden* tähden perheen perustamista olivat lykänneet naimattomat ja avioliitossa asuvat, alle kolme vuotta yhdessä olleet sekä alle kaksi vuotta avoliitossa asuneet vastaajat. Tutkimuksessa havaittiin, että modernisaatiotrendin hyväksyvät vastaajat olivat sitä vastustaviin verrattuna lykänneet lastenhankintaansa enemmän kypsymättömyyden ja elämästä nauttimisen sekä työn, talouden ja muiden kiinnostavien asioiden vuoksi. Familistisesti tai individualistisesti suhtautumisella ei ollut tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä lastenhankintafaktoreihin.

Milloin sitten on vanhemmuuden oikea aika? Lastenhankintaan kannustaneista tekijöistä tärkeimpiä olivat koko aineiston tasolla halu kokea äitiys tai isyys, oma tai puolison vauvakuume, elämä on taloudellisesti turvattua, omat vanhemmat ovat apuna ja tukena sekä tilanteen sopivuus oman työn puolesta. Kenties näiden kriteerien täyttyminen ”antaa luvan” lapsen hankintaan ja tuo myös mukanaan tunteen vanhemmuuden oikeasta ajankohdasta. Myös Sevönin ja Huttusen (2002, 79) tutkimuksessa halu tulla äidiksi oli keskeinen haave tai motiivi lapsen hankkimiseen. Näiden tulosten valossa voidaan myös yhtyä Virtalan (2005) näkemykseen, että vanhempien sukupolvien olisi syytä antaa parempaa taloudellista ja asenteellista tukea nuorille lastenhankintaprosessissa. Siten he kenties uskaltaisivat valita lasten saamisen iässä, jolloin heillä on siihen parhaat luonnolliset edellytykset.

Tutkimuksen tulokset osoittivat myös, että ympäristön painostuksella ja uskonnollisilla arvoilla oli vähiten merkitystä lastenhankintaan. Tilastollisesti

merkitseviä eroja eri tekijöiden painottumisessa löytyi siten, että naiset mainitsivat useammin oman vauvakuumeen, opiskelutilanteen sopivuuden, halun irrottautua työelämän oravanpyörästä sekä äitiyden kokemisen halun olleen kimmokkeena lapsen hankinnalle. Miehet taas vastasivat naisiin verrattuna useammin puolison uskonnollisten arvojen ja puolison halun irrottautua työelämästä vaikuttaneen lapsenhankintapäätökseen. Tästä voidaan päätellä, että miehet eivät halua irrottautua työelämästä lastenhoitoon ja kotonaoloon samalla tavoin kuin naiset.

Avoimet vastaukset tukivat strukturoidun kysymyksen tuloksia, sillä tärkeimmiksi syiksi perheellistymiseen mainittiin ajan/elämäntilanteen sopivuus, oma tai puolison halu saada lapsi sekä työ- ja opiskelutilanteen sopivuus lastenhankintaan. Avoinnissa vastauksissa korostui naisten halu solmia avioliitto ennen lapsen hankintaa. Avioliitto muutetaan usein avioliitoksi, kun ensimmäistä lasta suunnitellaan tai kun ensimmäinen lapsi on jo syntynyt (Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma 2004).

Tutkimukseen osallistuneista noin puolet arvioi avoimissa vastauksissa lapsenhankintaan liittyvän päätöksenteon helppoutta tai vaikeutta. Näistä vastaajista kaksi kolmasosaa piti päätöksentekoa helppona. Päätöksenteon arvioinnissa heijastuivat tärkeimpinä asioina opiskelu- ja työtilanne, taloudellinen tilanne, parisuhteen tila, hyvä asuntotilanne, oma tai puolison halu lastenhankintaan, lääkärin suositus sekä biologisen kellon tikitys. Kun nämä seikat olivat kunnossa niin myös päätöksentekokin tuntui vastaajista helpolta. Päätöksentekoa pidettiin siis melko helppona vaikka usein se sisälsi pitkäkin pohdintaa. Kuten Oechsle ja Zoll (1992, 50-51) toteavat, vanhemmuus ei ole enää tiettyyn elämänvaiheeseen kuuluva normaali siirtyä vaan vanhemmuutta edeltää pitkä päätöksentekoprosessi.

Tutkimukseen osallistuneet kuvasivat lastenhankintaa hyvin tietoiseksi ja suunnitelmalliseksi asiaksi. Avointen vastausten luokittelun (n=110) avulla havaittiin, että tietoisena ja/tai suunnitelmallisena lastenhankintaansa piti 56 prosenttia kysymykseen vastanneista. Tietoista mutta ei erityisen suunnitelmallista lastenhankinta oli neljännekselle vastaajista. Vastaajista viisi prosenttia oli sitä mieltä, että lapsi on saatu tai lahja Jumalalta. Tulokset vahvistavat Beckin (1992, 110) näkemystä, jonka mukaan lastenhankinta ja vanhemmuus eivät ole enää ”luonnollinen kohtalo” vaan nykypäivänä lapset ovat haluttuja ja vanhemmuus hyvin intentionaalista. Lapsia ei hankita normaaliin elämäntilanteeseen kuuluvana, luonnostaan, vaan lapsen hankinta on projekti, jota suunnitellaan harkitusti ja ajankohta optimoiden (Ahponen & Marttinen 1997, 184).

Vastaajilta tiedusteltiin myös strukturoidun kysymyksen avulla, kuinka kauan raskautta suunniteltiin ennen kuin ”ryhdyttiin tosi toimiin”. Yli puolet vastaajista ilmoitti suunnitelleensa raskautta kuukausien ajan. Tutkimukseen osallistuneilta tiedusteltiin myös sitä, kuinka kauan raskautta yritettiin saada alkamaan. Kuukausien ajan raskautta yritti 41 prosenttia vastaajista, ja joka kymmenes vastaaja ilmoitti, että raskauden alkuun saattamiseen meni vuosia. Raskauden kertoi alkaneen vahingossa kuusi prosenttia vastaajista. Tietoisesti raskautta yrittäneiden kohdalla raskaaksi tulo onnistui keskimäärin kuuden kuukauden kuluttua. Vastausvaihtoehdon ”emme erityisesti yrittäneet, vauva sai tulla jos on tullakseen” valitsi 45 prosenttia vastaajista.

Sevönin mielestä on ymmärrettävää, että osa naisista ratkaisee äitiyteen liittyviä ristiriitoja ”tulee jos on tullakseen” -ajattelulla. Raskaus itsessään on varsin ambivalentti tilanne, joten ei ihme, että jo ennen sitä tunteet ovat ristiriitaisia ja lastenhankinnasta on vaikea päättää. Sevön uskoo, että ”tulee jos on tullakseen” -ajattelu heijastaa tämänhetkistä elämäämme, enää ei ole valmiita malleja siitä, milloin lapsia hankitaan tai miten yleensäkin elämä tulisi elää. Tietoisten päätösten tekeminen saattaa ahdistaa ja siksi toivetta lapsesta ei uskalleta panna toteen. (Hannus 2004.) Toisaalta siis perheen perustamista suunnitellaan hyvin tarkkaan mutta taas toisaalta lasten hankinta tuntuu olevan hallitsemattomissa oleva asia. Jallinoja (1997, 130-131) selittää ilmiötä niin, että lapsen hankkimista pohiessaan ihmiset ovat epä tietoisia oikeasta ajoituksesta ja lasten hankinnalle voi aina löytyä tulevaisuudessa jokin otollisempi hetki. Ihmiset odottavat tunnetta haluta lapsi. Kun sitoutumisen ja lasten hankinnan parhaasta mahdollisesta ajankohdasta ei ole varmuutta, ratkaisun voi jättää muille, esimerkiksi kohtalolle.

Lapsenhankintaan ryhdyttiin miehen toivomuksesta vain noin joka kymmenennessä perheessä. Yleisimmin lastenhankinnasta innostuttiin yhtä aikaa ja toiseksi yleisintä oli naisen innostuminen ensin ja miehen pian sen jälkeen. Tässä yhteydessä viidesosa vastaajista ilmoitti, että raskautta ei erityisesti suunniteltu. Myös Sevönin ja Huttusen (2002, 78) tutkimuksessa naiset olivat selvästi miehiä aloitteellisempia lapsen hankkimista koskevista pohdintoista.

Lapsen merkitystä kysyttäessä vahvimman kannatuksen sai näkemys suvun jatkumisesta lasten myötä. Lapsen myös koettiin rikastuttavan ja lujittavan parisuhdetta, antavan elämään mielekkyyttä sekä tuovan elämään vaihtelua. Lasten hankkimista ei pidetty velvollisuutena yhteiskuntaa kohtaan eikä lasten hankkimisen koettu olevan onnellisen elämän edellytys. Miehet kokivat naisia useammin lasten

tuovan vaihtelua elämään. Tulokset ovat yhteneviä Turusen (1998) sekä Hoffmanin ja Maniksen (1982) tutkimuksien kanssa, joiden mukaan lasten tuovat mukanaan sosiaalisen jatkuvuuden tunnetta sekä heidän koetaan olevan tarpeellisia aidon perhe-elämän kannalta. Lastenhankinnan taustalla painottuvat vahvasti emotionaaliset ja sosiaaliset syyt eli lapsia halutaan hankkia heistä saatavan mielihyvän takia. Kuten Ziehe (1991, 45-46) toteaa, lapsista on myös muodostunut modernien vanhempiensa elämäntarkoituksen takaajia. Lapset täyttävät sitä tyhjiötä, joka muuten uhkaisi vallata vanhempien elämän ja horjuttaa heidän identiteettiään tai avioliittoaan.

Vanhemmuuteen liittyvinä pelottavina asioina vastaajat pitivät lapsen kasvatuksen haasteellisuutta, vastuuta lapsesta, lapsen hoitamisen vaikeuksia ja lapsen sairastelua sekä omaa ja puolison jaksamista. Naiset pelkäsivät miehiä enemmän vastuunottoa lapsesta, puolison vastuunoton puutetta ja osallistumattomuutta, parisuhteen muutosta, lapsen kasvatuksen haasteita, vartalon muutoksia ja omaa jaksamista. Miehet taas pelkäsivät naisia enemmän omista harrastuksista luopumista. Tässä vaiheessa tulevia vanhempia ei siis pelota taloudellisten resurssien riittävyys, työn tai opiskelun ja perheen yhdistäminen eikä parisuhteen muutokset vaan asiat, joihin he eivät itse voi juurikaan vaikuttaa. Ehkäpä suurimpia pelkoja ja huolia lieventäisi jo aikaisemmin ehdotettu vanhempien sukupolvien osallistuminen perheellistymisprojektiin. Isovanhemmat voisivat omien voimavarojensa mukaan osallistua lapsen hoitoon ja siten jakaa vanhemmuuden taakkaa.

Tulevien lasten hankinnan suhteen esiintyi paljon epävarmuutta. Epävarmoja sisarusten hankinnan suhteen oli 41 prosenttia vastaajista. Toisaalta vain yksi vastaaja ilmoitti, että ei aio enää hankkia lapsia. Epävarmuutta lastenhankinnan suhteen ilmensi myös se, että yli puolet ei vielä osannut sanoa omaa lapsilukumäärätoivettaan. Perheen lapsilukumääräarvioinneissa yleisimmin toivottiin perheeseen 2-3 lasta. Paajasen (2002, 86) mukaan syntyvyyden kohottamiseksi se ryhmä, jonka käyttäytymiseen voitaisiin vaikuttaa, on juuri lastenhankintaansa epäroivät ihmiset, jotka elävät parisuhteessa.

Tutkimustulosten luotettavuuden arvioinnissa on Erätuulen ym. (1994, 98) mukaan kiinnitettävä huomiota siihen, saadaanko tutkimuksessa käytetyllä menetelmällä todella vastaukset tutkimusongelmiin. Mielestäni kyselymenetelmä soveltui hyvin aiheen tutkimiseen ja tutkimusongelmiin löytyi kattavasti vastauksia. Kyselylomaketta olisi voinut parantaa muun muassa individualistisuutta, familistisuutta ja tasa-arvoa mittaavien kysymysten osalta, sillä muodostettujen summamuuttujien

alfakertoimet olivat alhaisia. Tasa-arvoisuutta koskevia väittämiä olisi voinut olla enemmän ja niiden sanamuoto olla tarkempi. Pienetkin muutokset kysymysten muotoiluissa saattavat muuttaa vastausjakaumia (Heikkilä 2004, 77). Samoin lastenhankinnan lykkäämisen ja ihanteellisen lastenhankintaiän määrittely oli osalle vastaajista vaikeaa. Koska vastaajat epäröivät lastenhankinnan lykkäämisen ja lykkäämättömyyden välillä, saattoi todellisten lykkääjien määrä vääristyä. Samoin lapsenhankintapäätöksen vaikeutta tai helppoutta arvioi vain noin puolet vastaajista, koska asiaa selvitettiin avoimen kysymyksen avulla. Positiivista oli, että miehet vastasivat kyselyyn lähes yhtä innokkaasti kuin naiset. Tutkimuksen tärkeimpään antiin kuuluukin juuri molempien sukupuolten ajatusten ja näkemysten esiintuonti ja vertaileminen. Vastausprosenttia voidaan pitää tyydyttävänä ottaen huomioon, että kyselylomake oli pitkä ja välitettiin miehille kahden välikäden kautta. Toisaalta kato vääristää aina tuloksia ja tutkimukseen vastanneet ovat yleensä erilaisia kuin siihen vastaamatta jättäneet (Heikkilä 2004, 76). Lomakkeen pituutta kritisoitiin muutaman vastaajan taholta mutta pääosin palaute oli myönteistä. Lomakkeen pituuteen olisi kenties voinut vaikuttaa tutkimusongelmia tiivistämällä ja määrittelemällä tutkittavat asiat tiukemmin. Positiivista palautetta tuli mukavasta ja yhteiskunnallisesti tärkeästä sekä vastaajissa paljon ajatuksia herättäneestä aihevalinnasta.

Lastenhankintaan liittyvää päätöksentekoa ja sen lykkäämisen syitä on tutkittu melko vähän. Tämän tutkimuksen aineisto oli melko pieni, joten käsillä olevan tutkimuksen perusteella laajoja yleistyksiä ei voi tehdä. Heikkilä (2004, 75) huomauttaa otoksen koon vaikuttavan siihen, miten tarkkoja tuloksia voidaan esittää. Jos perusjoukossa on paljon vaihtelua tutkittavien ominaisuuksien suhteen, ei pienellä otoksella voida tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Aineiston pienuudesta huolimatta tuloksista nousi mielestäni esiin tärkeitä tekijöitä lastenhankinnan päätöksentekoon liittyen. Ja onhan toisaalta niin, että karkeiden erojen selvittämiseen riittää pienikin aineisto (Heikkilä 2004, 42). Tämän tutkimuksen tuloksia onkin mahdollista hyödyntää muun muassa perhesuunnittelukeskusteluissa sekä ensisynnyttäjäpariskuntien kanssa tehtävässä ruohonjuuritason työssä. Tutkimuksen avulla neuvoloiden työntekijät saavat tietoa esimerkiksi tulevia vanhempia pelottavista asioista. Mahdollisesti tuloksilla voidaan vaikuttaa myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja kenties herättää ajatuksia lastenhankintaansa suunnittelevien ja lykkäävien keskuudessa.

Heikkilä (2004, 30) toteaa, että tutkimuksen tulokset eivät saa riippua tutkijasta eli tutkijan on oltava objektiivinen ja puolueeton. Toisaalta jokaisessa tutkimuksessa on tutkijan subjektiivisia valintoja liittyen kysymysten muotoiluun, tutkimus- ja analysointimenetelmiin sekä raportointitapoihin. Täytynee myöntää, että kahden lapsen opiskelijaäitinä henkilökohtaiset näkemykset ovat saattaneet vaikuttaa tutkimusprosessiin. Toisaalta omat kokemukset ovat olleet hyödyllisiä tutkittavan ilmiön lähestymisessä ja niistä on ollut apua esimerkiksi kyselylomakkeen laadinnassa.

Jatkotutkimuksissa voitaisiin etsiä vastauksia siihen, miten vanhempi sukupolvi tukee ja auttaa jälkikasvuun perheellistymisprosessissa, ja minkälaisia merkityksiä perheellistymisen saa kahden eri sukupolven näkökulmasta tarkasteltuna. Lisäksi voitaisiin tutkia, miten ”tulee jos on tullakseen” -asenteella lastenhankintaansa suunnittelevia ja sisarusten hankinnan suhteen epävarmoja voitaisiin lastenhankintaan kannustaa. Myös haastatteluiden avulla olisi mahdollista saada lisätietoa lastenhankintaan liittyvistä tekijöistä ja niiden merkityksistä erilaisissa elämäntilanteissa.

Syyt lasten vähenemiseen ovat moninaiset ja ne liittyvät monimutkaisiin yhteiskunnallisiin sekä kulttuurisiin prosesseihin. Sosiaalipoliittisilla keinoilla ja tuilla voidaan lapsiperheiden arkea helpottaa ja tukea, mutta laajoja yhteiskunnallisia trendejä on vaikea muuttaa. (Reuna 1997, 31.) Perheellistymisen tulisi kuitenkin olla kaikkien sitä haluavien saavutettavissa ja lastenhankinta tulisi voida sijoittaa omalla elämänskaarella valinnaiseen aikuisuuden vaiheeseen ilman opiskelun, työn tai toimeentulon reunaehtojen liiallista säätelyä (Mönkäre 2004). Työni päätän erään tutkimukseen vastanneen henkilön ajatukseen, joka yleistyessään saattaisi myötävaikuttaa lastenhankintaan liittyvään päätöksentekoon ja nostaa syntyvyyden nousuun.

”Mielestäni lasten ”hankinnasta” käytävässä keskustelussa korostuvat nykyisin aivan liikaa taloudelliset ja materialistiset asiat. Lapsia voi mielestäni hankkia, vaikkei olisikaan tilavaa omistusasuntoa, omaa perheautoa ja valtavaa määrää ”vauvanhoitovälineistöä”. Ei lapsi kaipaa rahaa ja tavaraa, vaan vanhempiensa vilpitöntä huolenpitoa ja rakkautta.”

LÄHTEET

- Ahponen, P. & Marttinen, H. 1997. Parisuhde riskiyhteiskunnassa. Teoksessa P. Ahponen (toim.) Riskikirja. Uhat, mahdollisuudet ja asiantuntijuus epävarmuuden yhteiskunnassa. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 9. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 175-205.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Antikainen, A. 1998. Kasvatus, elämäkulku ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY.
- Auvinen, R. 1995. Lapsiperhe Suomessa. Väestöntutkimuslaitos D 28/1995. Helsinki: Väestöliitto.
- Beck, U. 1992. Risk society. Towards a new modernity. London: Sage.
- Beck, U. 1995. Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa U. Beck, A. Giddens & S. Lash. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino. 11-82.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. 1995. The normal chaos of love. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. 2002. Individualization : institutionalized individualism and its social and political consequences. London: Sage.
- Björnberg, U. 1991. European Prents in the 1990s. Contradictions and Comparisons. New Jersey: Transaction Publishers.
- Buchmann, M. 1989. The script of life in modern society. Entry into adulthood in a changing world. Chicago: The University of Chicago Press.
- Cooney, T., Pedersen, F., Indelicato, S. & Palkovitz, R. 1993. Timing of Fatherhood: Is “on-time” optimal? Journal of Marriage and the Family 55 (1). 205-215. Tulostettu 20.10.2004 <http://www.jstor.org/>
- Eräsaari, R. 1995. Mitä on “refleksiivinen modernisaatio”? Teoksessa K. Rahkonen (toim.) Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Helsinki: Gaudeamus. 155-181.
- Erätuuli, M., Leino, J. & Yli-Luoma, P. 1994. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

- Gerris, J. 1994. Perhearvot vanhempien silmin: perhe-elämän ja lastenkasvatuksen arvoperustaiset mallit. Teoksessa J. Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Porvoo: WSOY. 144-162.
- Giddens, A. 1991. Modernity and self-identity. Self and society in the late modern age. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. 1995. Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa U. Beck, A. Giddens & S. Lash. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino. 83-152.
- Giddens, A. 1998. The third way. The renewal of social democracy. Cambridge: Polity Press.
- Gittins, D. 1985. The family in question. Changing households and familiar ideologies. Basingstoke : Macmillan. 92-111.
- Hannus, T. 2004. Tulee jos on tullakseen. Tulostettu 30.6.2004
<http://naiset.almamedia.fi/helmi/hyvaolo/olennainen.shtml/303651?Ehkaisy>
- Hautamäki, A. 1996. Individualismi on humanismia. Teoksessa A. Hautamäki, E. Lagerspetz, J. Sihvola, J. Siltala & J. Tarkki. Yksilö modernin murroksessa. Helsinki: Gaudeamus. 13-44.
- Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Heiskala, R. 1998. Modernisoitumisen seuraukset ja elämänpolitiikka: Giddensin 1990-luvun tuotanto. Teoksessa J. P. Roos & T. Hoikkala (toim.) Elämänpolitiikka. Tampere: Tammer-Paino Oy. 110-126.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu laitos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hoffman, L. & Manis J. 1983. The value of children in the United States. Teoksessa F. I. Nye (toim.) Family relationships. Rewards and costs. London: Sage. 143-170.
- Jallinoja, R. 1984. Johdatus perhesosiologiaan. Porvoo: WSOY.
- Jallinoja R. 1991. Moderni elämä. Ajankuva ja käytäntö. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Jallinoja, R. 1997. Moderni säädyllyisyys. Aviosuhteen vapaudet ja sidokset. Helsinki: Gaudeamus.
- Jallinoja, R. 1998. Perhe. Teoksessa E. Saksala (toim.) Muutoksen sosiologia. Jyväskylä: Gummerus. 63-67.
- Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

- Jokinen, K. & Saaristo, K. 2002. Suomalainen yhteiskunta. 1. painos. Porvoo: WSOY.
- Juntunen, J. & Krats, S. 1997. Perhe tutkimuksen puristuksessa. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 6. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jyrinki, E. 1976. Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. Hämeenlinna: Oy Gaudeamus Ab.
- Ketokivi, K. 2002. Vapauden lumo ja vastuun taakka. Perheen perustaminen pidentyneen nuoruuden kulttuurissa. Helsingin yliopisto. Sosiologian laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Ketokivi, K. 2004. Pidentynyt nuoruus ja perheen perustaminen. Individualistisen elämänorientaation jäljillä. Sosiologia 41 (2), 94-107.
- Kinnunen, U. & Mauno S. 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus. 99-118.
- Kontula, O. 2004. Perhepolitiikka käännekohtassa. Perhebarometri. Väestötutkimuslaitos E 18/2004. Helsinki: Väestöliitto.
- Kraav, I. & Lahikainen, A. R. 2000. Perheen turva ja turvattomuus. Teoksessa P. Niemelä & A. R. Lahikainen (toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino. 91-117.
- Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.
- Metsämuuronen, J. 2000. Mittarin rakentaminen ja testiteorian perusteet. Metodologia-sarja 6. Helsinki: Methelp.
- Miettinen, A. & Paajanen P. 2003. Value orientations and fertility intentions of Finnish men and women. Teoksessa Yearbook of Population Research in Finland 39 (2003). Helsinki: Väestöliitto. 201-226.
- Mönkäre, S. 2004. STTK:n perhepoliittinen seminaari 24.2.2004. Tulostettu 27.2.2004 <http://www.sttk.fi/fi/perhe>
- Neal, A. G., Groat, H. T. & Wicks, J. W. 1989. Attitudes about having children: a study of 600 couples in the early years of marriage. Journal of Marriage and the Family 51 (3). 313-328.
- Nikander, T. 1992. Suomalaisnaisen perheellistyminen. Väestö 1992:10. Helsinki: Tilastokeskus.
- Nikander, T. 1994. Perheiden elämänpäiväkirja. Teoksessa Suomalainen perhe. Helsinki: Tilastokeskus. 29-43.

- Nikander, T. 1995. Suomalaismiehen perheellistyminen. Väestö 1995:1. Helsinki: Tilastokeskus.
- Nätkin, R. 1997. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Helsinki: Gaudeamus.
- Oechsle, M. & Zoll, R. 1992. Young people and their ideas on parenthood. Teoksessa U. Björnberg (toim.) European Parents in the 1990s. Contradictions and Comparisons. New Jersey: Transaction Publishers. 45-58.
- Paajanen, P. 2002. Saako haikara tulla käymään? Suomalaisten lastenhankinnan ihanteet ja todellisuus. Perhebarometri. Väestöntutkimuslaitos E 14/2002. Helsinki: Väestöliitto.
- Reuna, V. 1997. Selvitys suomalaisten perheeseen liittyvistä käsityksistä. Perhebarometri. Väestöntutkimuslaitos E 3/1997. Helsinki: Väestöliitto.
- Roos, J. P. 1998. Mitä on elämänpolitiikka? Teoksessa J. P. Roos & T. Hoikkala (toim.) Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus. 20-33.
- Roos, J. P. & Hoikkala, T. 1998. Esipuhe. Teoksessa J. P. Roos & T. Hoikkala (toim.) Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus. 7-19.
- Ruokolainen, A. & Notkola, I-L. 2002. Familial, situational and attitudinal determinants of third-birth intentions and their uncertainty. Teoksessa Yearbook of Population Research in Finland 38 (2002). Helsinki: Väestöliitto. 179-206.
- STAKES. 2004. Synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet – ennakkotiedot 2004. Tilastotiedote 13/2005. Viitattu 19.7.2005
http://www.stakes.info/files/pdf/Tilastotiedote2005/Tt13_05.pdf
- Sevön, E. & Huttunen, J. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus. 72-98.
- Strandell, H. 1984. Kolmen naissukupolven kokemuksia työstä ja perheestä. Teoksessa E. Haavio-Mannila, R. Jallinoja & H. Strandell (toim.) Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja. Juva: WSOY. 203-294.
- Tilastokeskus. 2005. Väestötilastot. Viitattu 21.7.2005
<http://tilastokeskus.fi/til/vrm.html>
- Turunen, A. 1998. Lapsettomuuden taustatekijät. Perhesuunnittelu 2000-verkostolehti 21/6.4.1998. Tulostettu 2.11.2003
<http://www.stakes.fi/hyvinvointi/arkisto/perhesuunnittelu/psuun21/tutkimuksia.htm>.

- Valli, R. 2001a. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.)
Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu:
virikkeitä aloittelevalla tutkijalla. Jyväskylä: PS-Kustannus. 100-112.
- Valli, R. 2001b. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Virkki, J. 1994. Esipuhe. Teoksessa J. Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin
perheisiin. Porvoo: WSOY. 6-9.
- Virtala, A. 2005. Milloin olen riittävän täydellinen tullakseni raskaaksi?
Valtakunnalliset lääkäripäivät 13.1.2005. Tulostettu 14.1.2005
http://www.laakariliitto.fi/cgi/lp2005pressi.pl?1218.newsitem,LP2005_TO
- Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma 2004. Tulostettu 21.7.2005
[http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/13591/file/vpohjelma_1
opullinenpdf.pdf](http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/13591/file/vpohjelma_1_opullinenpdf.pdf)
- Ziehe, T. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere:
Vastapaino.

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje

Hyvä odottava äiti ja isä!

Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksella on meneillään tutkimushanke, jossa selvitetään naisten ja miesten äidiksi ja isäksi tulemisen tunteja ja kokemuksia. Tämä käsillä oleva kyselylomake kuuluu osatutkimukseen, jonka kohdejoukkona ovat ensimmäistä lastaan odottavat pariskunnat. Tutkijana on pro gradu -työtään tekevä Maija Salmelin ja ohjaajana professori Jouko Huttunen.

Kirjeen mukana lähetämme kaksi kyselylomaketta, joista toinen on isälle ja toinen äidille. Odotamme molempien täyttävän lomakkeensa itsenäisesti. Jos toinen vanhemmista on estynyt vastaamasta, niin myös yksi palautettu lomake on tutkimuksemme kannalta arvokas. Antamanne vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisina. Tulokset raportoidaan siten, ettei yksittäisen vastaajan henkilöllisyys tule ilmi.

Ohessa lähetämme palautuskuoren, jonka postimaksu on maksettu. Pyydämme teitä palauttamaan täytetyt kyselylomakkeet tässä palautuskuoressa *kahden viikon kuluessa*. Mikäli teillä on kysyttävää lomakkeesta tai haluatte lisätietoja tutkimuksesta, vastaamme mielellämme kysymyksiinne.

Kiitos etukäteen vastauksistanne!

Maija Salmelin
044-5946280
maiparan@cc.jyu.fi

Jouko Huttunen
014-2601671
huttunen@edu.jyu.fi

Liite 2: Kyselylomake

Taustatiedot

1. Sukupuolenne

1. nainen
2. mies

2. Minkä ikäinen olette? _____ vuotta

3. Asuinkuntanne _____

4. Mikä on siviilisäätyenne?

1. naimaton
2. naimisissa
3. eronnut
4. leski
5. avioliitossa

5. Kuinka kauan olette olleet lapsen äidin/isän kanssa yhdessä?

6. Onko tuleva lapsi miehen ensimmäinen?

1. Kyllä
2. Ei

7. Kuinka kauan olette olleet avo- tai avioliitossa?

1. _____ avioliitossa
2. _____ avioliitossa
3. emme ole olleet avo-/avioliitossa

8. Koulutuksenne

1. kansa- tai peruskoulu
2. ammatillinen koulutus
3. lukio (ylioppilastutkinto)
4. opistotutkinto
5. korkeakoulu
6. muu, mikä _____

Liite 2 (jatkuu)

9. Mikä on ammatillisen koulutuksenne päättymisvuosi tai tutkinnon suorittamisvuosi?
(Ilmoittakaa se vain tärkeimmän koulutuksenne osalta)

Ammatillinen koulutukseni päättyi/suoritin tutkinnon vuonna _____

10. Ammattiryhmänne

1. johtotehtävissä / ylempi toimihenkilö
2. alempi toimihenkilö
3. työväestö
4. yrittäjä
5. maanviljelijä
6. työtön
7. opiskelija/koululainen
8. eläkeläinen
9. muu, mikä? _____

11. Onko työsuhteenne

1. vakituinen
2. määräaikainen
3. en osaa sanoa/ ei koske minua

Elämänarvot ja -asenteet

12. Ihmisten tapa elää yhdessä on muuttunut monin tavoin. Mitä mieltä olette seuraavista kehityssuunnista? (Ympyröikää yksi vastausvaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Erin- omainen	Hyvä	Ei hyvä eikä huono	Huono	Erittäin huono
a) Syntyvien lasten määrän väheneminen	1	2	3	4	5
b) Yhä useampi pariskunta asuu yhdessä solmimatta avioliittoa	1	2	3	4	5
c) Yhä useampi pariskunta päättää olla hankkimatta lapsia	1	2	3	4	5
d) Ainoiden lasten (ei sisaruksia) määrän kasvu	1	2	3	4	5
e) Lasten hankinnan yleistyminen naimattomien pariskuntien keskuudessa	1	2	3	4	5
f) Avioerojen lisääntyminen	1	2	3	4	5
g) Lasten hankinnan siirtyminen yhä myöhemmälle iälle	1	2	3	4	5

Liite 2 (jatkuu)

13. Missä määrin olette samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Ympyröikää yksi vastausvaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Nuorten tulisi hankkia ammatti ennen kuin hankkivat lapsia	1	2	3	4	5
b) On täysin hyväksyttävää, että nuoret kokeilevat useita parisuhteita ennen vakiintumista ja perheen perustamista	1	2	3	4	5
c) Jos ihminen haluaa lapsia, hänen tulee solmia avioliitto	1	2	3	4	5
d) Kun lapset ovat pieniä, eroaminen ei ole suotavaa	1	2	3	4	5
e) Avioero on aina hyväksyttävää, jos jompikumpi puolisoista haluaa erota	1	2	3	4	5

14. Seuraavassa on joitakin asioita, jotka voivat olla tärkeitä perheellisen ihmisen elämässä.

Miten tärkeitä seuraavat asiat ovat Teille? (Ympyröikää yksi vastausvaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Hyvin tärkeä	Tärkeä	Ei kovin tärkeä	Ei lainkaan tärkeä
a) Riittävästi aikaa itselle ja omille harrastuksille	1	2	3	4
b) Mahdollisuus kouluttautua perheellisenäkin	1	2	3	4
c) Itsensä toteuttaminen	1	2	3	4
d) Kummallakin puolisoilla omat tulot	1	2	3	4
e) Työelämässä menestyminen	1	2	3	4
f) Perheen kanssa vietetty aika	1	2	3	4
g) Perheen etu menee työn edelle	1	2	3	4
h) Äiti hoitaa lapsia kotona, kun nämä ovat pieniä	1	2	3	4
i) Isä tekee puolet kotitöistä	1	2	3	4
j) Lapsiin liittyvän hoitotyön puolittaminen vanhempien kesken	1	2	3	4

Liite 2 (jatkuu)

15. Suomessa syntyy tällä hetkellä keskimäärin 1.7 lasta naista kohden. Miten tärkeitä seuraavat SYYT ovat mielestänne siihen, että monet eivät hanki lainkaan tai hankkivat vain yhden tai kaksi lasta? (Ympyröikää yksi vastausvaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Hyvin tärkeä syy	Tärkeä syy	Ei kovin tärkeä syy	Ei lainkaan tärkeä syy
a) Itsenäisyyden ja itsensä toteuttamisen tarve on korostunut	1	2	3	4
b) Avioerojen lisääntyminen	1	2	3	4
c) Perheillä ei ole varaa moneen lapseen	1	2	3	4
d) Halutaan elää pienemmissä perheissä	1	2	3	4
e) Lastenhoitojärjestelyjen riittämättömyys	1	2	3	4
f) Lapsilla ei ole enää samaa merkitystä perheessä kuin ennen	1	2	3	4
g) Työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeus	1	2	3	4
h) Opiskeluajat ovat pidentyneet ja halutaan saada opinnot päätökseen ennen lasten hankintaa	1	2	3	4
i) Pelätään ottaa vastuuta lasten kasvatuksesta ja vanhemmuudesta	1	2	3	4
j) Yhteiskunnan taloudellinen kehitys ja työttömyys	1	2	3	4
k) Tulevaisuuden epävarmuus	1	2	3	4
l) Ihmiset eivät halua tinkiä elintasostaan	1	2	3	4
m) Asumisen kalleus	1	2	3	4
n) Nykyiset työelämän vaatimukset eivät sovi yhteen lasten hankinnan kanssa	1	2	3	4
o) Sitoutumisen pelko	1	2	3	4
p) Työn epävarmuus, määräaikaiset työsuhteet	1	2	3	4

Vanhemmuuden ajoittuminen ja lapsen hankintaan vaikuttavat tekijät

16. Oletteko tarkoituksella lykänneet lastenhankintaa?

1. Kyllä (→ siirtykää kysymykseen 17)
2. En, miksi?

(→ siirtykää kysymykseen 18)

Liite 2 (jatkuu)

17. Miksi ette ole hankkineet lasta aikaisemmin? Missä määrin seuraavat SYYT ovat vaikuttaneet asiaan teidän kohdallanne? (Ympyröikää yksi vastausvaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Hyvin tärkeä syy	Tärkeä syy	Ei kovin tärkeä syy	Ei lainkaan tärkeä syy
a) En ollut löytänyt sopivaa kumppania	1	2	3	4
b) Parisuhteemme oli vielä niin uusi, ettemme halunneet lasta	1	2	3	4
c) Minulla ei ollut vielä vauvakuumetta	1	2	3	4
d) Puolisollani ei ollut vielä vauvakuumetta	1	2	3	4
e) Halusin saada ensin opintoni päätökseen	1	2	3	4
f) Puolisoni halusi saada ensin opintonsa päätökseen	1	2	3	4
g) Asuimme puolison kanssa eri paikkakunnilla	1	2	3	4
h) Työni ei sallinut sitä/ halusin edetä uralla	1	2	3	4
i) Puolisoni työ ei sallinut sitä/ puolisoni halusi edetä uralla	1	2	3	4
j) Oma terveydentilani ei sallinut sitä	1	2	3	4
k) Puolisoni terveydentila ei sallinut sitä	1	2	3	4
l) Halusin omistautua muille minua kiinnostaville asioille	1	2	3	4
m) Minulla ei olisi ollut riittävästi aikaa puolisololleni	1	2	3	4
n) Avio-/ avosuhteen ongelmien vuoksi	1	2	3	4
o) En halunnut sitoutua lapseen	1	2	3	4
p) Olin liian nuori hankkimaan lapsia	1	2	3	4
q) Puolisoni oli liian nuori hankkimaan lapsia	1	2	3	4
r) En tuntenut itseäni kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	1	2	3	4
s) En arvioinut puolisoani kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	1	2	3	4
t) Puolisoni ei tuntenut itseään kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	1	2	3	4
u) Taloudellisen tilanteen epävarmuus	1	2	3	4
v) Mielestäni yhteiskunta ei tue lapsiperheitä riittävästi	1	2	3	4
x) Halusin rauhassa nauttia parisuhteemme seksielämästä	1	2	3	4
y) Puolisoni halusi rauhassa nauttia parisuhteemme seksielämästä	1	2	3	4
z) Pelkäsin, että elämäni tulisi liian raskaaksi	1	2	3	4
å) Pelkäsin, että puolisoni elämä tulisi liian raskaaksi	1	2	3	4
ä) Lapsi ei sopinut elämäntyylimme	1	2	3	4
ö) Muu syy, mikä? _____	1	2	3	4

Liite 2 (jatkuu)

18. Kuinka kauan suunnittelitte raskautta ennen kuin ”ryhdyitte tosi toimiin”?

1. En/ emme suunnitelleet raskautta
2. Muutaman päivän
3. Muutaman viikon
4. Kuukausia
5. Vuosia

19. Kuinka kauan yrititte saada raskautta alkamaan?

1. Raskaus alkoi vahingossa
2. Emme erityisesti yrittäneet, vauva sai tulla jos on tullakseen
3. _____ kuukautta
4. _____ vuotta

20. Oletteko missään vaiheessa harkinneet raskauden keskeytystä?

1. Kyllä, miksi? _____
2. En

21. Kenen mielipide ja toive oli parisuhteessanne ratkaisevin lapsenhankintapäätöstä tehtäessä?
(Ympyröikää vaihtoehto, joka sopii tilanteeseenne parhaiten)

1. Nainen innostui lapsen hankinnasta ensin, ja mies melko pian sen jälkeen
2. Nainen innostui ajatuksesta ensin ja joutui suostuttelemaan miestä melko kauan
3. Nainen innostui ajatuksesta ensin mutta mies ei oikein vieläkään
4. Mies innostui lapsen hankinnasta ensin, ja nainen melko pian sen jälkeen
5. Mies innostui ajatuksesta ensin ja joutui suostuttelemaan naista melko kauan
6. Mies innostui ajatuksesta ensin mutta nainen ei oikein vieläkään
7. Innostuimme ajatuksesta yhtä aikaa
8. Emme erityisesti suunnitelleet raskautta

22. Voisitteko lyhyesti kuvailla lapsen hankintaan johtanutta pohdintaa ja päätöksentekoa. Miten päätös syntyi ja oliko päätöksen tekeminen vaikeaa?

23. Miten arvioitte omaa toimintaanne / ajatteluanne päätöstä tehtäessä. Kuinka tietoista ja suunnitelmallista lapsen hankinta Teidän kohdallanne oli?

Liite 2 (jatkuu)

24. Mitkä tekijät vaikuttivat päätökseenne hankkia lapsi juuri nyt?

(Ympyröikää yksi vastausvaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Hyvin tärkeä	Tärkeä	Ei kovin tärkeä	Ei lainkaan tärkeä
a) Oma vauvakuume	1	2	3	4
b) Puolison vauvakuume	1	2	3	4
c) ”Biologisen kellon tikitys”	1	2	3	4
d) Omat uskonnolliset arvot	1	2	3	4
e) Puolison uskonnolliset arvot	1	2	3	4
f) Tilanne oli sopiva opiskelujeni puolesta	1	2	3	4
g) Tilanne oli sopiva puolison opiskelujen puolesta	1	2	3	4
h) Tilanne oli sopiva työni puolesta	1	2	3	4
i) Tilanne oli sopiva puolison työn puolesta	1	2	3	4

j) Halusin irrottautua työelämän oravanpyörästä	1	2	3	4
k) Puolisoni halusi irrottautua työelämän oravanpyörästä	1	2	3	4
l) Elämä on taloudellisesti turvattua	1	2	3	4
m) Ystäväpiirissä on lapsia	1	2	3	4
n) Ympäristön painostus	1	2	3	4
o) Asunnossamme on tilaa lapselle	1	2	3	4
p) Omat vanhempani ovat tukena ja apuna	1	2	3	4
q) Menimme naimisiin ja halusimme sen jälkeen lapsen	1	2	3	4
r) Halusin kokea äitiyden/isyyden	1	2	3	4
s) Muu syy, mikä? _____	1	2	3	4

25. Lapset voivat merkitä erilaisia asioita vanhemmilleen. Missä määrin olette samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa? (Ympyröikää yksi vastausvaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Vasta lapsi tekee parisuhteesta perheen	1	2	3	4	5
b) Lapsi vähentää yksinäisyyden tunteita	1	2	3	4	5
c) Lapsen hankkiminen tuo statusta	1	2	3	4	5
d) Lasten hankkiminen on yksilön velvollisuus yhteiskuntaa kohtaan	1	2	3	4	5
e) Lapsi rikastuttaa ja lujittaa parisuhdetta	1	2	3	4	5
f) Ihminen voi täysin olla onnellinen vasta kun hän hankkii lapsia	1	2	3	4	5
g) Lapsi tuo tarkoituksen elämään	1	2	3	4	5
h) Lapsi antaa elämään mielekkyyttä	1	2	3	4	5
i) Suku jatkuu lapsien myötä	1	2	3	4	5
j) Lapset ovat vanhuuden turva	1	2	3	4	5
k) Oma identiteettini kehittyy lapsen myötä	1	2	3	4	5
l) Lapsi tuo elämään vaihtelua	1	2	3	4	5

Liite 2 (jatkuu)

26. Mitkä asiat vanhemmaksi tulemisessa pelottavat?

(Ympyröikää yksi vastausvaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Erittäin paljon	Paljon	Vähän	Ei lainkaan
a) Vastuu lapsesta	1	2	3	4
b) Puolison vastuunoton puute ja osallistumattomuus	1	2	3	4
c) Parisuhteen muutos	1	2	3	4
d) Lapsen hoitamisen vaikeudet (imetus, nukkuminen jne.)	1	2	3	4
e) Työn ja perheen yhdistämisen vaikeudet	1	2	3	4
f) Opiskelun ja perheen yhdistämisen vaikeudet	1	2	3	4
g) Elämän arkipäiväistyminen	1	2	3	4
h) Oman ajan väheneminen	1	2	3	4
i) Omista harrastuksista luopuminen	1	2	3	4
j) Lapsen kasvatuksen haasteellisuus ja siinä onnistuminen	1	2	3	4

k) Vartalon muutokset	1	2	3	4
l) Oma jaksaminen	1	2	3	4
m) Puolison jaksaminen	1	2	3	4
n) Ulkopuolisen avun puute lapsen hoidossa	1	2	3	4
o) Ystäväpiirin muutos	1	2	3	4
p) Kotitöiden jakautuminen	1	2	3	4
q) Rahanmeno, lapsesta aiheutuvat kustannukset	1	2	3	4
r) Lapsen sairastelu	1	2	3	4
s) Oma tai puolison sairastelu	1	2	3	4
t) Muu syy, mikä? _____	1	2	3	4

27. Aiotteko hankkia vielä lapsia?

1. En
2. En tiedä, en ole varma
3. Kyllä; aion hankkia yhteensä _____ lasta

28. Kun etäännytte omasta tilanteesta, ja ajattelette asiaa yleisellä tasolla

- a) Mikä on mielestänne nykyisin ihanteellinen lapsiluku suomalaisessa perheessä?
_____ lasta
- b) Kuinka monta vuotta on mielestänne sopiva lasten syntymäväli?
_____ vuotta
- c) Minkä ikäisenä mielestänne naisen/miehen on ihanteellista hankkia ensimmäinen lapsensa?
 - 1) Naisen olisi mielestäni ihanteellisinta hankkia ensimmäinen lapsensa _____ vuotiaana
 - 2) Miehen olisi mielestäni ihanteellisinta hankkia ensimmäinen lapsensa _____ vuotiaana

Liite 2 (jatkuu)

KIITOS VAIVANNÄÖSTÄNNE!

Tähän voitte kirjoittaa kyselyn herättämiä ajatuksia.

Liite 3: Liitetaulukot

LIITETAULUKKO 1. Vastaajien ikäjakauma				
	N		%	
	naiset	miehet	naiset	miehet
alle 22v.	11	5	14,1	7,1
23-25v.	21	12	26,9	17,1
26-28v.	26	19	33,3	27,1
29-31v.	8	21	10,3	30,0
32-34v.	9	8	11,5	11,4
yli 35v.	3	5	3,8	7,1
yht.	78	70	100	100

LIITETAULUKKO 2. Vastaajien ammattiryhmät				
	N		%	
	naiset	miehet	naiset	miehet
johtotehtävissä/ylempi toimihenkilö	12	19	16,0	27,1
alempi toimihenkilö	9	17	12,0	24,3
työväestö	27	16	36,0	22,9
yrittäjä	2	2	2,7	2,9
työtön	9	2	12,0	2,9
opiskelija/koululainen	15	11	20,0	15,7
muu	1	3	1,3	4,3
yht.	75	70	100	100

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 3. Modernisaatiotrendiin suhtautuminen -summamuuttuja taustamuuttujittain tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi ja varianssianalyysi)			
	N	KA	p-arvo
Sukupuoli			
nainen	78	3,72	
mies	70	3,68	.508
Ikäryhmä			
alle 25-vuotiaat	35	3,77	
26-29-vuotiaat	69	3,69	.505
yli 30-vuotiaat	44	3,67	
Asuinpaikka			
Jyväskylä	114	3,60	
Äänekoski	34	3,73	.659
Siviilisäätö			
naimaton	7	3,63	
avoliitossa	59	3,53	.000
avioliitossa	82	3,82	
Yhdessäoloaika			
alle 3 vuotta	41	3,69	
3-6 vuotta	53	3,71	.966
yli 6 vuotta	52	3,71	
Avoliitossaoloaika			
alle 2 vuotta	37	3,60	
2-5 vuotta	38	3,65	.766
yli 5 vuotta	28	3,59	
Sosiaaliryhmä			
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	31	3,69	
alempi toimihenkilö	26	3,71	
työväestö	43	3,69	.921
yrittäjä	4	3,46	
työtön	11	3,46	
opiskelija/ koululainen	26	3,73	
Koulutus			
kansa- tai peruskoulu	4	3,50	
ammattillinen koulutus	36	3,61	
lukio	24	3,74	.438
opistotutkinto	19	3,70	
korkeakoulu	64	3,74	
Työsuhde			
vakituinen	79	3,66	
määräaikainen	29	3,81	.163
en osaa sanoa/ ei koske minua	34	3,64	

Koska kyselylomakkeen vastausasteikko oli 1=erinomainen, 2=hyvä, 3=ei hyvä eikä huono, 4=huono ja 5=erittäin huono, kertoo pieni keskiarvo myönteisestä suhtautumisesta summamuuttujan sisältämiin väittämiin.

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 4. Nykyaikaisuus vs. vanhoillisuus - summamuuttuja taustamuuttujittain tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi ja varianssianalyysi)			
	N	KA	p-arvo
Sukupuoli			
nainen	78	3,21	.152
mies	70	3,05	
Ikäryhmä			
alle 25-vuotiaat	35	3,10	.906
26-29-vuotiaat	69	3,16	
yli 30-vuotiaat	44	3,14	
Asuinpaikka			
Jyväskylä	114	3,18	.139
Äänekoski	34	2,99	
Siviilisäätö			
naimaton	7	3,43	.002
avoliitossa	59	3,34	
avioliitossa	82	2,97	
Yhdessäoloaika			
alle 3 vuotta	41	3,15	.966
3-6 vuotta	53	3,11	
yli 6 vuotta	52	3,13	
Avoliitossaoloaika			
alle 2 vuotta	37	3,26	.852
2-5 vuotta	38	3,22	
yli 5 vuotta	28	3,29	
Sosiaaliryhmä			
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	31	2,95	.266
alempi toimihenkilö	26	3,10	
työväestö	43	3,13	
yrittäjä	4	3,60	
työtön	11	3,45	
opiskelija/ koululainen	26	3,22	
Koulutus			
kansa- tai peruskoulu	4	3,25	.608
ammattillinen koulutus	36	3,29	
lukio	24	3,10	
opistotutkinto	19	3,06	
korkeakoulu	64	3,08	
Työsuhde			
vakituinen	79	3,10	.005
määräaikainen	29	2,93	
ei koske minua/ en osaa sanoa	34	3,44	

Koska kyselylomakkeen vastausasteikko oli 1=täysin samaa mieltä, 2=samaa mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=eri mieltä ja 5=täysin eri mieltä, kertoo pieni keskiarvo vanhoillisesta suhtautumisesta summamuuttujan sisältämiin väittämiin.

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 5. Familistisuus -individualistisuus- ja tasa-arvoisuussummamuuttujat taustamuuttujittain tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi ja varianssianalyysi)						
	Familistisuus-individualistisuus summamuuttujakeskiarvot			Tasa-arvoisuus-summamuuttujakeskiarvot		
	N	KA	p-arvo	N	KA	p-arvo
Sukupuoli						
nainen	77	2,78		77	2,76	
mies	68	2,72	.144	69	2,76	.990
Ikäryhmä						
alle 25-vuotiaat	35	2,84		35	2,83	
26-29-vuotiaat	67	2,77	.002	67	2,76	.408
yli 30-vuotiaat	43	2,65		44	2,70	
Asuinpaikka						
Jyväskylä	113	2,76		112	2,74	
Äänekoski	32	2,75	.828	34	2,80	.482
Siviilisäätö						
naimaton	7	2,69		7	2,48	
avoliitossa	58	2,73	.363	58	2,82	.110
avioliitossa	80	2,78		81	2,74	
Yhdessäoloaika						
alle 3 vuotta	41	2,75		41	2,75	
3-6 vuotta	53	2,78	.505	52	2,79	.716
yli 6 vuotta	49	2,72		51	2,73	
Avoliitossaoloaika						
alle 2 vuotta	37	2,75		37	2,75	
2-5 vuotta	37	2,75	.643	36	2,80	.892
yli 5 vuotta	27	2,70		28	2,77	
Sosiaaliryhmä						
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	30	2,72		30	2,69	
alempi toimihenkilö	25	2,70		26	2,68	
työväestö	42	2,74	.109	43	2,70	.111
yrittäjä	4	2,64		4	2,75	
työtön	11	2,79		11	2,88	
opiskelija/ koululainen	26	2,87		26	2,97	
Koulutus						
kansa- tai peruskoulu	4	2,68		4	3,00	
ammattillinen koulutus	36	2,68		36	2,90	
lukio	24	2,96	.000	24	2,89	.004
opistotutkinto	18	2,72		19	2,51	
korkeakoulu	62	2,72		62	2,68	
Työsuhde						
vakituinen	76	2,72		78	2,68	
määräaikainen	29	2,72	.022	29	2,74	.011
ei koske minua/ en osaa sanoa	34	2,85		33	2,95	

Koska kyselylomakkeen vastausasteikko oli 1=hyvin tärkeä, 2=tärkeä, 3=ei kovin tärkeä ja 4=ei lainkaan tärkeä, kertoo pieni keskiarvo individualistisesta ja epätasa-arvoisesta suhtautumisesta summamuuttujan sisältämiin väittämiin.

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 6. Vastaajien lastenhankinnan lykkääminen ja lykkäämättömyys (merkitsevyyden testaus: khiin neliö-testi)							
	Oletteko tarkoituksella lykänneet lastenhankintaa?						
	Kyllä		Ei		Yhteensä		p-arvo
	N	%	N	%	N	%	
Kaikki vastaajat	78	54,5	65	45,5	143	100	
Sukupuoli							
nainen	43	57,3	32	42,7	75	100	.482
mies	35	51,5	33	48,5	68	100	
Ikäryhmä							
alle 25-vuotiaat	10	28,6	25	71,4	35	100	.002
26-29-vuotiaat	43	65,2	23	34,8	66	100	
yli 30-vuotiaat	25	59,5	17	40,5	42	100	
Asuinpaikka							
Jyväskylä	61	56,0	48	44,0	109	100	.542
Äänekoski	17	50,0	17	50,0	34	100	
Siviilisäät							
naimaton	2	28,6	5	71,4	7	100	.088
avoliitossa	27	47,4	30	52,6	57	100	
avioliitossa	49	62,0	30	38,0	79	100	
Yhdessäoloaika							
alle 3 vuotta	12	30,0	28	70,0	40	100	.000
3-6 vuotta	31	60,8	20	39,2	51	100	
yli 6 vuotta	35	70,0	15	30,0	50	100	
Avoliitossaoloaika							
alle 2 vuotta	16	45,7	19	54,3	35	100	.015
2-5 vuotta	21	55,3	17	44,7	38	100	
yli 5 vuotta	22	81,5	5	18,5	27	100	
Sosiaaliryhmä							
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	19	66,3	11	36,7	30	100	.067
alempi toimihenkilö	15	60,0	10	40,0	25	100	
työväestö	20	47,6	22	52,4	42	100	
yrittäjä	3	100,0	0	0	3	100	
työtön	3	30,0	7	70,0	10	100	
opiskelija/ koululainen	11	42,3	15	57,7	26	100	
Koulutus							
kansa-/ peruskoulu	3	75,0	1	25,0	4	100	.019
ammatt. koulutus	11	32,4	23	67,6	34	100	
lukio	11	47,8	12	52,2	23	100	
opistotutkinto	12	63,2	7	36,8	19	100	
korkeakoulu	41	66,1	21	33,9	62	100	
Työsuhde							
vakituinen	41	53,9	35	46,1	76	100	.006
määräaikainen	22	75,9	7	24,1	29	100	
en osaa sanoa/ ei koske minua	12	35,3	22	64,7	34	100	

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 7. Vastaajien syyt lastenhankinnan lykkäämiselle sukupuolen mukaan tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina).							
	SP	1 Hyvin tärkeä syy	2 Tärkeä syy	3 Ei kovin tärkeä syy	4 Ei lainkaan tärkeä syy	KA	p-arvo
En ollut löytänyt sopivaa kumppania	N	22,0	20,0	8,0	50,0	2,86	.532
	M	25,7	20,0	14,3	40,0	2,69	
Parisuhteemme oli vielä niin uusi, ettemme halunneet lasta	N	24,0	18,0	26,0	32,0	2,66	.756
	M	18,4	21,1	28,9	31,6	2,74	
Minulla ei vielä ollut vauvakuumetta	N	30,0	10,0	32,0	28,0	2,58	.917
	M	18,4	21,1	42,1	18,4	2,61	
Puolisollani ei vielä ollut vauvakuumetta	N	29,4	19,6	21,6	29,4	2,51	.055
	M	5,3	18,4	55,3	21,1	2,92	
Halusin saada ensin opintoni päätökseen	N	32,0	28,0	16,0	24,0	2,32	.019
	M	13,2	18,4	34,2	34,2	2,89	
Puolisoni halusi saada ensin opintonsa päätökseen	N	4,0	8,0	24,0	64,0	3,48	.000
	M	26,3	23,7	21,1	28,9	2,53	
Asuimme puolison kanssa eri paikkakunnilla	N	6,0	6,0	20,0	68,0	3,50	.378
	M		8,1	18,9	73,0	3,65	
Työni ei sallinut sitä/ halusin edetä uralla	N	12,0	16,0	18,0	54,0	3,14	.089
	M	2,6	5,3	34,2	57,9	3,47	
Puolisoni työ ei sallinut sitä/ puolisoni halusi edetä uralla	N	6,0	10,0	12,0	72,0	3,50	.827
	M	2,7	8,1	29,7	59,5	3,46	
Oma terveydentilani ei sallinut sitä	N		4,1	4,1	91,8	3,88	.916
	M			13,2	86,8	3,87	
Puolisoni terveydentila ei sallinut sitä	N		2,0	6,1	91,8	3,90	.703
	M			13,2	86,8	3,87	
Halusin omistautua muille minua kiinnostaville asioille	N	2,0	28,6	24,5	44,9	3,12	.187
	M		18,4	26,3	55,3	3,37	
Minulla ei olisi ollut riittävästi aikaa puolisololleni	N		10,2	18,4	71,4	3,61	.799
	M	2,7		27,0	70,3	3,65	
Avio-/avosuhteen ongelmien vuoksi	N	4,1	4,1	16,3	75,5	3,63	.240
	M		2,6	15,8	81,6	3,79	
En halunnut sitoutua lapseen	N	4,0	22,0	20,0	54,0	3,24	.907
	M	5,3	13,2	31,6	50,0	3,26	
Olin liian nuori hankkimaan lapsia	N	8,0	18,0	20,0	54,0	3,20	.450
	M		15,8	34,2	50,0	3,34	
Puolisoni oli liian nuori hankkimaan lapsia	N	4,0	10,0	14,0	72,0	3,54	.386
	M		10,5	39,5	50,0	3,39	
En tuntenut itseäni kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	N	10,2	20,4	30,6	38,8	2,98	.617
	M		30,6	30,6	38,9	3,08	
En arvioinut puolisoani kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	N	4,0	12,0	30,0	54,0	3,34	.454
	M	2,6	10,5	23,7	63,2	3,47	

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 7 (jatkuu). Vastaaajien syyt lastenhankinnan lykkäämiselle sukupuolen mukaan tarkasteltuna (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina).							
	SP	1 Hyvin tärkeä syy	2 Tärkeä syy	3 Ei kovin tärkeä syy	4 Ei lainkaan tärkeä syy	KA	p-arvo
Puolisoni ei tuntenut itseään kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	N	8,0	28,0	22,0	42,0	2,98	.011
	M	2,6	7,9	28,9	60,5	3,47	
Taloudellisen tilanteen epävarmuus	N	18,0	28,0	26,0	28,0	2,64	.206
	M	5,3	31,6	28,9	34,2	2,92	
Mielestäni yhteiskunta ei tue riittävästi lapsiperheitä	N	8,0	22,0	40,0	30,0	2,92	.699
	M	10,5	21,1	42,1	26,3	2,84	
Halusin rauhassa nauttia parisuhteemme seksielämästä	N	8,2	12,2	28,6	51,0	3,22	.529
	M		13,2	39,5	47,4	3,34	
Puolisoni halusi rauhassa nauttia parisuhteemme seksielämästä	N	6,1	16,3	28,6	49,0	3,20	.316
	M	2,6	10,5	31,6	55,3	3,39	
Pelkäsin, että elämäni tulisi liian raskaaksi	N		18,4	30,6	51,0	3,33	.704
	M		18,4	36,8	44,7	3,26	
Pelkäsin, että puolisoni elämä tulisi liian raskaaksi	N		16,3	24,5	59,2	3,43	.383
	M		13,2	44,7	42,1	3,29	
Lapsi ei sopinut elämäntyyliimme	N		18,4	20,4	61,2	3,43	.281
	M	2,6	18,4	31,6	47,4	3,24	

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 8. Rotatoitu faktorimatriisi (pääakselimenetelmä ja Varimax-rotatio)				
	Faktorit			
	1	2	3	4
K17A En ollut löytänyt sopivaa kumppania		-,161		,624
K17B Parisuhtemme oli vielä niin uusi, ettemme halunneet lasta	,332			,581
K17D Puolisollani ei vielä ollut vauvakuumetta	,483	,149	-,298	
K17C Minulla ei vielä ollut vauvakuumetta	,504		-,327	,139
K17E Halusin saada ensin opintoni päätökseen	,199	,255		-,114
K17F Puolisoni halusi ensin saada opintonsa päätökseen	,161	,362		
K17G Asuimme puolison kanssa eri paikkakunnilla	-,101	,165	,180	,553
K17H Työni ei sallinut sitä/halusin edetä uralla		,742		
K17I Puolisoni työ ei sallinut sitä/ puolisoni halusi edetä uralla		,757	,105	
K17J Oma terveydentilani ei sallinut sitä			,878	
K17K Puolisoni terveydentila ei sallinut sitä	,103		,962	
K17L Halusin omistautua muille minua kiinnostaville asioille	,408	,431		,110
K17M Minulla ei olisi ollut riittävästi aikaa puolisolteni	,325	,583		,313
K17N Avio-/avosuhteen ongelmien vuoksi	,143		,524	,141
K17O En halunnut sitoutua lapseen	,562	,173		
K17P Olin liian nuori hankkimaan lapsia	,674	,127	,156	-,116
K17Q Puolisoni oli liian nuori hankkimaan lapsia	,654	,225	,150	-,153
K17R En tuntenut itseäni kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	,722		,171	-,162
K17S En arvioinut puolisoani kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	,567		,171	

K17T Puolisoni ei tuntenut itseään kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta	,617			
K17U Taloudellisen tilanteen epävarmuus	,159	,414		-,290
K17V Mielestäni yhteiskunta ei tue lapsiperheitä riittävästi		,211	,167	
K17X Halusin rauhassa nauttia parisuhteemme seksielämästä	,641	,213		,454
K17Y Puolisoni halusi rauhassa nauttia parisuhteemme seksielämästä	,640	,223		,396
K17Z Pelkäsin, että elämäni tulisi liian raskaaksi	,635	,366		,119
K17Å Pelkäsin, että puolisoni elämä tulisi liian raskaaksi	,625	,369		,178
K17Ä Lapsi ei sopinut elämäntyylimme	,479	,199	,121	,112
Ominaisarvo	5,30	2,68	2,41	1,80
Selitysaste	19,6%	9,9%	8,9%	6,6%
Kumulatiivinen %	19,6	29,5	38,4	45,1
Alfa	.88	.72	.76	.64

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 9. Faktorien ”Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen” ja ”Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet” summamuuttujatarkastelua taustamuuttujittain (merkitsevyyden testaus: t-testi ja varianssianalyysi)						
	Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen			Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet		
	N	KA	p-arvo	N	KA	p-arvo
Sukupuoli						
nainen	51	3,05	.191	50	3,18	.221
mies	38	3,22		38	3,34	
Ikäryhmä						
alle 25-vuotiaat	13	3,24	.434	13	3,28	.601
26-29-vuotiaat	47	3,03		46	3,30	
yli 30-vuotiaat	29	3,21		29	3,15	
Asuinpaikka						
Jyväskylä	68	3,13	.768	67	3,25	.985
Äänekoski	21	3,08		21	3,25	
Siviilisäätö						
naimaton	4	3,06	.221	4	3,60	.021
avoliitossa	33	2,97		33	3,02	
avioliitossa	52	3,23		51	3,36	
Yhdessäoloaika						
alle 3 vuotta	17	3,27	.015	17	3,29	.123
3-6 vuotta	35	3,32		35	3,37	
yli 6 vuotta	36	2,88		35	3,08	
Avoliitossaoloaika						
alle 2 vuotta	20	3,18	.018	20	3,12	.006
2-5 vuotta	23	3,34		23	3,49	
yli 5 vuotta	22	2,83		22	2,90	
Sosiaaliryhmä						
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	21	3,18	.645	21	3,26	.597
alempi toimihenkilö	16	3,15		16	3,19	
työväestö	22	3,03		21	3,24	
yrittäjä	3	2,50		3	2,67	
työtön	6	3,08		6	3,33	
opiskelija/ koululainen	14	3,16		14	3,44	
Koulutus						
kansa-/peruskoulu	3	2,50	.149	3	2,07	.005
ammat. koulutus	18	3,28		18	3,40	
lukio	11	3,21		11	3,46	
opistotutkinto	13	2,81		12	3,17	
korkeakoulu	43	3,18		43	3,21	
Työsuhde						
vakituinen	46	3,08	.304	45	3,21	.606
määräaikainen	22	3,30		22	3,23	
en osaa sanoa/ ei koske minua	16	2,97		16	3,39	

Koska kyselylomakkeen vastausasteikko oli 1=hyvin tärkeä syy, 2=tärkeä syy, 3=ei kovin tärkeä syy ja 4=ei lainkaan tärkeä syy, kertoo pieni keskiarvo yhteydestä faktorin sisältämien syiden tärkeänä pitämisen ja taustamuuttujan välillä.

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 10. Faktorien "Terveystilan ja parisuhteen ongelmat" ja "Kumppanin puute ja parisuhteen tuoreus" summamuuttujatarkastelua taustamuuttujittain (merkitsevyyden testaus: t-testi ja varianssianalyysi)						
Sukupuoli						
nainen	49	3,80		50	3,01	
mies	38	3,84	.651	38	2,92	.648
Ikäryhmä						
alle 25-vuotiaat	13	3,72		13	3,08	
26-29-vuotiaat	45	3,23	.419	46	3,08	.241
yli 30-vuotiaat	28	3,79		29	2,75	
Asuinpaikka						
Jyväskylä	66	3,83		67	3,04	
Äänekoski	21	3,25	.582	21	2,76	.209
Siviilisäät						
naimaton	4	3,33		4	2,50	
avoliitossa	32	3,81	.036	51	2,57	.000
avioliitossa	51	3,86		33	3,23	
Yhdessäoloaika						
alle 3 vuotta	17	3,82		17	2,49	
3-6 vuotta	34	3,88	.695	35	2,74	.000
yli 6 vuotta	35	3,82		35	3,46	
Avoliitossaoloaika						
alle 2 vuotta	19	3,77		20	2,83	
2-5 vuotta	23	3,94	.142	23	3,13	.000
yli 5 vuotta	22	3,76		22	3,30	
Sosiaaliryhmä						
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	21	3,84		21	2,94	
alempi toimihenkilö	15	3,73		16	3,02	
työväestö	21	3,92	.648	21	2,84	.811
yrittäjä	3	3,89		3	3,56	
työtön	6	3,61		6	2,89	
opiskelija/ koululainen	14	3,88		14	2,98	
Koulutus						
kansa- tai peruskoulu	3	4,00		3	2,22	
ammattillinen koulutus	17	3,59		18	2,94	
lukio	11	4,00	.046	11	3,27	.136
opistotutkinto	12	3,75		12	2,56	
korkeakoulu	43	3,87		43	3,08	
Työsuhde						
vakituinen	44	3,80		45	3,05	
määräaikainen	22	3,89	.687	22	2,71	.258
en osaa sanoa/ ei koske minua	16	3,77		16	3,10	

Koska kyselylomakkeen vastausasteikko oli 1=hyvin tärkeä syy, 2=tärkeä syy, 3=ei kovin tärkeä syy ja 4=ei lainkaan tärkeä syy, kertoo pieni keskiarvo yhteydestä faktorin sisältämien syiden tärkeänä pitämisen ja taustamuuttujan välillä.

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 11. Summamuuttujien ja lastenhankintafaktoreiden väliset korrelaatiot									
		faktorin 1 summamuuttuja	faktorin 2 summamuuttuja	faktorin 3 summamuuttuja	faktorin 4 summamuuttuja	modernisaat iotrendiin suhtautumin en (summa)	nykyaikaisu s vs vanhoillisuu s-asennetas o (summa)	familismi-in dividualismi (summa)	tasa-arvoisu us (summa)
faktorin 1 summamuuttuja	Pearsonin korrel p-arvo. (2-suunt. N	1 .000 89	.394** .000 88	.166 .126 87	.127 .240 88	.225* .034 89	-.150 .160 89	.024 .827 89	-.040 .707 89
faktorin 2 summamuuttuja	Pearsonin korrel p-arvo. (2-suunt. N	.394** .000 88	1 .000 88	.131 .225 87	.065 .546 88	.275** .009 88	-.071 .510 88	.241* .024 88	.036 .741 88
faktorin 3 summamuuttuja	Pearsonin korrel p-arvo. (2-suunt. N	.166 .126 87	.131 .225 87	1 .000 87	.158 .143 87	.203 .059 87	-.155 .153 87	.096 .375 87	.169 .118 87
faktorin 4 summamuuttuja	Pearsonin korrel p-arvo. (2-suunt. N	.127 .240 88	.065 .546 88	.158 .143 87	1 .000 88	.055 .612 88	-.024 .823 88	.189 .078 88	-.092 .394 88
modernisaatiotrendiin suhtautuminen (summa)	Pearsonin korrel p-arvo. (2-suunt. N	.225* .034 89	.275** .009 88	.203 .059 87	.055 .612 88	1 .000 148	-.484** .000 148	.247** .002 148	-.134 .105 148
nykyaikaisuus vs vanhoillisuus-asenneta o (summa)	Pearsonin korrel p-arvo. (2-suunt. N	-.150 .160 89	-.071 .510 88	-.155 .153 87	-.024 .823 88	-.484** .000 148	1 .000 148	-.031 .713 148	.189* .021 148
familismi-individualismi (summa)	Pearsonin korrel p-arvo. (2-suunt. N	.024 .827 89	.241* .024 88	.096 .375 87	.189 .078 88	.247** .002 148	-.031 .713 148	1 .000 148	.177* .031 148
tasa-arvoisuus (summa)	Pearsonin korrel p-arvo. (2-suunt. N	-.040 .707 89	.036 .741 88	.169 .118 87	-.092 .394 88	-.134 .105 148	.189* .021 148	.177* .031 148	1 .000 148

** - Korrelaatio on merkittävä tasolla 0.01 (kaksisuuntainen)

* - Korrelaatio on merkittävä tasolla 0.05 (kaksisuuntainen)

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 12. Lastenhankintafaktoreiden ja modernisaatiotrendin hyväksyvien ja vastustavien välisiä tarkasteluja (merkitsevyyden testaus: t-testi)				
Faktorit	Modernisaatio-trendiin suhtautuminen kaksiluokkaisena	N	KA	p-arvo
Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen	hyväksyvät	43	2,94	.015
	vastustavat	46	3,29	
Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet	hyväksyvät	43	3,09	.021
	vastustavat	45	3,39	
Terveystilan ja parisuhteen ongelmat	hyväksyvät	43	3,78	.305
	vastustavat	44	3,86	
Kumppanin puute ja parisuhteen tuoreus	hyväksyvät	43	2,91	.563
	vastustavat	45	3,02	

Koska kyselylomakkeen vastausasteikko oli 1=hyvin tärkeä syy, 2=tärkeä syy, 3=ei kovin tärkeä syy ja 4=ei lainkaan tärkeä syy, kertoo pieni keskiarvo yhteydestä faktorin sisältämien syiden tärkeänä pitämisen ja summamuuttujan osaryhmän välillä.

LIITETAULUKKO 13. Lastenhankintafaktoreiden ja familististen ja individualististen vastaajaryhmien välisiä tarkasteluja (merkitsevyyden testaus: t-testi)				
Faktorit	Familistisuus-individualistisuus kaksiluokkaisena	N	KA	p-arvo
Kypsymättömyys ja elämästä nauttiminen	familistinen	54	3,19	.283
	individualistinen	35	3,02	
Työ, talous ja muut kiinnostuksen kohteet	familistinen	54	3,19	.224
	individualistinen	34	3,34	
Terveystilan ja parisuhteen ongelmat	familistinen	53	3,79	.427
	individualistinen	34	3,86	
Kumppanin puute ja parisuhteen tuoreus	familistinen	54	2,88	.205
	individualistinen	34	3,12	

Koska kyselylomakkeen vastausasteikko oli 1=hyvin tärkeä syy, 2=tärkeä syy, 3=ei kovin tärkeä syy ja 4=ei lainkaan tärkeä syy, kertoo pieni keskiarvo yhteydestä faktorin sisältämien syiden tärkeänä pitämisen ja summamuuttujan osaryhmän välillä.

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 14. Vastaaajien lapsenhankintapäätökseen vaikuttaneita tekijöitä (merkitsevyyden testaus: t-testi, osuudet prosentteina).							
	SP	1 Hyvin tärkeä	2 Tärkeä	3 Ei kovin tärkeä	4 Ei lainkaan tärkeä	KA	p-arvo
Oma vauvakuume	N	40,0	38,7	12,0	9,3	1,91	.001
	M	13,6	43,9	25,8	16,7	2,45	
Puolison vauvakuume	N	28,0	41,3	17,3	13,3	2,16	.819
	M	21,2	50,0	16,7	12,1	2,20	
"Biologisen kellon tikitys"	N	17,3	36,0	17,3	29,3	2,59	.199
	M	4,5	37,9	30,3	27,3	2,80	
Omat uskonnolliset arvot	N	2,7	5,3	18,7	73,3	3,63	.419
	M	1,5	8,8	25,0	64,7	3,53	
Puolison uskonnolliset arvot	N		5,3	13,3	81,3	3,76	.017
	M	2,9	8,8	25,0	63,2	3,49	
Tilanne oli sopiva opiskelujeni puolesta	N	20,0	26,7	18,7	34,7	2,68	.001
	M	6,0	16,4	23,9	53,7	3,25	
Tilanne oli sopiva puolison opiskelujen puolesta	N	6,8	14,9	24,3	54,1	3,26	.168
	M	14,9	16,4	20,9	47,8	3,01	
Tilanne oli sopiva työni puolesta	N	20,0	29,3	18,7	32,0	2,63	.182
	M	7,6	30,3	30,3	31,8	2,86	
Tilanne oli sopiva puolison työn puolesta	N	12,0	33,3	18,7	36,0	2,79	.518
	M	7,6	22,7	42,4	27,3	2,89	
Halusin irrottautua työelämän oravanpyörästä	N	10,7	20,0	30,7	38,7	2,97	.000
	M		6,1	33,3	60,8	3,55	
Puolisoni halusi irrottautua työelämän oravanpyörästä	N		9,5	24,3	66,2	3,57	.043
	M	6,0	9,0	34,3	50,7	3,30	
Elämä on taloudellisesti turvattua	N	17,3	46,7	28,0	8,0	2,27	.085
	M	9,0	49,3	22,4	19,4	2,52	
Ystäväpiirissä on lapsia	N	1,3	25,3	45,3	28,0	3,30	.065
	M	9,0	32,8	34,3	23,9	2,73	
Ympäristön painostus	N		1,3	20,0	78,7	3,77	.109
	M		1,5	32,8	65,7	3,64	
Asunnossamme on tilaa lapselle	N	2,7	20,0	38,7	38,7	3,13	.579
	M	3,0	13,4	43,3	40,3	3,21	
Omat vanhempamme ovat tukena ja apuna	N	14,9	36,5	32,4	16,2	2,50	.075
	M	6,0	34,3	35,8	23,9	2,78	
Menimme naimisiin ja halusimme sen jälkeen lapsen	N	12,2	18,9	16,2	52,7	3,09	.924
	M	13,8	12,3	26,2	47,7	3,08	
Halusin kokea äitiyden/isyyden	N	49,3	40,0	5,3	5,3	1,67	.002
	M	30,3	36,4	21,2	12,1	2,15	

Liite 3 (jatkuu)

LIITETAULUKKO 15. Vastaajien lastenhankinta-aikomukset kaksiluokkaisena (merkitsevyyden testaus: khiin-neliö -testi ja t-testi, osuudet prosentteina).				
	N	En tiedä, en ole varma	Kyllä	p-arvo
Sukupuoli				
nainen	77	36,4	63,6	.185
mies	70	47,1	52,9	
Ikäryhmä				
alle 25-vuotiaat	35	37,1	62,9	.193
26-29-vuotiaat	69	37,7	62,3	
yli 30-vuotiaat	43	51,2	48,8	
Asuinpaikka				
Jyväskylä	113	38,9	61,1	.251
Äänekoski	34	50,0	50,0	
Siviilisäät				
naimaton	6	50,0	50,0	.441
avoliitossa	59	45,8	54,2	
avioliitossa	82	37,8	62,2	
Yhdessäoloaika				
alle 3 vuotta	41	31,7	68,3	.115
3-6 vuotta	53	41,5	58,5	
yli 6 vuotta	52	48,1	51,9	
Avoliitossaoloaika				
alle 2 vuotta	37	40,5	59,5	.784
2-5 vuotta	38	52,6	47,4	
yli 5 vuotta	28	42,9	57,1	
Sosiaaliryhmä				
johtotehtävissä/ ylempi toimihenkilö	31	48,4	51,6	.139
alempi toimihenkilö	26	42,3	57,7	
työväestö	42	45,2	54,8	
yrittäjä	4	50,0	50,0	
työtön	11	45,5	54,5	
opiskelija/ koululainen	26	23,1	76,9	
Koulutus				
kansa- tai peruskoulu	4	50,0	50,0	.194
ammattillinen koulutus	35	60,0	40,0	
lukio	24	20,8	79,2	
opistotutkinto	19	42,1	57,9	
korkeakoulu	64	39,1	60,9	
Työsuhde				
vakituinen	78	46,2	53,8	.387
määräaikainen	29	37,9	62,1	
en osaa sanoa/ ei koske minua	34	38,2	61,8	

